

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΞΣΤ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308

1 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1989

ΑΡΙΘ. 13

ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΑΛΗΘΟΥΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΣΥΜΦΙΛΙΩΣΕΩΣ

Ἡ ἐθνικὴ συμφιλίωσις, τῆς ὁποίας τὴν ἀναγκαιότητα προεβάλομεν εἰς τὸ προηγούμενον ἄρθρον μας, διὰ τὸ εἶναι — ὄχι οὐτοπιστικὴ, ἐπιφανειακὴ καὶ προσωρινή, ἀλλὰ — οὐσιαστικὴ, πραγματικὴ, ρεαλιστικὴ, μόνιμος καὶ ἀληθῶς τελεσφόρος καὶ καρποφόρος, πρέπει νὰ ἔχη μερικὰ εἰδοποιὰ γνωρίσματα, τὰ κυριώτερα τῶν ὁποίων εἶναι τὰ ἑξῆς:

1) Πολλοὶ Ἕλληνες πρέπει νὰ μετανοήσουν διὰ τὰς καταστρεπτικὰς συνεπειὰς τῶν διχαστικῶν καὶ ἐμφυλιοπολεμικῶν ἰδεολογικῶν τάσεων καὶ διακηρύξεων των καὶ τῆς ὑποδαυλίσεως τῶν ἀδελφοκτόνων συγκρούσεων.

Ἐν πρώτοις πρόκειται δι' ὠρισμένα ἄτομα, τὰ ὁποῖα κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν, παρεσύρθησαν εἰς τὸ νὰ ἐπιδείξουν ἀπάνθρωπον ἐκμεταλλευτικὸν ἀμοραλισμὸν εἰς βάρος Ἑλλήνων ἀδελφῶν των ἢ εἰς τὸ νὰ διαπράξουν ἀκόμη καὶ ἀποτρόπαια ἐγκλήματα εἰς βάρος ἀθῶων ἱερέων, γυναικῶν, παιδίων κ.λπ. Ταῦτα συνέβησαν, διότι τὰ ἄτομα ταῦτα λ.χ. ὠρμῶντο ἐκ χρησιμοθηρικῆς, ὠφελμιστικῆς, μαμμωνιστικῆς καὶ πλεονεκτικῆς νοοτροπίας, ἢ ὁποῖα, πρὸς ἱκανοποίησιν ἀθεμίτων ὑλικῶν συμφερόντων καὶ πρὸς συσσώρευσιν καὶ ἐγωῖστικὴν ὑλιστικὴν κάρπωσιν συνεχῶς αὐξανομένων κεφαλαίων, ὠδήγει εἰς ἐκμετάλλευσιν τοῦ μόχθου ἄλλων διὰ παροχῆς εἰς αὐτοὺς ἡμερομισθίων «ὀρίου λιμοκτονίας» (starvation limit). Ἄλλοι παρεσύρθησαν εἰς ἐγκληματικὰς πράξεις εἴτε ἐκ δεδικοιολογημένης ἢ ἀδικοιολογήτου ἀντιρρόπου ἀγανακτήσεως διὰ τὰς εἰς βάρος

των κοινωνικὰς ἀδικίας, εἴτε ἐκ τηλεκατευθυνόμενης ἀποφάσεως πρὸς τυφλὴν ὑπακοὴν εἰς ξένα κέντρα ἀποφάσεων, εἴτε ἐκ τοῦ ὄραματος καὶ τῆς προσδοκίας τῆς «κοινωνικῆς ἀπελευθερώσεως», εἴτε ἐκ τῆς ἐπαναστατικῆς ψυχολογίας μαζῶν, διὰ τὴν ὁποίαν ἰσχύει τὸ «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα», εἴτε ἐκ πνεύματος λεηλασίας καὶ σφετερισμοῦ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἄλλων, εἴτε ἐκ προσωπικῶν ἀντιζηλιῶν καὶ πρὸς «ἐκκαθάρισιν προσωπικῶν λογαριασμῶν».

Ἀνάλογα ἰσχύουν καὶ διὰ παρατάξεις ὀλοκλήρους. Αὐταί, εἴτε ἐλαυνόμεναι ἐν χρηστώ συνειδότι ὑπὸ τοῦ οἴστρου τῆς ψευδαισθήσεως «προλεταριακοῦ» ἰδεολογικοῦ χρέους δι' ἐνοπλον ἀγῶνα, εἴτε ὑπὸ τὴν ὄθησιν τῆς δεδικοιολογημένης ἀμύνης ἢ προφυλάξεως ἐναντι ἐπαπειλουμένων κινδύνων ἐκ τῆς οἰκονομικῆς, πολιτικῆς καὶ ἰδεολογικῆς «πάλης τῶν τάξεων», εἴτε ἐν τῇ προσπαθείᾳ πρὸς διατήρησιν τῆς κοινωνικῆς γαλήνης καὶ πρὸς ἀποκατάστασιν τῆς νομίμου τάξεως, προέβησαν ἐνδεχομένως εἰς κατακριτέας σπασμωδικὰς ἐνεργείας καὶ εἰς τὴν διάπραξιν ἀδικιῶν εἰς βάρος συμπατριωτῶν των, αἱ ὁποῖαι ὑπέθαλψαν μίση, ἀγανάκτησιν, πνεῦμα ἐκδικήσεως καὶ «ρεβανσιζμοῦ».

Πάντες οἱ — θεωρητικῶς ἢ ἐν τῇ πράξει — παρασυρθέντες εἰς τὸ ἔργον τῆς πυροδοτήσεως τοῦ ἐμφυλίου πολέμου δέον νὰ συναισθανθοῦν τὰς δι' αὐτὸν ἠθικὰς ἐπιπτώσεις καὶ τὴν ἐνοχλήσιν των καὶ νὰ ἀναθεωρήσουν τὸν ὅλον προσανατολισμὸν των ἐν πνεύματι ἀληθοῦς μετανοίας. Συμφιλίωσις ἄνευ μετανοίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ὑπάρξῃ. Μόνον ἡ μετάνοια ἀπε-

λευθερώνει τὴν ψυχὴν, μεταβάλλει τὸν νοῦν καὶ τὴν σκέψιν, ἀρνεῖται τὸ κακὸν παρελθὸν καὶ ἐξαλείφει τὴν ἐξ αὐτοῦ ἐνοχλήν. Ἡ μετάνοια, ἡ ὁποία ἐκδιώκει τὴν κακὴν πρόθεσιν ἐκ τοῦ κέντρου τῆς προσωπικότητος, διὰ τῆς προσθενεργοῦ καὶ ἀναδρομικῆς δυνάμεως αὐτῆς μεταμορφώνει τὴν πραγματικότητα, συνδέει μετὰ τῆς ἀναμνήσεως τοῦ κακοῦ παρελθόντος νέαν κινητήριον δύναμιν πρὸς τὴν κατεύθυνσιν τοῦ ἀγαθοῦ, ἐφ' ὅσον ἡ ἀνάμνησις αὐτὴ γίνεται ἰσχυρὸν κίνητρον πρὸς προφύλαξιν ἐκ τῆς ὑποτροπῆς εἰς τὸ κακὸν καὶ εἰς τὴν ἐξ αὐτοῦ ψυχοφθόρον ἐνοχλήν. Ἡ μετάνοια ἐνισχύει τὴν πνευματικὴν ἐλευθερίαν, διὰ τῆς ὁποίας θραύονται τὰ τυραννικὰ δεσμὰ τοῦ κακοῦ παρελθόντος καὶ ἐκδιώκονται οἱ ἐξ αὐτοῦ ἐφιάλται.

Ὅθεν ἡ ἐθνικὴ συμφιλίωσις δὲν σημαίνει ἐξάλειψιν τῆς ἱστορικῆς μνήμης, ὡς θὰ ἤθελον ἢ ὡς φοβοῦνται μερικοί, ἀλλὰ πρωτίστως μετάνοιαν διὰ τὰ ὑπὸ τῆς μνήμης ταύτης εἰς τὸ φῶς τῆς συνειδήσεως ἀνακαλούμενα.

2) Ἡ ἀληθὴς ἐθνικὴ συμφιλίωσις προϋποθέτει ὅτι ὑπάρχει ἀληθῶς δημοκρατικὴ πολιτειακὴ δομὴ, ἡ ὁποία δὲν εἶναι ἰσοπεδωτικὸς ὁδοστρωτήρ, ὁ ὁποῖος ἐπιβάλλει τὴν ὁμοιομορφίαν καὶ καταργεῖ τὸν πλουραλισμόν, τὴν ποικιλομορφίαν καὶ τὸ πολυδιάστατον τῶν πολιτικῶν ἰδεολογιῶν καὶ τῶν οἰκονομικοκοινωνικῶν προγραμμάτων. Ὁ πλουραλισμὸς αὐτὸς εἶναι σήμερον ἐπιθυμητὸς καὶ ἔχει ἀρχίσει νὰ ἀναζητῆται καὶ νὰ καθιερώνεται ἀκόμη καὶ εἰς κράτη, ἐντὸς τῶν ὁποίων μέχρι τοῦδε ἡ «δημοκρατία» ἔταυτίζετο μετὰ τῆς μονοκομματικῆς «δικτατορίας τοῦ προλεταριάτου».

Ἡ συνύπαρξις διαφορετικῶν πολιτικῶν ἰδεολογιῶν ἐντὸς γνησίων συμφιλιωτικῶν κοινωνικῶν καὶ πολιτειακῶν δομῶν ὀδηγεῖ εἰς τὴν συγκριτικὴν ἀλληλοαξιολόγησιν τῶν ἰδεολογιῶν τούτων, εἰς τὸν αὐτοέλεγχον τῶν κομμάτων, εἰς τὸν ἀλληλοεμπλουτισμὸν τῶν προγραμμάτων των καὶ εἰς τὴν αὐτοκάθαρσιν, ἐξυγιάνσιν καὶ τελικὴν διαμόρφωσίν των. Ἡ γνωστὴ «διακήρυξις τῆς Virginia» ἐν Ἀμερικῇ ἐτόνιζεν ὅτι ἡ ἐλευθέρᾳ ἀνταλλαγῇ δια-

φόρων γνωμῶν ἐξασφαλίζει τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον τῆς κυβερνήσεως (basis and foundation of government), ἔστω καὶ ἐὰν αὕτη ἔχη αὐτοδυναμίαν. Ἡ συνισταμένη τῶν γνωμῶν αὐτῶν εἶναι, ὡς ἐλέχθη, «τὸ ἅλας τῆς πολιτικῆς» (E. Fraenkel).

Ὁ πλουραλισμὸς αὐτὸς εἶναι δυνατὸς καὶ ἐπιβάλλεται πρὸ πάντων ἐντὸς τῶν ὀρθόδοξων χριστιανικῶν πλαισίων, διότι διὰ τὴν ὀρθόδοξον χριστιανικὴν βιοθεωρίαν οἱ πολιτικοί, ἐμπνεόμενοι ὑπὸ τῶν αἰτημάτων ταύτης, εἶναι ἐλεύθεροι διὰ τὰς συγκεκριμένας ἐπιλογὰς των, ὡς οἱ ἰατροὶ εἰς ἐν ἰατρικὸν συμβούλιον. Οὗτοι εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχουν τὸν αὐτὸν χριστιανικὸν προσανατολισμόν, νὰ ἀντιμετωπίζουν μετὰ τοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ φρονήματος μίαν νόσον καὶ ὅμως, παρὰ ταῦτα, νὰ ἔχουν διαφορετικὴν ἐπιστημονικὴν γνώμην εἰς τὸ ἐὰν ἡ α' ἢ β' θεραπευτικὴ ἢ διαιτητικὴ ἀγωγή εἶναι ἡ καταλληλοτέρα διὰ τὴν νόσον ταύτην.

3) Ἡ ἐθνικὴ συμφιλίωσις ἐξασφαλίζεται εὐκολώτερον ἐὰν οἱ πολιτικοὶ μετὰ ταπεινοφροσύνης ἀναγνωρίζουν καὶ ὁμολογοῦν τὰ ἀναπόφευκτα ἀνθρώπινα σφάλματά των. Τοῦτο ἐπιβάλλεται ἰδιαιτέρως ὑπὸ τῆς χριστιανικῆς βιοθεωρίας, ἡ ὁποία δὲν ἔχει οὐτοπιστικὴν ὑπεραιοδοξίαν, διότι ἔχει τὴν ρεαλιστικὴν γνῶσιν, ὅτι οἱ ἄνθρωποι δὲν εἶναι ἐπίγειοι ἄγγελοι. Ὡς ἐτόνισεν ὁ ρῶσος φιλόσοφος Μπερδιάεφ, «οἱ Χριστιανοὶ ὀφείλουν νὰ συμμετέχουν κατὰ τρόπον δημιουργικὸν εἰς τὴν τροποποίησιν τῆς κοινωνικῆς τάξεως, εἰς τὴν μεταρρυθμίσιν καὶ εἰς τὴν τελειοποίησιν τῆς. Ἄλλ' ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἀπαιτεῖ ρεαλισμόν, καταπολεμεῖ τὰς οὐτοπίας καὶ τὰς φαντασιπληξίας... Ἡ τελεία κοινωνία εἶναι νοητὴ μόνον εἰς ἓνα κόσμον τέλειον, μόνον ὡς μεταμόρφωσις τοῦ κόσμου, ὡς καινὴ γῆ καὶ καινὸς οὐρανός, ὡς νέα Ἱερουσαλήμ, ὡς ἔλευσις τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ, ἀλλ' οὐχὶ ὡς πολιτικὴ ἢ κοινωνικὴ ὀργάνωσις, ἡ ὁποία ἀναστηλώνεται ἐντὸς τῶν συνθηκῶν τῆς ἰδικῆς μας γῆς καὶ τοῦ ἰδικοῦ μας χρόνου. Ἐνταῦθα (ἐπὶ τῆς γῆς) πᾶσαι αἱ κοινωνικαὶ ἐπιτυχίαι εἶναι σχετικαὶ καὶ δύνανται νὰ σημειώ-

σουν μίαν βελτίωσιν ἐν σχέσει πρὸς ὅ,τι προηγεῖτο, χωρὶς νὰ φθάσουν εἰς τὴν τελειότητα». Ὡς ἔχει τονισθῆ, ἡ ἀδυναμία διὰ τὸν καθορισμὸν τοῦ ἀπολύτως ὀρθοῦ πολιτικοῦ δέοντος δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπερπηδηθῆ. Ὅστις πιστεύει εἰς τὴν ὑπέρβασίν τῆς, πιστεύει εἰς τὸ τέλος τῆς ἱστορίας.

Ὑπὸ τὴν ἐσχατολογικὴν αὐτὴν ἐπιφύλαξιν, ἰδιαιτέρως τὰ κόμματα, τὰ ὁποῖα τονίζουν ὅτι ἐμπνέονται ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν, πρέπει νὰ καθιστοῦν σαφές, ὅτι δὲν διεκδικοῦν τὸ μονοπώλιον τῆς ἐκπροσωπήσεως τῶν ἀρχῶν τούτων. Πρέπει νὰ ἀναγνωρίζουν, ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συνυπάρχουν καὶ ἄλλαι πολιτικαὶ κινήσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἔχουν ἐξ ἴσου χριστιανικὸν προσανατολισμὸν, ἀλλὰ μετὰ διαφορετικῆς μεθοδολογικῆς πολιτικο-οικονομικῆς κατευθύνσεως. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρχη ἐνότης τῶν κινήματων εἰς τὰς θεμελιώδεις χριστιανικὰς ἀρχάς, ἀλλ' ἐντὸς τοῦ μνημονευθέντος πλουραλισμοῦ τῶν συγκεκριμένων μορφῶν καὶ λεπτομερειῶν τοῦ προγραμματισμοῦ δράσεως.

Ἐπὶ πλέον τὰ ἐμπνεόμενα ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν πολιτικὰ κινήματα ποτὲ δὲν πρέπει συνειδητῶς νὰ παραβιάζουν τὰς χριστιανικὰς ἀρχάς ἢ διὰ λόγους ἀνταγωνισμοῦ νὰ καταφεύγουν εἰς τὴν χρῆσιν τῆς ἀρχῆς «ὁ σκοπὸς ἀγιάζει τὰ μέσα»⁶.

4) Ἡ κατανόησις, ὅτι ἡ ἐθνικὴ συμφιλίωσις συνδυάζεται μετὰ τοῦ πλουραλισμοῦ πολυκομματικῶν δημοκρατικῶν καθεστώτων, ἐπιβάλλει εἰς τοὺς πολιτικούς νὰ ἀναγνωρίζουν εὐθαρσῶς τὰ θετικὰ σημεῖα τῶν προγραμμάτων τῶν ἄλλων κομμάτων καὶ νὰ μὴ δημιουργοῦν ἐσφαλμένας ἐντυπώσεις καὶ ψευδαισθήσεις περὶ ἀ ν υ π ἄ ρ κ τ ω ν π ο λ ῶ σ ε ω ν καὶ ἀγεφυρώτων χασμάτων, αἱ ὁποῖαι ψευδαισθήσεις τερπιλλίζουν τὸ συμφιλίωτικὸν πνεῦμα, καθιστοῦν ἀδυνάτους τὰς συναινετικὰς διαδικασίας καὶ ὀδηγοῦν εἰς ψυχροπολεμικοὺς διχασμούς.

Ἐπειδὴ τὸ ἄρθρον τοῦτο, ὡς γραφόμενον ἀπὸ χριστιανικῆς σκοπιᾶς, ἔχει ὑπερκομματικὸν χαρακτῆρα, ἀποφεύγομεν νὰ ἀναφέρωμεν ἀναριθμητὰ συγκεκριμένα παραδεί-

γματα, ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται τὸ ἀδικαιολόγητον τῆς χρήσεως, ὀρολογίας πολωτικοῦ χαρακτῆρος. Ἀορίστως καὶ γενικῶς μόνον ὑπομιμνήσκομεν τὰς εὐκαιρως-ἀκαιρως ἐκτοξευομένας ἀνεδαφικὰς ἐκφράσεις: «συντηρητικοὶ» — «προοδευτικοὶ», «δεξιῶν» — «ἀριστεροὶ», «σκοταδισταὶ» — «διαφωτισταὶ», «ὀπισθοδρομῆσις» — «πρωτοπορεία» κ.τ.τ. Ἀκόμη καὶ ἡ ἀντιπαράθεσις «φιλελευθέρων» καὶ «σοσιαλιστῶν» εἶναι σήμερον ἀδικαιολόγητος, διότι ἔχει ἀπολέσει τὴν παλαιὰν ὀξύτητά τῆς. Οὐδεὶς παροικῶν εἰς Ἱερουσαλὴμ ἀγνοεῖ, ὅτι λ.χ. λεγόμενοι «προοδευτικοὶ» δέχονται ἀκόμη καὶ ἐξ οἰκείων βέλη καὶ κατηγοροῦνται ὡς ἀποστεωθέντες δογματικοί, οἱ ὁποῖοι ἔχουν «δεξιὰν μονολιθικὴν νοοτροπίαν»: «συντηρητικοὶ» κατηγοροῦνται ὡς ἀνοιξαντες πρῶτοι τοὺς ὑπερπροοδευτικούς ἀσκούς τοῦ Αἰόλου, οἱ ὁποῖοι ὠδήγησαν ἐν συνεχείᾳ εἰς κλωνιζούσας τὴν οἰκογένειαν διατάξεις τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου, εἰς τὴν νομιμοποίησιν τῶν ἐκτρώσεων, εἰς τὴν ἐξαθλίωσιν τῆς τηλεοράσεως, εἰς ἐπιβλαβεῖς ἐκπαιδευτικὰς μεταρρυθμίσεις: «ἀριστεροὶ» ἐλέγχονται ὡς ἔχοντες ἰδεολογικὴν Μέκκαν τὰ — κατ' οὐσίαν ὑπερδεξιὰ — ὀλοκληρωτικὰ καθεστώτα: ὀπαδοὶ τοῦ «φιλελευθερισμοῦ» ἢ «νεοφιλελευθερισμοῦ» ἐπηνέθησαν ἢ ἐστιγματίστησαν ὡς ἐπιδεικνύοντες σοσιαλιστικὰς τάσεις: «σοσιαλισταὶ» παρουσιάζονται ὡς θιασῶται τῶν θεσμῶν τῆς φιλελευθέρας οἰκονομίας: «ἀντιδραστικοὶ» καυχῶνται ὡς εἰσαγαγόντες προοδευτικούς θετήμους: «σκοταδισταὶ» παρουσιάζουν ἑαυτοὺς ὡς φορεῖς διαφωτιστικοῦ πνεύματος: ρηξικέλευθοι σκαπανεῖς καὶ πρωτοπόροι κατηγοροῦνται ὡς «ὀπισθοδρομικοὶ» καὶ ἀντιστρόφως ἀληθῶς ὀπισθοδρομικοὶ διατυμπανίζουν τὴν «πρωτοπορειακὴν» νοοτροπίαν των.

Πρέπει νὰ γίνῃ ἀντιληπτόν, ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ πρυτανεύῃ πνεῦμα συμφιλίσεως καὶ συναινετικῶν διαδικασιῶν, ἐὰν δὲν ἐκλείψῃ ἢ — συχνάκις συνειδητῆ καὶ ἐσκεμμένη — ἀδικαιολόγητος χρῆσις τοιούτων ἰσχυρισμῶν, διατυπώσεων καὶ χαρακτηρισμῶν, ἢ ὁποῖα δημιουργεῖ ἀναμφιβόλως ἀτμόσφαιραν διχασμοῦ καὶ πολωτικῶν ἀντιθέσεων.

5) Ὁ ποιοτικὸς ἐξευγενισμὸς τῆς ἐθνι-

6. Πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ, Ἀθήναι 1984, σ. 79-81.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΣΩΤΑΤΗΣ ΣΥΜΒΟΥΛΗΣ*

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΝΑΤΟ

Ὅτι ἐτοῦτο τὸ ἔργο δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ λιπαρῆ πνευματικῆ μελέτη καὶ ὅτι παρὰ ταῦτα ἡ μελέτη καὶ ἡ ἐντρυφήση ἐπάνω στὸν Κύριό μας Ἰησοῦ Χριστό εἶναι ἡ ἀληθινὴ καὶ ἡ μοναδικὴ θύρα γιὰ τοῦτο.

Θὰ νομίσης ὁμως ὅτι σὲ προτρέπω στὸ πῶς θὰ φθάσης σ' ἐτοῦτο τὸ ἔργο χρησιμοποιοῦντας τὴ νοητικὴ σου ἰκανότητα; Ἀσφαλῶς ὄχι. Ποτέ. Οὔτε ἀκόμη διὰ μέσου τῆς εὐφυοῦς, τῆς σοφῆς, τῆς λεπτεπίλεπτης καὶ μεγαλοφυοῦς φαντασίας σου καὶ τῶν ἐμβαθυντικῶν μελετῶν σου. Μάλιστα ἐπὶ πλέον κι ἂν τὰ πάρα πάνω γίνουν, κι ἀσχοληθοῦν μὲ τὴν μεταπτωτικὴ ἀμαρτωλὴ καὶ πονηρὴ ὑπαρξή σου κι ἂν στραφοῦν πρὸς τὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ ἢ πρὸς τὶς ἀγαλλιάσεις γιὰ τὴν Κυρία μας Θεοτόκο ἢ γιὰ ὅλους τοὺς Ἁγίους καὶ τοὺς Οὐράνιους Ἀγγέλους ἢ τέλος κι ἂν βάλουν στόχο τους ὁποιαδήποτε ἀξιοσύνη ἢ ιδιότητα ἢ ἐξαιρετικὴς περιπτώσεις ἰκανοτήτων πού τυχὸν περιέχονται στὴν ὑπαρξή σου ἢ στὴν ὑπαρξή τοῦ Θεοῦ. Σὲ βεβαιώνω ὅτι ἀπ' ὅλα τὰ πάρα πάνω εἶναι προτιμώτερο γιὰ μένα τὸ γυμνωμένο καὶ τυφλὸ αἶσθημα τῆς ὑπαρξῆς μου, ὅπως σὲ ἄλλες σελίδες ἐφρόντισα νὰ σοῦ τὸ ἐξηγήσω. (Κι αὐτὸ ὄχι γιὰ τὰ ἔργα μου, ἀλλὰ γιὰ μένα τὸν ἴδιο. Πολλοὶ ἄνθρωποι ταυτίζουν τὰ ἔργα τους μὲ τὴν ὑπαρξή τους, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἔτσι. Ἐπειδὴ ἄλλο εἶναι ὁ ἑαυτός μας καὶ ἄλλο τὰ ἔργα μας. Τὸ ἴδιο συμβαίνει καὶ μὲ τὸν Θεὸ ὁ Ὅποιος, τὸ ἕνα εἶναι Αὐτός στὸν Ἐαυτό Του καὶ ἕνα ἄλλο εἶναι τὰ ἔργα Του). Θὰ ἤθελα νὰ ἀφήσω νὰ ξεσπάση ἡ καρδιά μου καὶ νὰ γεμίσουν μὲ δάκρυα τὰ μάτια μου γιὰ τὰ γεγονότα τῆς στέρησής μου, τῆς αἰσθησης τοῦ Θεοῦ καὶ γιὰ τὸ ἐπώδυνο βᾶρος τοῦ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 489 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

κῆς συμφιλιώσεως, ἡ σταθερὰ διατήρησις αὐτῆς καὶ ἡ δι' εὐγενοῦς ἀμίλλης εὐκαταία ἀλληλοπεριχώρησις καὶ ἀλληλοσυμπλήρωσις τῶν διαφορῶν ἰδεολογικῶν προγραμμάτων θὰ ἐξασφαλίζονται κατὰ τὸν καλύτερον δυνατὸν τρόπον, ὅταν ταῦτα πραγματοποιῶνται καὶ ἐπιτυγχάνονται ὑπὸ τὰς στοργικὰς πτέρυγας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία εἶναι ἡ στορ-

εἰαυτοῦ μου, καθὼς καὶ γιὰ νὰ ἀναζωπυρώσω τὴν ἐπιθυμία μου στὴν ἀγάπη καὶ στὸν πόθο γιὰ αἰσθησι τοῦ Θεοῦ. Θὰ προτιμοῦσα αὐτὸ τὸ τελευταῖο ἀπὸ ὅλες τὶς λεπτότατες, τὶς σοφές καὶ τὶς μεγαλοφυεῖς φαντασίες καὶ μελέτες πού οἱ ἄνθρωποι συνήθως γράφουν ἢ διατυπώνουν σὲ βιβλία. Ὅ,τι καὶ νὰ εἶναι τὰ ὑπομνησθέντα, ποτέ, οὔτε τὸ διαπεραστικὸ μάτι τῆς περιεργειακῆς σου διανόησης θὰ τὰ βρῆ τόσο ἅγια κι οὔτε θὰ ἀποδειχθοῦν σ' αὐτὸ τόσο σπουδαῖα.

Παρ' ὅλα αὐτὰ ἄς ποῦμε ἐδῶ ὅτι οἱ καλὲς καὶ σπουδαῖες ἐμβαθυντικὲς μελέτες ἀποτελοῦν τὸ σιγουρότερο δρόμο πού μπορεῖ ν' ἀκολουθήσῃ ὁ μεταπτωτικὸς ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος στὴν ἀρχὴ τοῦ γιαιυτῆ τὴν πνευματικὴ αἰσθησι πού ἀφορᾷ καὶ στὸν ἑαυτό του καὶ στὸν Θεό. Καὶ θὰ ἔλεγα πῶς νομίζω ὅτι εἶναι ἀδύνατο στὴν ἀνθρώπινη ἰκανότητα κατανόησης — ἂν καὶ ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ κάνῃ ὅτιδῆποτε βουληθῆ — ὥστε ἕνας ἀμαρτωλὸς ἄνθρωπος, ὅπως εἶναι οἱ ἄνθρωποι, νὰ μπορέσῃ νὰ φτάσῃ σὲ τέτοιο ὕψος γιὰ νὰ γίνῃ ἀσίγαστος γιὰ τὴν πνευματικὴ αἰσθησι τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ Θεοῦ, ἐὰν προηγουμένως δὲν ἰδῆ καὶ δὲν αἰσθανθῆ διὰ μέσου τῆς φαντασίας καὶ τῆς ἐμβαθυντικῆς μελέτης τὰ σωματικὰ, δηλαδὴ τὰ ἐξωτερικὰ ἔργα καὶ τοῦ ἑαυτοῦ του καὶ τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ ἀπ' αὐτὸ νὰ λυπηθῆ γιὰ ὅσα εἶναι ἄξια γιὰ λύπη καὶ νὰ εὐφρανθῆ γιὰ ὅσα παρέχουν τὴν ἀγαλλίαση. Ὅποιος δὲν ἀκολουθεῖ τὸ δρόμο πού διατυπώνω σ' ἐτοῦτες τὶς γραμμὲς μου, δὲν βαδίζει σωστά, στέκεται δὲ ἔξω καὶ πράττει ὅσα πράττει, μέχρις ὅτου θεωρήσῃ καὶ καταλάβῃ, ὅτι τὸ καλύτερο εἶναι νὰ εἰσέλθῃ, νὰ μπῆ μέσα. Πολλοὶ νομίζουν ὅτι εἶναι μέσα ἀπὸ τὴν πνευματικὴ θύρα, ἀλλὰ κι ἐὰν νομίζουν ἔτσι, οὐσιαστικὰ καὶ πραγματικὰ βρίσκονται ἔξω καὶ θὰ μένουν ἔξω ἀπὸ τὴν πνευματικὴ αὐτὴ πόρτα, μέχρις ὅτου τὴ ζητήσουν ἀληθινὰ μὲ διάθεση καὶ πραότητα καὶ τὴν ἀνακαλύψουν. Μερικοὶ ἄλλοι ζητοῦν καὶ βρί-

γικὴ Μήτηρ τοῦ Ἔθνους καὶ προβάλλει ἀπαράμιλλον συμφιλιωτικὴν διδασκαλίαν, τὴν ὁποίαν ἄς ἐπιτραπῆ νὰ ὑπομνήσωμεν δι' ὀλίγων εἰς τὸ ἐπόμενον ἄρθρον μας.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ
Ὁμότιμος Καθηγητῆς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

σχοῦν τὴν πνευματικὴ θύρα γρήγορα καὶ μπαίνουν μέσα γρηγορότερα ἀπὸ ἄλλους, μπαίνουν δὲ γιὰτὶ ὁ φύλακας τῆς θύρας τοὺς τὸ ἐπιτρέπει. Χωρὶς τίμημα καὶ χωρὶς κἄν νὰ τὸ ἀξίζου.

Εἶναι πίσω ἀπὸ αὐτὴν τὴν πόρτα ἓνα θαυμάσιο Παλάτι. Εἶναι ἡ Πνευματικὴ ἰσχύς. Ἐκεῖ ὁ Θεάνθρωπος δὲν εἶναι μόνον ὁ ἀρχηγὸς τῆς θύρας ἀλλὰ εἶναι ὁ Κύριος ὅλου τοῦ νοητοῦ Παλατιοῦ τῆς Πνευματικότητος, εἶναι ὁ Ἰδιὸς καὶ ἡ Θύρα. Κύριος τῆς Θύρας καὶ τοῦ Παλατιοῦ εἶναι σὰν τέλειος Θεός, καὶ ἡ Ἰδιὰ ἡ Θύρα εἶναι σὰν τέλειος Ἄνθρωπος. Ὁ Ἰδιὸς εἶπε καὶ τὸ διαβάζουμε στὸ Εὐαγγέλιο: «Ἐγὼ εἰμι ἡ Θύρα· δι' ἐμοῦ ἐάν τις εἰσέλθῃ, σωθήσεται, καὶ εἰσελεύσεται καὶ ἐξελεύσεται καὶ νομὴν εὐρήσει· ὁ κλέπτης οὐκ ἔρχεται εἰ μὴ ἵνα κλέψῃ καὶ θύσῃ καὶ ἀπωλέσῃ» (Ἰωαν. 10,9-10). Τὰ λόγια αὐτὰ σύμφωνα μὲ τὸ θέμα μας ἐδῶ ἐρμηνεύονται καὶ λένε: «Εἶμαι ὁ Παντοδύναμος μὲ τὴν Θεότητά μου καὶ μπορῶ σὰν Κύριος τῆς Θύρας νὰ ἐπιτρέψω νὰ μπῆ μέσα ὅποιον θέλω, ἐπὶ πλῆρον δέ, θέλω ἐδῶ νὰ γίνῃ ἓνας ἀπλὸς δρόμος καὶ τρόπος καὶ μιὰ ἀνοιχτὴ εἰσοδος σ' ὅλους ὅσοι προσέρχονται γιὰ νὰ μὴν ἡμπορῇ κανεὶς νὰ δικαιολογηθῇ ὅτι ἀγνοεῖ τὸν δρόμο καὶ τὸν τρόπο, ἐπειδὴ ἔντυσα τὸν Ἐαυτό Μου στὴ συνήθη καὶ κοινὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου, πού μὲ κάνει πολὺ προσιτό, ὥστε νὰ εἶμαι ἡ Θύρα λόγῳ τῆς Ἀνθρωπότητάς Μου, δηλαδὴ ἐπειδὴ ἐνανθρώπησα, καὶ ὅποιος μπῆ μὲ τὴν χειραγώγησή Μου ἀπὸ ἐτούτῃ τὴν Θύρα μέσα, θὰ εἶναι ἀσφαλῆς καὶ θὰ σωθῇ».

Μπαίνουν μέσα διὰ τῆς θύρας καὶ σκεπτόμενοι ἐπάνω στὸ γεγονός τοῦ Πάθους τοῦ Χριστοῦ, λυποῦνται γιὰ τὴν ἀθλιότητά τους καὶ ὅτι παρόμοια ἀθλιότητα καὶ φθόνος καὶ κακία τῶν ἀνθρώπων, προξένησαν τὸ Θεῖο Πάθος, ἔτσι δὲ πικρὰ ἀπ' τὴν ἐμβάθυνση αὐτὴ κατακρίνουν τὸν ἑαυτό τους, γιὰτὶ θὰ ἄξιζε νὰ πάθουν καὶ αὐτοὶ πολλὰ καὶ νὰ ὑποφέρουν, καὶ ὅμως τίποτα οὔτε ἔπαθαν οὔτε ὑποφέρουν, καὶ μὲ πόνο καὶ μὲ συμπάθεια θλίβονται γιὰ τὸν ὑπομονητικώτατο Κύριο, πού τὸν ὑπόβαλαν σὲ τόσο πρόστυχα παθήματα καὶ βασανιστήρια, καίτοι ἦταν ἀθῶος καὶ ἀναμάρτητος. Μετὰ ὑψώνουν τὴν καρδίαν του, πρὸς τὴν ἀγάπην καὶ τὴν καλωσύνην τῆς Θεότητάς Του ἀπ' τὴν ὁποία συγκατατέθηκε νὰ ταπεινώσῃ τὸν Ἐαυτόν Του, τόσο χαμηλὰ ὅσο ἡ θνητὴ μας ἀνθρωπότητα. «Ὅλοι αὐτοὶ εἰσέρχονται διὰ τῆς θύρας καὶ μπαίνουν ἐκεῖ ὅπου ὑπάρχει πλήρης ἀσφάλεια. Ὅλοι ἐκεῖνοι πού «εἰσέρχονται», πού μπαίνουν μέσα μὲ τὴ σκέψην καὶ μὲ τὴν κατανόησιν τῆς ἀγάπης καὶ τῆς καλωσύνης τῆς Θεότητάς Του, ἡ «ἐξέρχονται», βγαίνουν ἔξω μὲ τὴν βαθεῖαν σκέψην ἐπάνω στοὺς πόνους καὶ τὰ βασανιστήρια τῆς Ἀνθρωπότητάς Του, θὰ «εὐρουν νομὴν», θὰ βροῦν πνευματικὴ τροφὴ ἀφοσίωσης, εὐλάβειας καὶ λατρείας, ἀρκετὴ καὶ θρηπτικὴ καὶ ἄφθονη γιὰ τὴν ὑγείαν καὶ τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν τους ἔστω καὶ ἂν δὲν μπαίνουν ποτὲ βαθύτερα καὶ ἐσωτερικώτερα σ' ἐτούτῃ τὴ ζωήν».

Καὶ αὐτοὶ πού δὲν μπαίνουν διὰ τῆς θύρας ἀλλὰ προσπαθοῦν καὶ ἀναρριχῶνται ἢ πηδᾶνε ἀπὸ ἄλλου

γιὰ νὰ μποῦν «εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων»; στὸ χωρὸ τῆς τελειότητος, διὰ μέσου τῶν λεπτεπίλεπτων ἀναζητήσεων, καὶ τῶν περιεργῶν φαντασιακῶν διεργασιῶν τῶν ἄγριων καὶ ἀχαλίνωτων διανοημάτων τοῦ νοῦ τους, ἀφήνοντας τὴν ἀπλὴν καὶ ἀληθινὴν θύραν, γιὰ τὴν ὁποία μίλησα προηγουμένως καὶ περιφρονοῦν τὴν ἀληθινὴν συμβουλὴν τῶν πνευματοφόρων Πατέρων, πού ζοῦν τὴ ζωὴ αὐτὴ μέσα στὸ πνεῦμα, αὐτοὶ, ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν εἶναι, δὲν εἶναι μόνον κλέφτες τῆς νύχτας, ἀλλὰ καὶ ἐνεδρεῦντες κακοποιοὶ τῆς ἡμέρας. Ὁ ἀναβαίνων ἀλλαχόθεν», ὁ κλέφτης τῆς νύχτας, πορεύεται, προχωρεῖ μέσα στὸ σκοτάδι τῆς νύχτας τῆς ἀμαρτίας, στηριζόμενος καὶ ἐπαναπαυόμενος περισσότερο στὴν ἀλαζονικὴν ὑποθέσιν καὶ στὴν παραδοξότητα τῶν διανοητικῶν ἱκανοτήτων τοῦ νοῦ καὶ τῆς θέλησής του, παρὰ σ' ὁποιαδήποτε ἀληθινὴ καὶ πραγματικὴ συμβουλὴν, ἢ στὴν κοινὴ ὁδὸ καὶ στὸν ἀπλό τρόπο, γιὰ τὰ ὁποῖα ἤδη ἔχω μιλήσει πάρα πάντα. Ὁ ἐνεδρεῦν κακοποιὸς τῆς ἡμέρας εἶναι αὐτὸς πού κάτω ἀπὸ χροῶμα δῆθεν καθαρῆς πνευματικῆς ζωῆς κλέβει καὶ διαστρέφει τὰ ἐξωτερικὰ σημάδια καὶ τὴν λέξιν τῆς θεωρίας, χωρὶς τελικὰ κανένα ἀποτελεσμα, γιὰτὶ ὑπ' αὐτὴν τὴν προϋποθέσιν δὲν ὑπάρχει ἐπιτυχία καὶ καρποφορία.

Κι ἔτσι ἐπειδὴ αἰσθάνεται μέσα του μερικὲς φορές δυνατὴ ἐπιθυμία (ὅσον εὐαίσθητη καὶ ἂν εἶναι), νὰ ἔρθῃ κοντὰ στὸν Θεό, ἀλλὰ τυφλωμένος κάτω ἀπὸ τὸ χροῶμα αὐτῆς τῆς ἐπιθυμητικῆς κατάστασης, νομίζει ὅτι, ὅλα εἶναι ἀρκετὰ καλὰ πού πράττει καὶ ἐνεργεῖ, ἐνῶ εἶναι ἡ πιὸ ἐπικίνδυνη περίπτωσις κάτι τέτοιο, ἓνας καινούργιος καὶ ἀρχάριος, νὰ ἀκολουθήσῃ χωρὶς ταπεινώσῃ καὶ μὲ ἀρκετὴ ἀλαζονείαν τὴν ἐπιθυμία του καὶ χωρὶς τὴ σωστὴ καθοδήγησιν ἑνὸς πεπειραμένου εἰδικοῦ πνευματικοῦ συμβούλου ἢ ὁδηγοῦ, ἢ τὴν σχετικὴν γιὰ τὸ ἔργο τοῦτο διατυπώσεις καὶ ἀναλύσεις, ὅπως ἡ παροῦσα. Εἰδικὰ αὐτὰ ἰσχύουν, ὅταν ἐπιθυμῇ ἀσυνήθιστα νὰ ἀναρριχθῇ καὶ νὰ ἀνεβῇ σὲ ὑψώσεις ὅχι μόνον ἐπάνω ἀπὸ αὐτόν, ἀλλ' ἀκόμη ἐπάνω ἀπ' τὴν ἀπλὴν καὶ κοινὴ ὁδὸν τῶν Χριστιανῶν, ὅπως προηγουμένως ἔθιξα καὶ οἱ ὁποῖες ὑψώσεις ὀνομάζονται ἀπὸ τὰ λόγια καὶ ἀπὸ τὴν διδασκαλίαν τοῦ Χριστοῦ, ἢ ὁδὸς τῆς ἀφοσίωσης πού εἶναι δυνατὸν νὰ πραγματοποιηθῇ σ' ἐτούτῃ τὴ ζωήν, καὶ εἶναι ἀληθέστερος καὶ ἀσφαλέστερος δρόμος γιὰ τὴ Θεωρίαν.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Κορινθου ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

Μιχαὴλ Γαλανοῦ

«ΒΙΟΙ ΑΓΙΩΝ»

Κυκλοφοροῦν ἤδη καὶ οἱ 12 τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαυρίσμα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδόσις τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

251. (Βενετία 1778). Περιγραφή Ἱερᾶ τοῦ Ἀγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁροῦς Σινᾶ, περιέχουσα ἐν πρώτοις μὲν τὴν ἀκολουθίαν τοῦ Ἀγίου καὶ Ἐνδόξου μεγάλου προφήτου ΜΩΥΣΕΩΣ τοῦ Θεόπιου, νῦν πρῶτον προσιεθείσαν. Δεύτερον δὲ τὴν ἀκολουθίαν τῆς Ἀγίας Ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Χριστιονύμφης, Παρθένου, καὶ Πανσόφου Αἰκατερίνης ἐντελέστερον. Ἐπομένως δὲ διηγουμένη συντόμως καὶ περιληπτικῶς τὰ ἐπισημότερα τοῦ Ἀγίου καὶ Θεοβαδίστου τούτου Ὁροῦς Σινᾶ μεγαλεῖα, μετὰ τῶν πέριξ, καὶ πάντων τῶν ἐν αὐτῷ καὶ περὶ αὐτό, καὶ τὰ τῆς βασιλικῆς καὶ λαμπρᾶς οἰκοδομῆς τοῦ ἐκεῖσε περικαλλεστάτου Μοναστηρίου, τοῦ τε ἐν αὐτῷ μέχρι τοῦδε Ἀρχιεπισκοπήσαντος, καὶ τὰ τῶν Ἀράβων, Ἐἴτι τοὺς ἐπιουμβάντας αὐτῷ μεγάλους κινδύνους μετὰ τινῶν θαυμάτων, γεγονότων κατὰ καιροὺς ἐν αὐτῷ, καὶ τοὺς ἐν διαφόροις χρόνοις ἐπιδημήσαντας εἰς τοῦτο τὸ Ὁροῦς Ἀγίους, ἧ καὶ ἐν αὐτῷ ἀσκήσαντας καὶ ἕτερα τινά, πάνυ ἀξιόλογα, καὶ τελευταίον τὴν Ἀκολουθίαν τῶν Ὁσίων καὶ Θεοφόρων Πατέρων ἡμῶν, τῶν ἐν Σινᾶ καὶ Ραϊθῷ ἀναιροθέντων. Τυπωθεῖσα νῦν τέταρτον, προσηροπῆ μὲν τῶν Ὁσίων Πατέρων τῶν ἐν τῇ Ἱερᾷ καὶ βασιλικῇ Μονῇ τοῦ Ἀγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁροῦς Σινᾶ, ἀσκουμένων. Διὰ δαπάνης δὲ τοῦ ὀσιωτάτου ἐν Μοναχοῖς Κύρ Ἀνανίου Χελιδόνη Πελοποννησίου καὶ Σιναΐτου, ἐνετίησιν ἀφορᾷ, παρὰ Νικολάω Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. CON LICENZA DE SUPERIORI.

Διαστάσεων 0,17X0,25. Σελ. 1-211 καὶ φύλλα 2 ἄ.ἄ. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Δωρεὰ καὶ ἀφιέρωμα τὸ παρὸν εἰς τὴν ἱερὰν Μονὴν τῆς Ζάβουρδας τοῦ Ὁσίου καὶ Θεοφόρου Πατρὸς ἡμῶν Νικάνορος διὰ ψυχικὴν σωτηρίαν τοῦ ἀφιερῶσαντος, ὁ ταπεινὸς μητροπολίτης» (ὑπογραφή δυσανάγνωστος).

252. Προσκυνητῆριος ἢ Περιγραφή Ἱερᾶ τοῦ Ἀγίου καὶ Θεοβαδίστου Ὁροῦς Σινᾶ, ἕτερον ἀντίτυπον ἐκδόσεως ἔτους 1837.

253. (Λευρία 1758). Θέατρον Πολιτικόν, μεταγλωττισθὲν ἐκ τῆς λατινικῆς εἰς τὴν ἡμετέραν ἀπλὴν διάλεκτον παρὰ τοῦ Ὑψηλοτάτου καὶ Σοφωτάτου ἀθέντου τῆς Οὐγγροβλαχίας Νικολάου

τοῦ Μανροκορδάτου. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδοθέν, καὶ ἀφιερῶθὲν τῷ Ὑψηλοτάτῳ καὶ Γαληνοτάτῳ καὶ Θεοσεβεστάτῳ καὶ Σοφωτάτῳ Υἱῷ Αὐτοῦ, τῷ Ἡγεμόνι καὶ Αἰθέντῃ τῆς Οὐγγροβλαχίας Κυρίῳ Κυρίῳ Ἰωάννῳ Κωνσταντίνῳ Νικολάῳ τῷ Μανροκορδάτῳ. Δαπάνη μὲν τῆς Σεβασμίας καὶ Βασιλικῆς Μονῆς τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου τῆς κατὰ τὴν νῆσον Κύπρον, ἐπιφημιζομένης τοῦ ΚΥΚΚΟΥ. Σπουδῇ δὲ, ἐπιμελεῖα τε καὶ ἐπιστασία τοῦ πανοσιολογιωτάτου κυρίου Σεραφεῖμ τοῦ Πισσιδεῖου τοῦ καὶ τῆς αὐτῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ἀρχιμανδρίτου, παρὰ Ἰωάννῃ Γόττλοπ Ἐμμανουὲλ Πρέϊτκοφ. Ἐν Λευρίᾳ τῆς Σαξωνίας, 1758. Ἀντὶ τυπογρ. σήματος ἐτέθη ἡ σφραγὶς τῆς Μονῆς τῆς Θεοτόκου τοῦ Κύκκου (αἰνέ') τῆς Κύπρου.

Διαστάσεων 0,12X0,19. Σελ. 14 ἄ.ἄ. καὶ 1-504. Βιβλιοδεσία ξυλίνη μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

254. Θέατρον Πολιτικόν, ἀντίτυπον δεύτερον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

255. Θέατρον Πολιτικόν, ἀντίτυπον τρίτον, τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, ἄδενον.

256. (Βενετία 1682). Τὸ ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον, ἐξηγηθὲν παρὰ τοῦ Μακαριωτάτου καὶ Σοφωτάτου Θεοστηρίκτου ἐπισκόπου Κύπρου. Καὶ μεταγλωττισθὲν μετὰ πλείστης ἐπιμελείας παρὰ Ἀγαπίου Μοναχοῦ τοῦ Κρητός, ἐκ τῆς ἐλλήνων εἰς τὴν κοινὴν ἡμετέραν διάλεκτον, μετὰ τοῦ προσήκοντος πίνακος, ὅπως πᾶς ἕνας μετενκολεῖας εὐρεῖν δύναται, τὸν ψαλμὸν ὃν βούληται. CON LICENZA DE SUPERIORI, A PRIVILEGIO. Ἐνετίησιν, παρὰ Ἀνδρέᾳ τῷ Ἰουλιανῷ ἀχρβ'. Πουλιέται κοντὰ εἰς τὸν Πόντε τοῦ Ἀγίου Φαντίνου. Τυπογρ. σῆμα: ἐντὸς πλασίου κυκλικοῦ εἰς τὸ ἄνω ἡμισυ ἄετος καὶ εἰς τὸ κάτω χεῖρ κρατοῦσα ἀνοδοχείον.

Διαστάσεων 0,11X0,15. Σελ. 6 ἄ.ἄ. καὶ α'-χιζ'. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

257. Τὸ Ψυχοσωτήριον Ψαλτήριον, δεύτερον ἀντίτυπον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως, ἀκέφαλον, ἀρχίζει ἀπὸ σελ. 19 καὶ τελειώνει εἰς τὴν 618, περιέχει καὶ σ. 6 ἄ.ἄ. Ἐλλείπουν αἱ σελ. 273 καὶ 274.

258. (Βενετία 1790). Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρεως τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πάνυ ἀφελιμωτάτη καὶ ἀναγκαιοτάτη, νεωστὶ μὲν

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 490 τοῦ ὑπ' ἀρ. 12 τεύχους.

μετατυπωθεῖσα καὶ πλουτισθεῖσα ἐπανξήσει ἑτεροκλίτων τινῶν ὀνομάτων καὶ ἀνωμάτων ῥημάτων, τῶν δυσχερεστέρων ἐν τῇ τεχνολογίᾳ, ἐπιμελῶς δὲ ἐπανορθωθεῖσα καὶ ἀναπληρωθεῖσα εἰς πολλὰ ἑλλειπῆ ὡς ἡ σύγκρισις δηλοῖ, πρὸς χρῆσιν, καὶ μείζονα εὐχέρειαν τῆς εἰσαγωγικῆς τῶν φιλομαθῶν νέων. Ἐνετίησιν ἀμφ'. Παρὰ Δημητρίῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐπιστέλιδον ἐπίγραμμα: «Ψυχὴν κράτνε, πρὸς πόνονος μαθημάτων. Ὡς ἂν δι' αὐτῶν καὶ τύχοις σωτηρίας». Τυπογρ. σῆμα: Δικέφαλος ἀετὸς κρατῶν ξίφη. Ἐκατέρωθεν αὐτοῦ τὰ ἀρχικὰ Δ.Θ.

Διαστάσεων 0,10X0,16. Σελ. 1-462. Βιβλιοδεσία ἐφθαομένη.

259. (Βενετία 1795). Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρεως τοῦ Βυζαντίου. Ἡ πᾶν ὠφελιμοτάτη, καὶ ἀναγκαιοτάτη. Νεωστὶ μετατυπωθεῖσα, καὶ πλουτισθεῖσα μετ' ἀδήξεως ἑτεροκλίτων τινῶν ὀνομάτων, καὶ ἀνωμάτων ῥημάτων τῶν δυσχερεστέρων ἐν τῇ τεχνολογίᾳ. Οἷς ἐν τέλει προσετέθη καὶ τὰ ἐγκλιόμενα μετὰ τῶν ἐγκλιτικῶν καὶ τῶν σννεγκλιτικῶν Μορίων τοῦ Πευθαγόρου καὶ τὸ τοῦ Φωκλίδου νουθετικὸν ποίημα. Τὰ πάντα μεθ' ὅσης οἶόν τε τῆς ἐπιμελείας διορθωθέντα παρὰ Σ.Β. ἀμφ'. Ἐνετίησιν 1795. Παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. CON LICENZA DE SUPERIORI, E PRIVILEGIO. Τυπογρ. σῆμα: Μέλισσα καὶ ἐκατέρωθεν τὰ ἀρχικὰ Ν.Γ.Α.

Διαστάσεων 0,11X0,17. Σελ. 1-512. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Ἐτούτι ἡ γραμματικὴ ἦναι τοῦ Κυρίλλου τοῦ Ζαβορδιανοῦ καὶ ὅπιος τὴν πάρι νὰ ἦναι ἀφορισμένος ἀπὸ τὸν ἅγιον Νικάνορα».

260. (Πέστη Οὐγγαρίας 1808). Νέος Λάσκαρις, ἦτοι τὸ ἐτυμολογικὸν μέρος τῆς τοῦ Κωνσταντίνου Λασκάρεως τοῦ Βυζαντίου Γραμματικῆς τῆς πᾶν ὠφελίμου καὶ ἀναγκαιοτάτης ὅπερ ἐπανξήθη ἐτεροκλίτοις ὀνόμασι, ἀνωμαλοῖς τε ῥήμασι καὶ τισιν ἀναγκαίοις ἀπλαῖς σημειώσεσι πρὸς κατάληψιν τῶν περιεχομένων. Τύποις ἐξεδόθη παρὰ τοῦ ἐν διδασκάλοις ἐλαχίστου Εὐφρονίου Ραφαῆλ τοῦπάικλην ΟΠΟΒΙΤΖ τοῦ ἐκ Κοζάνης τῆς Μακεδονίας. Ἐν Πέστη τῆς Οὐγγαρίας ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ Μαθθα Τράννεο 1808. Τυπογρ. σῆμα: Σάλπιγξ καὶ ἐπ' αὐτῆς βίβλος ἀνεωγμένη καὶ στέφανος ἐκ δάφνης.

261. Γραμματικὴ Κωνσταντίνου Λασκάρεως, ἀκέφαλος ἀπὸ σελ. 3-575, ἄνευ λοιπῶν στοιχείων. Βιβλιοδεσία, ξύλον μετὰ δέρματος.

262. Γραμματικὴ τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς πέντε βιβλία, α) Τεχνολογικόν, β) Ὁρθογραφικόν, γ) Σνντακτικόν, δ) Περί διαλέκτων, ε) Ποιητικόν. Σελ. ἀπὸ ζ-μ καὶ 1-477.

263. (Βιέννη 1799). Γραμματικὴ τῶν φιλοσοφικῶν ἐπιστημῶν ἢ σύντομος ἀνάλωσις τῆς πειραματικῆς νεωτέρας φιλοσοφίας κατ'

ἐρωταπόκρισιν, συγγραφείσα μὲν παρὰ τοῦ Ἀγγλοῦ Βενιαμίν Μαρτίνου, νῶν δὲ πρῶτον ἐκδοθεῖσα εἰς τὴν κοινὴν τῶν ἐλλήνων διάλεκτον καὶ μετὰ πλείστον σημειωμάτων ἐπανξήθη παρὰ Ἀνθίμου Γαζῆ ΑΡΧΜΔΤ. Θετταλομάγητος. Ἀφιερωθεῖσα τῇ τιμῇ Ἀδελφότητι τῶν Κυρίων Ζωσιμάδων. Τόμος Β'. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀούστριας. Παρὰ τῷ Φραντς Ἀντωνίῳ Σχραϊμβλ, 1799.

Διαστάσεων 0,11X0,19. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

264. (Βενετία 1808). Ἀπάνθισμα τοῦ τεχνολογικοῦ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Γραμματικῆς. Περιέχον μὲν τοὺς τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων τύπους ὀλοκλήρους καὶ κατ' οὐδὲν ἑλλειπείας, προσέτι δὲ τοὺς τῶν ὀνομάτων καὶ ῥημάτων κανόνας, τὸ περὶ ἀνωμάτων ῥημάτων καὶ περὶ εἰδῶν τῆς τῶν ῥημάτων σνντάξεως. Τὸ περὶ Τεχνολογίας τῶν ὀκτῶ μερῶν τοῦ Λόγου, καὶ περὶ τῶν τριῶν Συμφωνιῶν τοῦ Λόγου, κατ' ἐρωταπόκρισιν καὶ τὸ περὶ Πνευμάτων καὶ ἔσχατον περὶ τοῦ Εἰμί, κατὰ τὴν μέθοδον τῆς γενομένης διδασκαλίας ἐν τῇ πρώτῃ Σχολῇ τῶν Ἰωαννίνων. Νῶν δεύτερον τόποις ἐκδοθὲν πρὸς εὐμάρειαν τῶν πρωτοπειρῶν, διὰ δαπάνης Κωνσταντίνου Παλαιῶν τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. Ἐνετίησιν 1808. Παρὰ Νικολάῳ Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων.

Διαστάσεων 0,11X0,16. Σελ. 1-368. Βιβλιοδεσία δερματοδέτος.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Καὶ τότε σὺν τοῖς ἄλλοις Χριστοφόρου τοῦ Ζαβορδιανοῦ ὑπόρχη καὶ ὅστις τὴν πάρη ἢ τὴν εὐρη εἰς κανένα τόπον πάλιν νὰ τὴν δώση ὀπίσω».

265. (Βενετία 1734). Ἀντωνίου Κατηφόρου, τοῦ χορημισάωτος Ἀρχιεπισβυτέρου Ζακύνθου, Γραμματικὴ ἑλληνικὴ ἀκριβεστάτη, περιέχουσα τῶν ὀκτῶ τοῦ Λόγου Μερῶν τὸν σχηματισμὸν, καὶ τὴν σνντάξιν ἐτι δὲ καὶ τὴν ποιητικὴν μέθοδον, προσφωνηθεῖσα τῷ ἑκκλημροστάτῳ καὶ ἐνδοξοστάτῳ Ἀρχοντι Κυρίῳ Κυρίῳ Νικολάῳ Καραγιάνη εὐπατορίδι Ἰωαννίνων, καὶ ταῖς ἐν ταῖς κλειωναῖς Ἐνετίαις Ἑλλήνων Σννάξεως Ἀξιοπροεπιστάτῳ Κηδεμονί. Ἐνετίησιν 1734. Παρὰ Ἀντωνίῳ τῷ Βόρτολι. CON LICENZA DE SUPERIORI. Τυπογρ. σῆμα: Σύνπλεγμα γραμμάτων.

Διαστάσεων 0,10X0,16. Σελ. 1-358. Βιβλιοδεσία δερματοδέτος.

266. (Βενετία 1801). Θεοδώρου τοῦ Γαζῆ, Γραμματικῆς εἰσαγωγῆς βιβλία τέσσαρα, ἅπασαν μὲν Γραμματικὴν θεωρίαν, λίαν εὐμεθόδως τε καὶ πολυμαθῶς περιλαμβάνοντα, νεωστὶ δὲ μετατυπωθέντα. Παρὰ Πάνῳ Θεοδοσίῳ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων, 1801.

(Συννεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΑΙ ΟΡΘΟΔΟΞΟΙ ΔΗΛΩΣΕΙΣ ΕΙΣ ΔΙΑΣΚΕΨΕΙΣ ΚΑΙ ΣΥΝΕΔΡΙΑ ΤΗΣ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΚΙΝΗΣΕΩΣ *

Ἐπεταί ἡ ὑποβληθεῖσα εἰς τὸ Συνέδριον τοῦ Ἐβανστον δευτέρα «Δήλωσις ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος τοῦ Συνεδρίου: «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου», ἔχουσα ὡς ἐξῆς: « Διαπεπιστευμένοι μετὰ τῆς εὐθύνης τῆς ἀντιπροσωπεύσεως τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, τῶν μετεχουσῶν τοῦ Συνεδρίου τούτου τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, θεωροῦμεν καθήκον ἡμῶν ὅπως παρουσιάσωμεν τὰ ἐπόμενα σχόλια (παρατηρήσεις) ἐπὶ τῆς ἐκθέσεως τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τοῦ κυρίου θέματος: «Ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου». 1. Εἴμεθα εὐτυχεῖς, ἐκφράζοντες τὴν συμφωνίαν ἡμῶν ἐπὶ τῶν γενικῶν γραμμῶν τῆς ἐκθέσεως τῆς συμβουλευτικῆς ἐπιτροπῆς. Ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ ἐντεύθεν ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία πάντοτε διακηρύττει πρὸς τὸν κόσμον, ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς αὐτοῦ. Ἰδιαιτέρως δὲ ἐν τῇ συγχρόνῳ ἐποχῇ ἐπιμόνως αὕτη ὑποστηρίζει, ὅτι πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι ἐλπίδες δεόν νὰ ἐρμηνεύωνται καὶ νὰ κρίνωνται, νὰ κατακρίνωνται ἢ νὰ μεταβάλλωνται ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἐλπίδος ταύτης. Τὸ γεγονός ὅθεν ἐν τῇ ἀποφασιστικῇ ταύτῃ στιγμῇ τῆς ζωῆς τοῦ τοῦ Παγκόσμιου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν δημοθυμᾶν αἰσθάνεται, ὅτι οἱ χριστιανοὶ ὀφείλουσι νὰ διακηρύξωσιν εἰς τὸν κόσμον τὴν ἐλπίδα τῶν ταύτην, καὶ νὰ γρηγορῶσιν ἐν τῇ συνειδήσει τῶν εὐθυνῶν τῶν ἐντὸς κόσμου πλήρους δοκιμασιῶν καὶ θλίψεων, πληροῦ ἡμᾶς χαρᾶς μεγάλης. 2. Ἡ γενικὴ ὅμως αὕτη συμφωνία καθιστᾷ περισσότερο ἀναγκαῖον νὰ ἐκθέσωμεν σαφῶς, ἀφ' ἑνὸς μὲν τί δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδεχθῶμεν πλήρως ἐξ ἐπόψεως τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἀφ' ἑτέρου δὲ τί νομίζομεν ὅτι ἔχει ἀνάγκην περισσότερας ἀναπτύξεως ἐν τῇ ἐκθέσει, καὶ τέλος νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσωπὴν ἐπὶ τινῶν σημείων οὐδόλως θιγομένων ἐν αὐτῇ. Προφανῶς διὰ τῶν ὀλίγων τούτων παρατηρήσεών μας δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν πλήρη ἔκφρασιν τῆς ὀρθοδόξου ἀντιλήψεως περὶ τῆς χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Ἐν πρώτοις θὰ ἔπρεπε νὰ ἐξαρθῇ ἐντονώτερον, ὅτι ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς ἐδράζεται ἐπὶ τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Τοῦτο στηρίζεται ἐπὶ τῆς πεποιθήσεως, ὅτι ὁ Θεὸς ἐνδιαφέρεται προσωπικῶς περὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. «Οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὥστε τὸν Υἱὸν αὐτοῦ τὸν μονογενῆ ἔδωκεν» (Ἰωάν. 3,16). Ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς στηρίζεται ἐπὶ τῆς πίστεως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς, ὁ σαρκωθεὶς Λόγος, κατέβη ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, ἵνα σώσῃ τὸν ἄνθρωπον. Ἐπετέλεσε δὲ τὸ ἔργον τῆς σωτηρίας ἐπὶ τοῦ ξύλου τοῦ σταυροῦ καὶ ἐφάνερωσε τὴν καινὴν ζωὴν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα διὰ τῆς ἐνδόξου ἀναστάσεώς του. Ἰδρυσεν ἐπὶ τῆς γῆς τὴν ἀγίαν Ἐκκλησίαν. Του, ἥτις εἶναι τὸ σῶμα

Του, καὶ ἐν τῇ ὁποίᾳ διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διαμένει οὗτος μετὰ τῶν ἀνθρώπων ἕσασι. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἐν ζῶν σώμα τοῦ Χριστοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ πᾶσαι αἱ γενεαὶ τῶν πιστῶν ἐνοῦνται ἐν τῇ καινῇ ἐν Χριστῷ ζωῇ. Ὅθεν ἡμαρτημένους τὸ μὲν περιγράφεται ἡ Ἐκκλησία ἀπλῶς ὡς «παρεπιδημῶν λαὸς τοῦ Θεοῦ», τὸ δὲ λησμονεῖται, ὅτι καὶ ἡ θριαμβεύουσα καὶ ἡ στρατευομένη Ἐκκλησία ἀποτελοῦσιν ἐν σώμα. Ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἐνότητος ταύτης στηρίζεται ἡ χριστιανικὴ ἐλπίς. Ἡ Ἐκκλησία εἶναι ἡ μεγάλη κοινωνία τῶν Ἁγίων. Ἡμεῖς ἐπὶ τῆς γῆς ζῶμεν καὶ ἀγωνιζόμεθα ἐν κοινωνίᾳ μετὰ τοῦ ἐνδόξου (ἀνέφους τῶν μαρτύρων), τοῦ ἀποκαλυπτομένου διὰ μέσου τῶν αἰώνων, καὶ ἐνισχυόμεθα διὰ τῶν πρεσβειῶν τῆς Θεοτόκου καὶ τῶν Ἁγίων, μετ' ὧν ἐνούμεθα ἐν τῇ λατρείᾳ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Χριστοῦ. 3. Ἡ ἔκθεσις ὀρθῶς τονίζει τὴν σημασίαν τῆς πίστεως εἰς τὴν δευτέραν παρουσίαν τοῦ Χριστοῦ διὰ τὴν χριστιανικὴν ἐλπίδα. Οὐχ ἤττον πιστεύομεν ἀκράδαντως, ὅτι εἶναι ἀνάγκη νὰ τονισθῇ μετὰ τῆς αὐτῆς ἐμφάσεως καὶ ἡ ἐνεστῶσα πραγματικὴ παρουσία τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἰδρῦθη ὑπ' αὐτοῦ διὰ τῆς ἐνσαρκώσεως τοῦ Υἱοῦ τοῦ, τῆς ἀπολυτροφώσεως, τῆς ἀναστάσεως, τῆς ἀναλήψεως τοῦ Χριστοῦ ἐν δόξῃ καὶ τῆς καθόδου τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ὑπάρχει δὲ ἐπὶ τῆς γῆς ἀπὸ τῆς Πεντηκοστῆς καὶ εἶναι ἀνοικτὴ πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἐπιδαψιλεύουσα πρὸς πάντας τοὺς προσερχομένους τὴν δύναμιν, τὴν μεταμορφοῦσαν καὶ ἀνανεοῦσαν τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν ἐπὶ τῆς γῆς. Ἡ αἰώνιος ζωὴ δὲν εἶναι μόνον κάτι, τὸ ὁποῖον θὰ πραγματοποιηθῇ ἐν τῷ μέλλοντι, ἀλλὰ παρέχεται καὶ νῦν εἰς ἐκείνους, οἵτινες καλοῦνται διὰ τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ μυστηρίῳ τοῦ βαπτίσματος (Ῥωμ. κεφ. στ') καὶ συνεχῶς ἀνανεοῦται διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἰδιαιτέρως διὰ τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν θείαν Εὐχαριστίαν. Οὐδὲν παρέλιπεν ὁ Θεὸς τὸ ἀναγκαῖον διὰ τὴν ἡμετέραν σωτηρίαν καὶ τὴν ἄμεσον μεταμόρφωσιν τῆς ἀνθρωπίνης ὑπαρξέως. Τοιοῦτοτρόπως ἡ συμμετοχὴ ἡμῶν ἐν τῇ ἀνακαινισθείσῃ ζωῇ τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ εἶναι καὶ παρούσα πραγματικότης καὶ μέλλουσα ὀλοκλήρωσις. 4. Ἡ ἐν Χριστῷ ἐλπίς εἶναι καὶ αὕτη δωρεὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ ὁμολογήσῃ αὐτὸν ὡς Κύριον καὶ Σωτῆρα, εἰμὴ ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ. Θὰ ἦτο μάταιον νὰ κηρύττηται ὁ Χριστὸς ὡς ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ γίνηται μνεῖα τῆς θείας ἐνεργείας καὶ χωρὶς νὰ ἀναγνωρίζηται ἡ πραγματικότης τῆς χάριτος, ἥτις εἶναι ἡ μόνη πηγὴ τῆς ἐλπίδος ταύτης. Ἡ τραγωδία τοῦ πεσόντος κόσμου ἐγκεῖται ἀκριβῶς εἰς τὴν ἀδυναμίαν αὐτοῦ νὰ ἐλπίσῃ εἰς τὸν Χριστὸν ἄνευ συναντιλήψεως τῆς χάριτος. Πρὸς τούτοις ἡ ἐλπίς αὕτη ἔχει

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 494 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

νόημα καὶ ἀποδίδει καρπούς, μόνον ἐφ' ὅσον ὀδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον εἰς τὴν πραγματικὴν ἐν Χριστῷ ζωὴν, ἥτις προϋποθέτει τὴν συνεχῆ ἐνέργειαν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐν ἡμῖν. Ἡ δύναμις τοῦ Θεοῦ ἐνεργεῖ μέσω τῆς ἀνθρωπίνης ἀδυναμίας. Οὐδέποτε δυνάμεθα νὰ ἐκπληρώσωμεν πάσας τὰς ἀπαιτήσεις, ἅς ὁ Χριστὸς ἐπιβάλλει ἐφ' ἡμῶν, καὶ ἐν ταπεινώσει καὶ μετάνοιᾳ ὀφείλομεν νὰ ἀναγνωρίζωμεν τὸ πεπερασμένον τῶν δυνάμεων ἡμῶν καὶ τὰς ἀτελείας ἡμῶν, ἐκζητοῦντες σταθερῶς τὴν αὐξήσιν τῆς πίστεως καὶ τῆς δυνάμεως ἡμῶν. Ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὅμως, εὐρίσκωμεν τὴν δύναμιν ταύτην. Ἡ πραγματικότης τῆς «καινῆς ζωῆς» οὐδόλως παραβλάπτεται ἢ ἐκμηδενίζεται ὑπὸ τῶν ἁμαρτιῶν ἡμῶν. Οὕτως ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἤδη πραγματοποιουμένη βασιλεία τοῦ Θεοῦ, κεῖται πέραν πάσης κρίσεως, ἐνῶ τὰ μέλη αὐτῆς, ὡς ὑποκείμενα εἰς τὴν ἁμαρτίαν καὶ τὴν πλάνην, ὑπόκεινται καὶ εἰς κρίσιν. 5. Αἱ παράγραφοι τῆς ἐκθέσεως, αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ἐγείρουσι σοβαρὰς ἀμφιβολίας. Καίτοι δὲ τὸ θέμα τοῦτον θέλομεν πληρέστερον πραγματευθῆναι εἰς τὸ τμήμα περὶ «Πίστεως καὶ Τάξεως», ἐν τούτοις θὰ ἔπρεπε καὶ ἐνταῦθα νὰ σημειωθῆ, ὅτι τινὲς ἐκ τῶν ἐν τῇ ἐκθέσει ἐκτιθεμένων ἰδεῶν ἀγρουσιν εἰς ἐρμηνείας, αἵτινες δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνωσιν ἀποδεχταὶ ἐξ ἐπόψεως ὀρθοδόξου. 6. Διακηρύττοντες ὅτι ὁ Χριστὸς εἶναι ἡ ἐλπίς τοῦ κόσμου, δὲν πρέπει νὰ παριδῶμεν τὴν πραγματικότητα, ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν ἀποχωρίζεται ἀπὸ τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Ἡ πρὸς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐλπίς δὲν δύναται νὰ ἀποχωρίζεται τῆς πρὸς τὸν Θεὸν-Πατέρα καὶ τὸν Θεόν — Ἁγίον Πνεῦμα ἐλπίδος. Ἐκ πασῶν τῶν ἐπαγγελιῶν τοῦ Χριστοῦ ἡ πολυτιμότερα εἶναι ἐκείνη, δι' ἧς διαβεβαίω ἡμᾶς, ὅτι ἡ Ἁγία Τριάς θέλει ἐγκατοικήσει ἐν ἡμῖν (Ἰωάν. 14,23. 15,26. 16,13. 17,21. 21,26). Ἄλλ' ἡ αἰώνιος ζωὴ εἶναι κοινωνία μετὰ τῆς Ἁγίας Τριάδος. Ἐλπίς πρὸς τὸν Χριστὸν σημαίνει ἐλπίδα πρὸς τὴν Ἁγία Τριάδα. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἐκφράζει σαφῶς τὴν ἀλήθειαν ταύτην ἐν τινι τῶν προσευχῶν τῆς: «Ἡ ἐλπίς μου ὁ Πατήρ, καταφυγὴ μου ὁ Υἱός, σκέπη μου τὸ Πνεῦμα τὸ Ἁγίον. Τριάς Ἁγία δόξα σοι»⁸. 7. Ἡ ἐλπίς πρὸς τὸν Θεὸν πρέπει νὰ ἐρμηνεύηται μὲ τὸ ἀληθὲς αὐτῆς περιεχόμενον. Ἐναποθέτομεν τὴν ἐλπίδα ἡμῶν εἰς τὸν σαρκωθέντα Υἱὸν τοῦ Θεοῦ, ἐν τῷ ὁποίῳ κατέστημεν ὁμοίως υἱοὶ τοῦ Θεοῦ - Πατρὸς καὶ συγκληρονόμοι Χριστοῦ. Ἡ υἰοθεσία αὕτη ἀποτελεῖ τὸ θεμέλιον, τὸ περιεχόμενον καὶ τὸν σκοπὸν τῆς χριστιανικῆς ἡμῶν ἐλπίδος. Ἡ ὑπὸ τοῦ Πατρὸς υἰοθεσία καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον «καινὴν κτίσιν». Ἐν τῷ Χριστῷ ἀπεκαλύφθη ἡμῖν ἡ πατρότης τοῦ Θεοῦ καὶ ἐδόθη ἡμῖν ἡ κοινωνία μετ' αὐτοῦ. Διὰ τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ, ὁ Πατήρ ἐπιδαφιλεύει ἡμῖν τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας, τὴν θείαν ἀγάπην, τὸν ἁγιασμόν, τὴν αἰώνιον ζωὴν καὶ, ἐν τέλει, τὴν θέσιν. 8. Τέλος δὲν πιστεύομεν, ὅτι ἡ ἀνάλυσις τῶν ψευδῶν ἐλπίδων,

ἥτις δίδεται ἐν τῇ ἐκθέσει, εἶναι ἐπαρκὴς καὶ τελεία. Αἱ ἐν τῇ ἐκθέσει μνημονευόμεναι ἡμαρτημένα διδασκαλίας, καὶ ἰδιαίτερος αἱ τοῦ Κομμουνισμοῦ, ἐπαπειλοῦσιν ὀλόκληρον τὴν ἀνθρωπίνην ὑπαρξιν, ὡς καὶ τὴν ἀνθρωπίνην προσωπικότητα ὡς τοιαύτην. Πᾶσαι αὗται ἀφαιροῦσι τὸν ἀνθρωπισμὸν ἀπὸ τὴν ζωὴν. Ἀκριβῶς ἡ ἐποψὶς αὕτη τῶν ψευδῶν ἐλπίδων δέον νὰ ἐνδιαφέρῃ πρώτιστα πάντων τὴν Ἐκκλησίαν. Ὁ κίνδυνος διὰ τὸν ἄνθρωπον, τὸν ὁποῖον αἱ ψευδοδιδασκαλίας αὗται παρουσιάζουσι, φαίνεται ὅτι ἔχει ὑποτιμηθῆ, δυστυχῶς, ἐν τῇ ἐκθέσει. Ἐὰν ἀναζητήσωμεν σήμερον ἐν τῷ τετραγαμένῳ κόσμῳ ἡμῶν μιαν ἀληθῆ βᾶσιν διὰ τὴν ἀνθρωπίνην ἐλπίδα, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἐμφαντικῶς, ὅτι μόνον ἐν τῇ ἁγίᾳ, καθολικῇ καὶ ἀποστολικῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Θεοῦ δύναται νὰ εὐρεθῆ ἡ βᾶσις αὕτη, δεδομένου ὅτι ἡ Ἐκκλησία εἶναι «στῦλος καὶ ἑδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α' Τιμ. 3. 15)⁹.

Πρὸς ταύταις καὶ ἕτερα, ἕκτη, Ὀρθόδοξος Δήλωσις («συμβολὴ») ὑπεβλήθη ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν συνεδρίασάν κατα Νόεμβριον τοῦ 1961 ἐν Νέῳ Δελχί τῶν Ἰνδιῶν Γ' Γενικῆν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Εἰς τὴν Συνέλευσιν ταύτην οἱ μετασφόντες Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι κατέθεσαν ἰδίαν «συμβολὴν» περὶ τῆς ἐπιδιωκομένης ἐκκλησιαστικῆς ἐνότητος, συστήσαντες τὴν ὑφ' ὀλοκλήρου τοῦ χριστιανικοῦ κόσμου ἀπόκτησιν τῆς ἀρχαίας ἀκαινοτομήτου ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως καὶ ὑποστηρίζαντες τὴν «οἰκουμενικότητα ἐν χρόνῳ», καὶ οὐχὶ μόνον τὴν «οἰκουμενικότητα ἐν χώρῳ»¹⁰. Διότι «διὰ τοῦς Ὀρθοδόξους τὸ θεμελιῶδες οἰκουμενικὸν πρόβλημα εἶναι τὸ τοῦ Σχίσματος. Οἱ Ὀρθόδοξοι δὲν δύνανται νὰ δεχθῶσι τὴν ἰδέαν μιᾶς ὁμοτιμίας (ἐξισώσεως) τῶν χριστιανικῶν ὁμολογιακῶν ομάδων», οὔτε ἐπίσης νὰ φαντασθῶσι τὴν χριστιανικὴν ἐπανενοσιν ὡς, οὔτε ὀλίγον οὔτε πολὺ, πανομολογιακὴν συγκόλλησιν (παράθεσιν). Ἡ ἐνότης ἔχει διασπασθῆ, καὶ δέον ὅπως κερδηθῆ ἐκ νέου. Διότι ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία δὲν εἶναι μία Ὀμολογία, μία ἐκ τῶν πολλῶν, μία μεταξὺ τῶν πολλῶν. Διὰ τοῦς Ὀρθοδόξους ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἶναι «ἡ» (καθαυτὴ) Ἐκκλησία. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἔχει τὴν ἀντίληψιν καὶ συνείδησιν, ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ τῆς δομὴ καὶ ἡ διδασκαλία τῆς συμπίπτουσι πρὸς τὸ ἀποστολικὸν κήρυγμα καὶ τὴν παράδοσιν τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εὐρίσκειται εἰς ἀδιάσπαστον καὶ συνεχῆ διαδοχὴν τῆς μυστηριακῆς ἱερωσύνης, τῆς μυστηριακῆς ζωῆς καὶ τῆς πίστεως. Ἡ ἀποστολικὴ διαδοχὴ τοῦ ἐπισκοπικοῦ ἀξιώματος καὶ τῆς μυστηριακῆς ἱερωσύνης εἶναι πρᾶγμα διὰ τοῦς Ὀρθοδόξους οὐσιῶδες καὶ συστατικὸν καὶ διὰ τοῦτο ὑποχρεωτικὸν στοιχεῖον τῆς υπάρξεως τῆς Ἐκκλησίας καθόλου. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καταλαμβάνει, συμφῶνως πρὸς τὴν ἐσωτερι-

8. Ὁρολόγιον τὸ μέγα. Ἐκδοσις Ἀποστολικῆς Διακονίας. Ἀθήναι 1952, σ. 195.

9. I. N. Καρμίρη, Μνημεῖα, τ. II³, σ. 1072-1075.

10. Αὐτόθι, σ. 1075-1077.

κὴν τῆς πεποίθησιν καὶ ἐν γνώσει τῆς καταστάσεως, ἰδιαιτέραν τινὰ καὶ ἔκτακτον θέσιν ἐντὸς τῆς διηρημένης Χριστιανοσύνης, ὡς ὁ φορεὺς, δηλαδή, καὶ ἡ μάρτυς τῆς παραδόσεως τῆς ἀρχαίας ἀδιαιρέτου Ἐκκλησίας, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς ἐλαττώσεως (ὑποβιβάσεως) καὶ τοῦ ἀποχωρισμοῦ ὅλοι αἱ ὑφιστάμεναι χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι. Ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως δύναται ἡ παροῦσα οἰκουμενικὴ ἐν χώρῳ», ὅστις ἀποσκοπεῖ εἰς συμφωνίαν μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν, ὅπως αὐταὶ ὑφίστανται ἐπὶ τοῦ παρόντος. Ἡ προσπάθεια αὕτη εἶναι ἐξ ὀρθοδόξου ἐπόψεως πλήρως ἀνεπαρκῆς καὶ ἀτελής. Τὸ κοινὸν βᾶθρον, τὸ κοινὸν μᾶλλον ὑπόβαθρον, τῶν ὑφισταμένων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν δύναται νὰ εὐρεθῆ καὶ πρέπει νὰ ἀναζητηθῆ ἐν τῷ παρελθόντι, ἐν τῇ κοινῇ αὐτῶν ἱστορίᾳ, ἐν ἐκείνῃ τῇ κοινῇ, ἀρχαίᾳ καὶ ἀποστολικῇ παραδόσει, ἐκ τῆς ὁποίας προέρχονται ὅλοι αἱ χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι. Τοῦτο τὸ εἶδος τῶν οἰκουμενικῶν προσπαθειῶν δύναται ἀληθῶς νὰ χαρακτηρισθῆ ὡς «οἰκουμενισμὸς ἐν χρόνῳ». Αὕτη αὕτη ἡ ἔκθεσις τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστει καὶ Τάξεως» ἀναφέρει «συμφωνίαν (ἐν τῇ πίστει) μὲ ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ μάλιστα ὡς κανονιστικὴν προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐνότητα. Οἱ Ὀρθόδοξοι θεολόγοι προτείνουν εἰς τὴν νέαν ταύτην μέθοδον οἰκουμενικῆς ἐρευνῆς καὶ τὸ νέον τοῦτο κριτήριον οἰκουμενικῆς ἀξιολογήσεως ὡς τὸν βασιλικὸν λίθον, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ὑπὸ τῶν κεχωρισμένων χριστιανικῶν Ὁμολογιῶν θὰ ἀνακαλυφθῆ ἐκ νέου ἡ ἐνότης διὰ τῆς ἐπανόδου των εἰς τὸ κοινὸν αὐτῶν παρελθόν. Ἐπὶ τῆς ὁδοῦ ταύτης δύναται αἱ κεχωρισμένων ἐπιδιώξεων χριστιανικαὶ Ὁμολογίαι νὰ συναντηθῶσιν ἐν τῇ ἐνότητι τῆς μιᾶς κοινῆς παραδόσεως. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία προθύμως συμμετεῖχεν εἰς τὸ κοινὸν τοῦτο ἔργον ὡς εἰς μάρτυς, ὅστις ἀδιασπᾶστος ἔχει διαφυλάξει τὸν θησαυρὸν τῆς ἀποστολικῆς πίστεως καὶ παραδόσεως. Οὐδεμία βεβαίως στατικὴ ἀνασύστασις ἀρχαίων τύπων ἀναμένεται, ἀλλὰ μᾶλλον δυναμικὴ ἐκ νέου ἀνακάλυψις τοῦ ἀειθαλοῦς ἡθους, τὸ ὁποῖον ἐγγυᾶται ἀποκλειστικῶς τὴν συμφωνίαν «ὅλων τῶν ἐποχῶν». Οὐδεμία ἐπίσης ἄκαρπος ὁμοιομορφία θὰ ἄφειλε νὰ ὑπάρχη, ἀφοῦ ἡ αὕτη πίστις, μυστηριώδης εἰς ἐσωτάτην οὐσίαν καὶ ἀδιερεύνητος καὶ προσηκόντως δι' ἀνθρωπίνων ἐννοιῶν ἄφατος, δύναται παρὰ ταῦτα νὰ ἐκφρασθῆ ἀκριβῶς κατὰ διαφόρους τρόπους. Τὸ ἄμεσον ἀντικείμενον τῆς οἰκουμενικῆς ἐρευνῆς εἶναι, κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῆς Ὀρθοδοξίας, ἡ ἀνασύστασις μιᾶς χριστιανικῆς συνειδήσεως, ἡ ἐκ νέου ἀνακάλυψις τῆς ἀποστολικῆς παραδόσεως, ἡ πληρότης τῆς χριστιανικῆς ἐνοράσεως καὶ πίστεως ἐν συμφωνίᾳ μὲ ὅλας τὰς ἐποχὰς»¹¹.

Δύο ἕτεροι Ὀρθόδοξοι Δηλώσεις, ἡ ἐβδόμη καὶ ἡ ὄγδῃ, ὑπεβλήθησαν ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν συνεδριάσασαν κατὰ Νοέμβριον 1975 ἐν Ναϊρόμπη (Κένυα) Ἀφρικῆς Ἐ' Γενικὴν Συνέλευσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκ-

κλησιῶν. Ἡ μὲν ἐβδόμη ἀνεφέρετο εἰς τὸ ζήτημα τοῦ κοινῆς ἑορτασμοῦ τοῦ Πάσχα, ἡ δὲ ὄγδῃ εἰς τὸ ἐγερθῆν τότε, συνεπείᾳ τοῦ Ἀραβοϊσραηλικοῦ πολέμου, ἐκκλησιαστικο-πολιτικὸν πρόβλημα περὶ τῆς τύχης τῆς ἀγίας πόλεως Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ καθεστώτος τῶν ἐν αὐτῇ ἱερῶν Προσκυνημάτων καὶ γενικῶς τῶν ἀγίων Τόπων)¹².

Ὡς ἐνάτην Ὀρθόδοξον Δήλωσιν μνημονεύομεν τὴν ὑπεβληθεῖσαν ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἀντιπροσωπείας εἰς τὴν συνεδριάσασαν κατὰ τὸν παρελθόντα Μάιον τρέχοντος ἔτους ἐν San Antonio τοῦ Τέξας (Η.Π.Α.) Παγκόσμιον Διάσκεψιν Ἱεραποστολῆς. Κατ' αὐτὴν οἱ Ὀρθόδοξοι ἀντιπρόσωποι, ὡς ἐλέχθη ἐν ἀρχῇ, (ἐν ὄψει ὀρισμένων νεωτεριστικῶν θεολογικῶν τάσεων, αἵτινες ἐξεφράσθησαν ἐν τοῖς πλαισίοις τῆς Διασκέψεως), ἠναγκάσθησαν νὰ καταθέσωσιν ἰδίαν Ὀρθόδοξον Δήλωσιν¹³, ἐν ἣ, σὺν ἄλλοις, γράφουσιν: «... α) Διεπιστώσαμεν ὅτι εἰς ὀρισμένα κείμενα τοῦ Συνεδρίου, ὅπως καὶ εἰς τὰς λατρευτικὰς συνάξεις, ὑπῆρξε διαστρέβλωσις τῆς Καταστατικῆς βάσεως τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, καθὼς καὶ τῶν μερικῶν θεμελιωδῶν διδασκαλιῶν τῆς χριστιανικῆς πίστεως. β) Ἡ πίστις εἰς τὸν Τριαδικὸν Θεὸν ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Τὸ ὁμολογεῖν τὸ ἅγιον ὄνομα τοῦ Πατρὸς, τὴν θεότητα τοῦ Υἱοῦ καὶ τὴν ὑπαρξίν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ὡς ὑπεστάσεως, ὅπως τὸ ὁμολογεῖν τὴν ἐνότητα αὐτῶν ἐν τῇ μιᾷ οὐσίᾳ τοῦ Θεοῦ, ἀποτελεῖ βασικὴν προϋπόθεσιν τῆς συμμετοχῆς τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν. γ) Δηλοῦμεν ἀπεριφράστως, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶναι Θεὸς καὶ Σωτὴρ ἡμῶν. Εἶναι «ἡ ὁδός, ἡ ἀλήθεια καὶ ἡ ζωὴ» (Ἰωάν. 14,6). Εἶναι Ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος σφάζει ἡμᾶς καὶ ὀδηγεῖ ἡμᾶς εἰς τὴν ἐνότητα. δ) Δὲν παραδεχόμεθα καμμίαν παραφθορὰν τῆς γλώσσης τῆς ἀγίας Γραφῆς, οὔτε καὶ οἰανδήποτε ἀπόπειραν ἐπανασυγγραφῆς τῆς, μὲ σκοπὸν νὰ ἀποβῆ αὕτη σύμφωνος πρὸς τὰς πεποιθήσεις ἢ τὴν ἰδεολογίαν συγκεκριμένης τινὸς κουλτούρας, ὁμολογίας ἢ κινήσεως. ε) Ἐνῶ τὸ ζήτημα τῆς πληρεστερας συμμετοχῆς τῶν γυναικῶν εἰς τὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας πρέπει νὰ εἶναι ἀντικείμενον μελέτης ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἡ χειροτονία αὐτῶν εἰς τὴν ἱερωσύνην δὲν ἀποτελεῖ δι' ἡμᾶς ἀντικείμενον συζητήσεως, καθ' ὅσον ἀντιβαίνει εἰς τὴν Χριστολογία, τὴν Ἐκκλησιολογίαν, τὴν Παράδοσιν καὶ τὴν πρᾶξιν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας διὰ μέσου τῶν αἰώνων. Ὑποβάλλομεν τὰ ἀνωτέρω ἐν πνεύματι ἀγάπης, διὰ τὸ καλὸν τῆς χριστιανικῆς ἀδελφότητος ἡμῶν καὶ τῆς ἀποδοτικῆς συμμετοχῆς ἡμῶν εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν»¹⁴).

12. Βλ. Γ. Τ σ έ τ σ η, Οἰκουμενικὰ ἀνάλεκτα, Κατερίνη 1987, σ. 40-46.

13. Βλ. τὸ κείμενον αὐτῆς ἐν: «Ἐπίσκεψις» ἀρ. 421 τῆς 15.6.1989.

14. Αὐτόθι.

11. Αὐτόθι, σ. 1076-1077.

Τέλος ὡς δεκάτη Ὁρθόδοξος Δήλωση ἐν εὐρυτέρᾳ ἐννοίᾳ θὰ ἦτο ἴσως δυνατὸν νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ τὸ ἐν τῷ αὐτῷ ὀρθοδόξῳ πνεύματι, ἀλλὰ πρὸς ἄλλον σκοπὸν καὶ ὑπὸ ἄλλην μορφήν, συντεθὲν «Διάγγελμα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν»¹⁵. Πρόκειται περὶ βαρυσημάντου οἰκουμενιστικοῦ κειμένου, ἐν τῷ ὁποίῳ διαγράφεται ἡ θέσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν τῇ Οἰκουμενικῇ Κινήσει ἀπ' ἀρχῆς καὶ εἶτα ἐν τῷ Παγκοσμίῳ Συμβουλίῳ τῶν Ἐκκλησιῶν, ἀνακεφαλαιοῦται δὲ τὸ περιεχόμενον τῶν προεκτεθεισῶν Ὁρθοδόξων Δηλώσεων καὶ ἐξαιρεται ἡ διαφύλαξις ἀθικτοῦ τῆς ἀρχαιοπαροδότου ὀρθοδόξου πίστεως καὶ παραδόσεως ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ. Πρὸς τούτοις ἐξαιρεται ἡ μεγάλη συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας ταύτης εἰς τὸ καθόλου οἰκουμενικὸν ἔργον, καὶ δὴ καὶ εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ἐνσωματώσεως εἰς τὸ Παγκόσμιον Συμβούλιον τῶν Ἐκκλησιῶν πολυαριθμῶν ἐξωεκκλησιαστικῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, κινήσεων, συλλόγων καὶ διαφορῶν προτεσταντικῶν καὶ ἄλλων αἱρέσεων· ὁμοίως δὲ καὶ εἰς τὴν ἀπόκρουσιν τῆς ὑπερβολικῆς ἀπασχολήσεως τοῦ Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν περὶ «ἔργα ξένα καὶ ἀλλότρια πρὸς τοὺς σκοποὺς του καὶ τὰς ἐπιδιώξεις του, αἵτινες ἀπομακρύνουσι τοῦτο ἐκ τῶν ἀρχικῶν, καθαρῶς ἐκκλησιαστικῶν καὶ θρησκευτικῶν στόχων αὐτοῦ». Οὕτω «σήμερον ὁμοιογεῖται ὑπὸ πάντων, ὅτι πλεῖσται τῶν θετικῶν ἐπιτεύξεων καὶ τοῦ ἐκ τούτων ἐμπλουτισμοῦ τοῦ τε Συμβουλίου καὶ τῶν μετεχουσῶν αὐτοῦ Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν εἶναι, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἀποτέλεσμα καὶ καρπὸς καὶ τῆς Ὁρθοδόξου παρουσίας ἐν τῷ Συμβουλίῳ...»¹⁶. Αὐτονόητον δέ, ὅτι ἡ παρουσία αὕτη ἐξέφρασθη ἐπιτυχῶς καὶ διὰ τῶν Ὁρθοδόξων Δηλώσεων (ἡ σημασία τῶν ὁποίων ἀπεδείχθη μεγάλη¹⁷), κατὰ τὴν διεξαγωγὴν τοῦ μεταξὺ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ τῶν Ἐτεροδόξων Θεολόγων διαλόγου ἐπὶ παντὸς ἐπιπέδου, θεωρητικοῦ τε καὶ πρακτικοῦ, πανταχοῦ καὶ πάντοτε, διαδηλωθέντος καὶ διακηρυχθέντος, ὅτι μόνον ἡ ἀγία Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία διεφύλαξεν ἀκαινοτόμητον καὶ ἀκεραίαν τὴν ἀπὸ τῆς Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας κληρονομηθεῖσαν ἀποστολικὴν πίστιν καὶ παράδοσιν, μεταδίδουσα ἅμα ἐκ τοῦ ἀκένωτου τούτου θησαυροῦ καὶ τοῖς διαλεγόμενοις μετ' αὐτῆς¹⁸. Ἐντεῦθεν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν τῇ γνώστῃ Ἐγκυκλίῳ του τοῦ ἔτους 1952 πρὸς τὰς αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας ἔγραψεν: «Διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῆς

εἰς τὴν παγχριστιανικὴν Κίνησιν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐζήτησε κυρίως ἕνα γνωρίση καὶ μεταδῶ τοῖς Ἐτεροδόξοις τὸν πλοῦτον τῆς πίστεως, τῆς λατρείας καὶ τῆς ὀργανώσεως αὐτῆς, καὶ τὴν θρησκευτικὴν ἅμα καὶ ἀσκητικὴν αὐτῆς πείραν», προσδοθέντος οὕτω καὶ ἱεραποστολικοῦ χαρακτήρος εἰς τὴν τοιαύτην οἰκουμενικὴν δραστηριότητα αὐτῆς¹⁹.

Τοσαῦτα περὶ τῶν σημαντικωτέρων (ἄλλων τινῶν παραλειφθεισῶν) Ὁρθοδόξων Δηλώσεων, τῶν κατατεθεισῶν ὑπὸ ἀρμοδίως ἐξουσιοδοτημένων Ὁρθοδόξων Ἀντιπροσωπειῶν ἐνώπιον Διασκέψεων καὶ Συνεδρίων τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως καὶ εἰδικώτερον τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, παρὰ τὴν ἀρχικῶς σημειωθείσαν ἀντίδρασιν κατ' αὐτῶν ἐνίων προτεσταντικῶν μελῶν τῶν Διασκέψεων τούτων. Καὶ ὅμως δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχη ἀμφιβολία, ὅτι ἡ χρῆσις τῶν Ὁρθοδόξων Δηλώσεων ἀπέβη λίαν εὐεργετικὴ διὰ τε τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν καὶ διὰ τὸν Προτεσταντισμὸν ἐν γένει. Καὶ διὰ μὲν τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, καθ' ὅσον μεγάλας συνέβαλον αἱ Δηλώσεις αὐταὶ εἰς τὴν προβολὴν καὶ γνωστοποίησιν αὐτῆς καὶ τῆς διδασκαλίας καὶ πνευματικῆς ζωῆς τῆς εἰς τὸν προτεσταντικὸν κόσμον, ὡς καὶ διὰ τὴν ἀναίρεσιν διαφορῶν ἀντιορθοδόξων προτεσταντικῶν ἀντιλήψεων καὶ θεωριῶν (θεωρία κλάδων κ.λ.π.) καὶ ἄλλων διαφωνιῶν μεταξὺ τῶν συνδιαλεγόμενων θεολόγων. Διὰ δὲ τὸν Προτεσταντισμὸν, καθ' ὅσον, πρὸς τοῖς ἄλλοις, συνετέλεσαν αἱ Ὁρθόδοξοι Δηλώσεις καὶ συντελοῦσιν εἰσέτι εἰς τὴν πραγματικῶν τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἐπιδιωκόμενου Οἰκουμενισμοῦ καὶ εἰς τὴν διὰ τῆς παρουσίας καὶ συμπράξεως τῶν Ὁρθοδόξων διάσωσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ χαρακτήρος τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, κινδυνεύοντος ἀνευ αὐτῶν νὰ μετατραπῆ εἰς παμπροτεσταντικὸν Συμβούλιον. Πράγματι σήμερον ὁμολογεῖται ὑπὸ τε Ὁρθοδόξων καὶ Διαμαρτυρομένων, ὅτι χάρις εἰς τὴν Ὁρθόδοξον παρουσίαν καὶ προσφορὰν τὸ Συμβούλιον τοῦτο τῶν Ἐκκλησιῶν κατέκτησε τὸν τίτλον (οἰκουμενικόν), ἐνῶ ἀνευ αὐτοῦ θὰ παρέμενεν ἀπλῶς ἐν «παμπροτεσταντικόν», Συμβούλιον²⁰. Τοῦτο ὁμολογεῖται καὶ ἀπὸ προτεσταντικῆς πλευρᾶς, μεταξὺ πολλῶν ἄλλων, καὶ ὑπὸ τοῦ πρώτου καὶ τοῦ νῦν Γενικῶν Γραμματέων τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου W. A. Visser't Hooft καὶ Emilio Castro, τῶν ἀρμοδιωτέρων νὰ ἐκφράσωσιν αὐθεντικὴν καὶ ἀντικειμενικὴν ἐπὶ τοῦ προκειμένου δικαίαν κρίσιν. Ἐν κατακλιθεὶς συμπεραίνομεν, ὅτι

15. Κείμενον ἐν: «Ἐκκλησία» 50 (1973) 457-462. Γ. Τσέτση, Ἡ εἰκοσιπενταετηρὶς τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἀθήναι 1973.

16. «Ἐκκλησία», αὐτόθι, σ. 458 καὶ 461.

17. Κατὰ τὸν Γ. Φαλάκην, «πολλὰ ἀπὸ τὰς Δηλώσεις αὐτὰς ἀποτελοῦν μνημεῖα ἀπὸ ἐκκλησιολογικῆς ἀπόψεως». (Οἰκουμενισμός, ἄρθρον ἐν περιοδικῷ «Κοινωνία» 29 (1986) 75).

18. Γενικώτερον βλ. καὶ Ἀρχιεπισκόπου Ἀμερικής Ἰακώβου, The Contribution of Eastern Orthodoxy to the Ecumenical Movement. Ἐν: «The Ecumenical Review» II (1959) 394-404.

19. Παρὰ Ι. Ν. Καρμίρη, Μνημεῖα, τ. II³, σ. 1059.

20. Βλ. Ι. Ν. Καρμίρη, Ὁ Ὁρθόδοξο-Προτεσταντικὸς Διάλογος, σ. 163-164. W. A. Visser't Hooft, Ἡ Οἰκουμενικὴ Κίνησις ἀπὸ Ἀμστερνταμ μέχρι τῆς Γενεύης. Ἐκδόσις Ἐθνικοῦ καὶ Καποδιστριακοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ἐν Ἀθήναις 1967, σ. 22, 32, 34. Παραθέτομεν ἐνταῦθα τὴν αὐθεντικὴν μαρτυρίαν τοῦ W. A. Visser't Hooft: «Ἐχω διαπιστώσει κατὰ τὴν διάρκειαν τῶν πολλῶν ἐτῶν τῆς οἰκουμενικῆς μου ζωῆς πόσον ἡρέμα, ἀλλὰ ἀσφαλῶς, κεντρικαὶ ἀλήθειαι τῆς ἀνατολικῆς παραδόσεως καὶ τῆς ἀνατολικῆς πνευματικότητος ἔχουν διεισδύσει εἰς τὴν σκέψιν τῶν δυτικῶν χριστιανῶν» (Ι. Ν. Καρμίρη, αὐτόθι, σ. 164).

Η ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΜΟΝΗΣ

ΑΓΙΩΝ ΤΕΣΣΑΡΑΚΟΝΤΑ ΜΑΡΤΥΡΩΝ ΣΠΑΡΤΗΣ*

(14ος αἰώνας)

Στὴν τράπεζά μας ὅμως ἡ κατάστασι στὴν ὁποία βρίσκονται σήμερα οἱ ἐσωτερικὲς ἐπιφάνειες τῶν τοίχων — ὕστερα ἀπὸ μακρότατη διαδρομὴ αἰώνων πολυτάραχου βίου — καὶ ἡ ἐγκατάλειψι γενικὰ δὲν ἄφησαν ἀτυχῶς ἴχνη πού νά ἐπιτρέπουν με ἀκριβεία νά ἀποφανθεῖ κανεὶς σχετικὰ. Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἡ τράπεζα ἦταν ἱστορημένη. Χωρὶς ἀτυχῶς νά ἔχωμε τὴν δυνατότητα καὶ νά τὸ ἀποδείξουμε. (Ἐπάρχουν ἀλλεπάλληλα στρώματα ἀβέστου).

Ἄν ὅμως ἀπωλέσθηκαν ὀριστικῶς οἱ ἀγιογραφίες γενικὰ, ἐσώθη εὐτυχῶς ἡ μοναδικὴ τοιχογραφία τοῦ κτίσματος πού ἔχει φιλοτεγνηθῆ στὴν ἀψίδα τῆς τραπέζης.

Πράγματι, διεσώθη μέχρι σήμερα καὶ ὑπάρχει στὴν ἀψίδα μιὰ ἀληθινὰ ἐκφραστικὴ, ὅσο καὶ πρωτότυπη σὰν σύλληψι καὶ θέμα ἀπεικόνισι. Καλύπτει ὀλόκληρη σχεδὸν τὴν ἐπιφάνεια τῆς ἀψίδας. Καὶ εἰκονίζει τὸν «Ἄρτον τῆς ζωῆς», τὸν Κύριο ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστό. Ὁλόσωμο. Σὲ μέγεθος φυσικό. Ἐκφρασι αὐστηρῆ. Ἑποβλητικὴ. Καθαρὰ βυζαντινὴ.

Πρὶν ὅμως προβῶ στὴν περιγραφή τῆς γραφικῆς αὐτῆς ἀπεικόνισεως θεωρῶ ἀπαραίτητο νά σημειώσω τὰ ἀκόλουθα:

Κατὰ γενικὸ σχεδὸν κανόνα οἱ βυζαντινοὶ ἀγιογράφοι στὶς ἀψίδες τῶν τραπεζῶν — ὅπως ἄλλωστε συμβαίνει καὶ σὲ ὅλες τὶς κεντρικὲς ἀψίδες τῶν ἱερῶν ναῶν — ἀπεικόνιζαν τὴν Θεοτόκο, παραστατουμένη συνήθως ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους Μιχαὴλ καὶ

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 500 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

Γαβριήλ³⁴. Ἄλλ' ὅπως ὅλοι γενικὰ οἱ κανόνες ἔτσι καὶ αὐτὸς φαίνεται ὅτι δὲν στερεῖται ἐξαιρέσεων. Πράγματι, σὲ σπάνιες περιπτώσεις εἶναι δυνατόν στὴ θέσι τῆς Θεοτόκου νά ἱστορηθῆ ἄλλο πρόσωπο. Μιὰ τέτοια ἀκριβῶς σπάνια περίπτωσι, μιὰ ἐξαιρέσι τοῦ κανόνα, ἀποτελεῖ καὶ ἡ τράπεζα τῶν ἀγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Σπάρτης³⁵. Ἐδῶ ἀντὶ τῆς Παναγίας εἰκονίζεται ὁ Χριστός.

Κρατεῖ με τὸ ἀριστερὸ χέρι τὸ ἱερὸ εὐαγγέλιο,

34. Μόνον ὁ καθηγητὴς Παναγιώτης Βοκοτόπουλος, περιέργως διατύπωσε ἀντίθετη γνώμη. Καὶ μάλιστα με τρόπο ἔντονο καὶ ἐριστικό. Τὸ ἔκανε κατὰ τὴν διάκρισι τῶν ἐργασιῶν τοῦ Γ' Διεθνoῦς Συνεδρίου Πελοποννησιακῶν Σπουδῶν (Καλαμάτα, Σεπτέμβριος 1985), στὴν κριτικὴ πού ἄσκησε στὴν συνοπτικὴ Ἐνακοίνωσι πού ἔκανα με θέμα αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν βυζαντινὴ τράπεζα. Ἀπάντησα τότε στὸν κ. Βοκοτόπουλο ὅτι στὴ συγκεκριμένη περίπτωσι δὲν χωρεῖ καμιὰ ἀμφισβήτησι. Διότι ὑπάρχουν τὰ ἴδια τὰ μνημεῖα, βουβοὶ μὲν ἀλλ' ἀψευδεῖς μάρτυρες. Τὸν παρέπεμψα δὲ καίτοι ἴσως ἦταν περιττὸ καὶ σὲ εἰδικὰ συγγραμματα διακεκριμένων Ἑλλήνων βυζαντινολόγων, ὅπως οἱ Ἄναστάσιος Ὁρλάνδος, Μιχαὴλ Γκητάκος κ.ἄ. Ὅλοι τους φυσικὰ διαπιστώνουν ὅτι στὴν ἀψίδα τῆς τραπέζης τῶν μονῶν εἰκονίζεται ἡ Θεοτόκος. Ἄλλὰ ὁ κ. Βοκοτόπουλος ἐξακολούθησε νά διαφωνεῖ πεισματικὰ με μόνον ἐπιχείρημα τὴν ὀξύτητα! Καὶ ἀπομένει ἀληθινὰ εἰς τὸν γράφοντα ἡ ἀπορία αὐτῆς με τόσο ἔντονο τρόπο ἐκδηλωθείσης διαφωνίας καὶ ἐμμονῆς σὲ ἓνα ἀδικαιολόγητο λάθος τοῦ.

35. Παρόμοια σπανιωτάτη περίπτωσι παρεκλίσεως ἀπὸ καθιερωμένους στὸ γῶρο τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μορφῆς ἀπαντᾶ στὸν καθεδρικό ναὸ Ἰσαπαντῆς τοῦ Σωτήρος Καλαμάτας. Στὸν τρούλλο τοῦ ὄραίου αὐτοῦ ναοῦ καὶ στὴν θέσι τοῦ παντοκράτορος, ἀντὶ τῆς γενικῆς καθιερωμένης εἰκόνας τοῦ Χριστοῦ, εἰκονίζεται, με πᾶλλευκη ὑποβλητικὴ γενειάδα

αἱ Ὁρθόδοξοι Δηλώσεις εἶναι βεβαίως ἐξυπηρετικαὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ Διαλόγου ἀπὸ πλειόνων ἐπόψεων. Τοιαύτης λοιπὸν οὔσης τῆς χρησιμότητος καὶ σπουδαιότητος τῶν Ὁρθοδόξων Δηλώσεων, φρονοῦμεν ὅτι ἐνδείκνυται ὅπως συνεχισθῆ ἡ χρῆσις αὐτῶν ἐν πάσαις ταῖς μορφαῖς τῆς οἰκουμενιστικῆς δραστηριότητος, καὶ ἰδίως τῆ τοῦ Ὁρθοδόξο-Προτεσταντικοῦ Διαλόγου, καθὼς ἀκριβῶς ἐπράξαν οἱ Ὁρθόδοξοι Ἀντιπρόσωποι ἐν τῇ προσφάτῳ Παγκοσμίῳ Διασκέψει τῶν Ἱεραποστολῶν ἐν Τέξας. Ἀλλὰ πρὸς τοῦτο δέον ὅπως θεσμοθετηθῶσι καὶ συστηματοποιηθῶσι αἱ Ὁρθόδοξοι Δηλώσεις, ἐντασσόμεναι ὀργανικῶς εἰς τὸ ὅλον σύστημα τῶν διμερῶν καὶ πολυμερῶν οἰκουμενιστικῶν Διαλόγων²¹.

Καθηγητῆς ΙΩΑΝΝΗΣ Ν. ΚΑΡΜΠΗΣ

Ἀκαδημαϊκός

21. Ἐν τέλει ἐπάναγκες ἐκρίθη, ὅπως μνημονευθῶσιν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα τῶν ἐξ ἀρχῆς συμμετασχόντων εἰς τὰς διασκέψεις καὶ τὰ συνέδρια τῆς Οἰκουμενικῆς Κινήσεως, καὶ ἄρα εἰς τὴν σύνταξιν τῶν Ὁρθοδόξων Δηλώσεων, καὶ γενικῶς τηρησάντων θετικὴν στάσι κατὰ τε τὴν γένεσιν καὶ εἴτα τὴν ὀργάνωσιν τοῦ συγχρόνου Οἰκουμενισμοῦ, καὶ τοῦ κυριωτάτου θεσμικοῦ ὀργανοῦ ἐκφράσεως αὐτοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου Ἐκκλησιῶν, ἀειμνήστων Ὁρθοδόξων κληρικῶν καὶ λαϊκῶν θεολόγων. Ἐννοεῖται ὅμως ὅτι ὀλίγων μόνον ἐκ τῶν πρωτοπόρων τούτων κατέστη δυνατόν νά προστεθῶσιν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα, παραλειφθέντων πολλῶν ἄλλων, ὡς καὶ πάντων τῶν ἐπιπόντων: Γερμανὸς Στερνόπουλος, Μιχαὴλ Κωνσταντινίδης, Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, Ἀμύλας Ἀλιβιζάτος, Δημήτριος Μπαλάνος, Παναγιώτης Μπρατσιώτης, Βασίλειος Ἰωαννίδης, Γεράσιμος Κονιδάρης, Νικόλαος Νησιώτης, Νουβίας Νικόλαος, Σόφιας Στέφανος, Πολωνίας Διονύσιος, Μητροπολίτης Βύλβιγος, Νοβισάδ Εἰρηναῖος, Βουκοβίνης Νεκτάριος, Σέργιος Μπουλγάκωφ, Νικόλαος Γυλουμποκόβσκι, Γεώργιος Φλωρόβσκι, Ἰούλιος Σκριμπάν, Βασίλειος Ἰσπύρ, Στέφανος Τσαγκῶφ, Λέων Ζάνδερ καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

(Τέλος)

ἐνῶ μὲ τὸ δεξιὸ εὐλογεῖ τοὺς ἐσθιοντας μοναχοὺς. Ἀτυχῶς ἡ τοιχογραφία ἔχει ὑποστῆ σημαντικὴ φθορά. Ἰδίως ἀπὸ τὴν ὀσφύ καὶ ἄνω. Τὸ πρόσωπο τοῦ Κυρίου δὲν φαίνεται πλέον καθαρά. Διακρίνονται πάντως στὸν ἐνσταυρο φωτοστέφανα τὰ ἀποκαλυπτικὰ γράμματα ποὺ ὑποδηλώνουν τὴν θεία φύσι τοῦ Θεανθρώπου: Ο ΩΝ. Ἐκατέρωθεν μάλιστα διακρίνεται ἡ καθιερωμένη σύντημησις ποὺ φέρουν ὅλες οἱ εἰκόνες τοῦ Χριστοῦ: IC XC (Ἰησοῦς Χριστός).

Τὸ κάτω τμήμα τῆς τοιχογραφίας διατηρεῖται σὲ καλὴ σχετικῶς κατάστασι. Φαίνονται πράγματι καθαρὰ οἱ ὠραῖες πτυγῶσεις τοῦ Χιτώνα τοῦ Ἰησοῦ. Καὶ τὰ ιδιόρρυθμα πέδιλα ποὺ φέρει στὰ ἄχραντα πόδια Του. Οἱ ἀρμονικὲς ἀναλογίαι, ὁ ἐπιτυχῆς συνδυασμὸς χρωμάτων, ἡ ἔλη γενικὰ ἀπεικόνισι φανερώνει ἀξιόλογο ζωγραφικὸ ἔργο τῆς λεγομένης ἐπαρχιακῆς βυζαντινῆς τεχνοτροπίας.

Μέχρι πρὶν ἀπὸ ἓναν αἰῶνα (1886) διακρίνονταν ἑκατέρωθεν τοῦ Χριστοῦ καὶ δύο σεβίζοντες ἄγγελοι. Προφανῶς οἱ ἀρχάγγελοι — οἱ «ἀρχοντες» ὅπως οἱ ἁγιογράφοι τοὺς ὑποσημειώνουν συνήθως — Μιχαὴλ καὶ Γαβριὴλ, «ἀρχιστράτηγοι τῶν ἐπουρανίων ἀσωμάτων δυνάμεων». Δηλαδή ὅ,τι ἀκριβῶς θὰ συνέβαινε ἂν στὴν ἀψίδα εἰκονίζεταν κανονικὰ ἡ Θεοτόκος.

Καθένας ἀπὸ τοὺς ἀρχαγγέλους κρατοῦσε μιὰ δέλτο. Στὴ δέλτο τοῦ ἑνὸς ἦταν γραμμὴν ἡ φράσι: «Τράπεζα ἀπὸ εὐχῆς ἀρχομένη καὶ εἰς εὐχὴν καταλήγουσα οὐδέποτε ὑστερηθήσεται». Ἐξυμνεῖτο δηλαδή ἡ μεγάλη ἀξία τῆς προσευχῆς πρὶν καὶ μετὰ τὸ λιτὸ γεῦμα ἢ δεῖπνο τῶν μοναχῶν. Τοῦ ἄλλου ἀρχαγγέλου, ἡ δέλτος ἔγραφε: «Γαστρός κρατήσας, ἀδελφέ, παράδεισον οἰκήσεις, ἂν δὲ ὑπὸ ταύτης νικηθῆς εἰς ἄδην καταβήσεις». Ἐδίδασκε δηλαδή τοὺς μοναχοὺς περὶ τῶν μεγάλων κινδύνων τῆς γαστριμαργίας.

Ἀτυχῶς ὁ φοβερός σεισμὸς τοῦ 1886 ποὺ συνεικλόνησε τὴν Λακωνία κατέστρεψε μετὰξὺ ἄλλων καὶ τὴν εἰκόνα αὐτὴ στὰ σημεῖα ἀκριβῶς ποὺ ἀπεικόνιζε τοὺς ἀγγέλους. Ἀποτελεῖ εὐτύχημα πάντως ὅτι διέσωσε τὴν ἀρχικὴ τῆς μορφῆ ὁ λόγιος μητροπολίτης Μεσσηνίας Μελέτιος Σακελλαρόπουλος (†1933). Ὁ Μελέτιος Σακελλαρόπουλος, ἀδελφὸς ὁ ἴδιος τῆς ιστορικῆς μονῆς, ἐξέδωκε τὸ 1921 βιβλίον μὲ τίτλον «Ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν ἁγίων Τεσσαράκοντα ἐν Λακεδαίμονι». Εἶναι τὸ μόνον ἀξιόλογο ἔργο ποὺ ἀναφέρεται στὴν ιστορικὴ Σπαρτιατικὴ μονὴ καὶ μᾶς παρέχει πολὺτιμες πληροφορίες διὰ τὴν διὰ μέσου τῶν

ἡ μορφῆ τοῦ Πατρός. Εἶναι μίαν πραγματικὰ παράδοξη ὅσο καὶ μεγαλοπρεπῆ σύλληψι. Ἐνῆ ὅμως τελείως πρὸς τὰ δογματικῶς καθιερωμένα στὴν ἁγιογραφία τῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας. «Ὅπου σὲ καμμιά περίπτωσι δὲν ἀπεικονίζεται τὸ ὅλον πρόσωπο τοῦ Πατρός, κατὰ τὴν γραφικὴν ρῆσι «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε...». Καὶ στίς περιπτώσεις ἐκεῖνες ποὺ συναντᾷ κανεὶς σήμερα εἰκόνες ποὺ ἀπεικονίζουν τὰ τρία πρόσωπα τῆς Ἁγίας Τριάδος δὲν πρόκειται γιὰ βυζαντινὴ, ἀλλὰ γιὰ καθαρὰ δυτικὴ ἐπίδρασι. Ἐνῆ πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἁγιογραφία. Σήμερα ἡ ὠραία αὐτὴ ἐπεικόνισι δὲν ὑπάρχει δυστυχῶς. Ὁ φοβερός σεισμὸς τῆς 13 καὶ 15 Σεπτ. 1886 ποὺ κατέστρεψε τὴν Καλαμάτα κατέστρεψε καὶ τὸν ὑπέροχον αὐτὸ ναὸ καὶ μᾶζι τὸν καὶ τὸν τρούλλον ὅπου ὑπῆρχε ἡ σπάνια αὐτὴ εἰκόνα.

Ἡ εἰκόνα τοῦ Κυρίου εἰς τὴν ἀψίδα τῆς τραπέζης

αἰῶνων πολυτάραχη ἱστορία τῆς καὶ τὴν χρονολόγησι τῶν διαφόρων κτισμάτων τῆς.

7. ΤΑ ΑΚΚΟΥΒΙΤΑ ΚΑΙ ΘΡΑΝΙΑ ΤΟΥ «ΑΡΙΣΤΗΡΙΟΥ».

Στὰ «ἀριστήρια» (τράπεζες) τῶν βυζαντινῶν μονῶν ὑπῆρχε συνήθως μεγάλη ἐπιμήκης κτιστὴ τράπεζα. Ὁραῖο παράδειγμα τέτοιας τραπέζης ἔχουμε στὴ Νέα Μονὴ Χίου (μοναστήρι τοῦ 11ου αἰῶνος φημισμένο γιὰ τὰ ὑπέροχα ψηφιδωτά του).

Γύρω ἀπὸ τὴν ἐπιμήκη αὐτὴ τράπεζα ὑπῆρχαν ἀπλᾶ καὶ ἀπέριττα κτιστὰ ἐπίσης καθίσματα διαφόρων μορφῶν καὶ μεγεθῶν. Οἱ Βυζαντινοὶ ὀνόμαζαν τὰ καθίσματα αὐτὰ θρανία (προφανῶς ἀπὸ τὴν λέξι θράνος).

Πολλὲς ὅμως τράπεζες ἀντὶ ἑνὸς εἶχαν δύο ἐπιμήκη τραπέζια λ.χ. μονὴ Θεολόγου Πάτμου. Ἄλλες πάλι ἀντὶ γιὰ ἓνα ἢ δύο μεγάλα διέθεταν πολλὰ μικρότερα κτιστὰ τραπέζια π.χ. τὰ μεγάλα μοναστήρια τοῦ Ἁγίου Ὀρους. Μὲ ποικίλη διάταξι. Τὰ τραπέζια αὐτὰ ἦταν γνωστὰ στὰ βυζαντινὰ χρόνια μὲ

36. Μελετίου Σακελλαροπούλου, Ἡ ἱερὰ μονὴ τῶν Ἁγίων Τεσσαράκοντα ἐν Λακεδαίμονι, μν. ἔ., σ. 26.

τὴν παράδοξη ὀνομασία ἀκκουβίτα³⁷. Ὀνομασία πού σύμφωνα με πληροφορία τοῦ λογίου αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου³⁸ ὄφειλονταν στό γεγονός ὅτι κατά τὸ μακρινὸ παρελθὸν οἱ γευματίζοντες στὰ κοινόβια μοναχοὶ «ἔτρωγαν ἡμιεξαπλωμένοι καὶ ἀκκουβίτες ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἀγκῶνος»³⁹! Ὅπως καὶ νὰ ᾄχει πάντως τὸ πρᾶγμα ἡ ὀνομασία τελικὰ ἐπεκράτησε καὶ σήμερα τὰ τραπέζια τῶν τραπεζῶν τῶν μονῶν εἶναι γνωστὰ ὡς ἀκκουβίτα.

Τὰ ἀκκουβίτα αὐτὰ ἐκάλυπταν λεπτές μαρμάρινες πλάκες, πάχους 0,07-0,10 μ., με ἐξέχον χεῖλος (πλάτους 0,12μ. ἔως 0,16μ. (Νέα Μονὴ Χίου, Μονὴ Θεολόγου Πάτμου) καὶ μέχρι 0,25μ. (Μονὴ Μ. Λαύρας))⁴⁰. Τίς πολύτιμες λεπτομερεῖς αὐτὲς παρατηρήσεις χρεωστοῦμε στὸν ἀκάματο ἐρευνητὴ τῶν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν μνημείων τῆς Ἑλλάδος Ἀναστάσιον Κ. Ὁρλάνδον.

Πρέπει ἴσως ἐδῶ νὰ προστεθῇ, ὅτι στὸν πυρῆνα τῶν ἀκκουβίτων ἀνοίγαν, κατὰ τίς μακρὲς κατακόρυφες πλευρές, μικρὲς τοξωτὲς κόγχες. Κογχάρια δηλαδή. Ἐκεῖ οἱ μοναχοὶ τοποθετοῦσαν τὰ ἀπαραίτητα ἀτομικὰ τῶν εἶδη ἐστίασεως (μαχαίρια, κοχλιάρια, ποτήρια κ.λ.π.). Ἀπὸ αὐτὸ προκύπτει, ὅτι οἱ θέσεις πού ἔπαιρναν οἱ πατέρες κατὰ τὴν ἐστίασι ἦταν καθορισμένες. Καὶ ἀσφαλῶς κατὰ ἱεραρχικὴ τάξι.

Ὁ ἡγούμενος, κυρίαρχο πρόσωπο τῆς μονῆς, εἶχε πάντοτε ἰδιαιτέρω τραπέζι. Στὴν κορυφὴ τῆς αἴθουσας. Πρὸ τῆς ἀψίδας. Τὸ ἀξίωμα του, στὰ χρόνια τοῦ Βυζαντίου ἰδιαίτερα, ἦταν πολὺ σημαντικό. Ἀπελάμβανε τοῦ γενικοῦ σεβασμοῦ. Τίποτε δὲν γινόταν στὸ μοναστήρι χωρὶς τὴν δική του (αὐλογία) (ἐντολή). Οἱ πατέρες τοῦ ὄφειλαν ἀπόλυτη ὑπακοή⁴¹. (Τὸ ἴδιο φυσικὰ ἰσχύει καὶ στὰ γυναικεῖα κοινόβια με τὴν ἡγουμένη, πού θεωρεῖται μητέρα τῶν μοναχῶν). Γενικὰ στὸ χῶρο τῆς μονῆς ὁ ἡγούμενος ἀσκοῦσε καθήκοντα ἐπισκόπου⁴².

Τὸ τραπέζι τοῦ λοιπὸν βρισκόταν στὴν κο-

ρυφή, ὥστε νὰ ἐποπτεύει τοῦ χώρου. Ὁ ἴδιος εὐλογοῦσε τὴν τράπεζα. Καὶ ἔδινε, με εἰδικὴ εὐχή, τὸ σύνθημα ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῆς ἐστίασεως. Τὸ τραπέζι τοῦ εἶχε συνήθως σχῆμα κυκλικὸ ἢ ἡμικυκλικό. Καὶ ὀνομαζόταν ἀποκοπτὴ⁴³.

Ἀτυχῶς στὴν τράπεζα τῆς μονῆς ἁγίων Τεσσαράκοντα δὲν διασώθηκαν τὰ παλαιὰ ἀκκουβίτα (τραπέζια). Οἱ αἰῶνες πού πέρασαν καὶ οἱ μεταγενέστερες μετατροπὲς τοῦ χώρου, τὰ ἐξαφάνισαν. Διατηρήθηκαν ὅμως καὶ ὑπάρχουν μέχρι σήμερα κατὰ χώραν τὰ λεγόμενα θρανία (κτιστὰ καθίσματα). Ἐχουν αὐτὰ μορφή ταπεινῶν πεζουλιῶν (βλ. φωτογραφία). Εἶναι κτισμένα στὴ βᾶσι τῶν μακρῶν ἐσωτερικῶν τοίχων ἀπὸ ἀργούς λίθους. Τμῆμα πεζουλίου ὑπάρχει καὶ στὴν Α. πλευρά. Τὸ ὕψος τῶν κυμαίνεται ἀπὸ 0,44-0,55μ. Ἐχουν δὲ πλάτος κυμαινόμενο ἀπὸ 0,30-0,35μ. Στὴ σημερινή των ἐφθαρμένη μορφή στεροῦνται καὶ τῆς ἐλαχίστης διακοσμῆσεως.

Ἡ ὅλη πάντως διάταξι τῆς τραπέζης καὶ ἰδίως ἡ θέσι τῶ θρανίων (πεζουλιῶν) μαρτυρεῖ, ὅτι ἀναμφιβόλως τὸ ἐξεταζόμενο κτίσμα διέθετε διπλὴ σειρὰ ἀκκουβίτων (τραπεζιῶν), κατὰ τὸ παράδειγμα τῆς μονῆς Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου Πάτμου. Ἐκτείνονταν δὲ σὲ ὅλο τὸ μῆκος τῆς μεγάλης αἴθουσας. Ἐπομένως εἶχε τὴν δυνατότητα τὸ μοναστήρι νὰ ἐξυπηρετεῖ σημαντικό ἀριθμὸ μοναχῶν. Καὶ ἔτσι νὰ καλύπτει τίς ἀνάγκες τῆς μεγάλης σὲ φήμη, ἀλλὰ καὶ ἀριθμὸ πατέρων Λακωνικῆς αὐτῆς μονῆς⁴⁴.

Στὸ μέσον περίπου τῆς τραπέζης ὑπῆρχε ἀσφαλῶς ἄμβωνας. Ἡ κάποιο εἰδικὸ ἔδρανο. Σ' αὐτὸ ἀνέβαινε ὁ ἀναγνώστης, ἀφοῦ προηγουμένως «ἐπαίρνε εὐχήν» ἀπὸ τὸν ἡγούμενο. Καὶ διάβαζε μεγαλοφώνως, σὲ ὅλη τὴ διάρκεια τῆς ἐστίασεως, ἀποσπάσματα ἀπὸ τὴν Ἁγία Γραφή ἢ πατερικὰ κείμενα ἢ ἀσκητικὲς διδαχὲς «εἰς τροφήν τῆς ψυχῆς»⁴⁵. Αὐτὸ γινόταν σὲ ὅλα τὰ βυζαντινὰ μοναστήρια. Σὲ μερικὲς μάλιστα περιπτώσεις ἀναγινώσκονταν καὶ τὸ τυπικὸ (δηλαδή ὁ ἐσωτερικὸς κανονισμὸς λειτουργίας) τῶν οἰκείων μονῶν.

Κατ' αὐτὸ τὸν τρόπο τὸ λιτὸ φαγητὸ τῶν μοναχῶν ἐπαίρνε τὴν μορφή ἱεροτελεστίας. Μὲ εἰδικὲς εὐχαριστήριες προσευχὲς καὶ κατάλληλα πρὸς ὠφέλεια καὶ οἰκοδομὴ τῆς ψυχῆς ἀναγνώσματα. Μέσα σὲ ἀπόλυτη σιγή. Γενικὰ στὴν τράπεζα τοῦ βυζαντινοῦ μοναστικοῦ κοινοβίου κυριαρχοῦσε ἀτμόσφαιρα μυσταγωγίας καὶ ψυχικῆς ἐξάρσεως. Ἀντάξια τῆς ὑψηλῆς

37. Μιχαήλ Γκητάκου, Τὰ ἀκκουβίτα τῶν μονῶν, ἐν Ἀθήναις 1962. Βλ. καὶ Ἀναστάσιου Ὁρλάνδου, Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ, σ. 53 κ.ε.

38. Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου, Περὶ Βασιλείου τάξεως, 124 καὶ 688.

39. Αὐτὴ τὴν ἐρμηνεία τῆς λέξεως ἀκκουβίτα ἔχει μεταξὺ ἄλλων ἀποδεχθεῖ καὶ ὁ ἐπιφανέστερος σύγχρονος Ἑλληνας βυζαντινολόγος, ὁ Ἀναστάσιος Ὁρλάνδος.

40. Ἀναστασίου Ὁρλάνδου, Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ, σ. 53.

41. Οἱ τρεῖς θεμελιώδεις ἀρετὲς τοῦ μοναχοῦ, ὡς γνωστὸν, εἶναι: παρθενία, ἀκτῆμοσύνη καὶ ὑπακοή.

42. Καὶ σήμερα ὁ ἡγούμενος τῆς μεγάλης βυζαντινῆς μονῆς ἁγίου Ἰωάννου Θεολόγου Πάτμου ἀσκεῖ καθήκοντα ἐπισκόπου στὸ ἱερὸ νησί τοῦ Βυαγγελιστοῦ τῆς Ἀγάπης. Κατὰ τίς ἱεροτελεστίας μάλιστα φέρει ἀρχιερατικὸ μανδύα καὶ κρατεῖ ποιμαντορικὴ ράβδο. Καὶ στὴ μονὴ Πεντέλης σήμερα ὁ ἡγούμενος εἶναι ἐπίσκοπος (ὁ Δωδώνης Χρυσόστομος Συνετός). Ἀλλὰ καὶ σὲ ἄλλες ὀρθόδοξες χῶρες συναντοῦμε ἡγουμένους μεγάλων μονῶν πού ἔχουν τὸν βαθμὸ τοῦ ἐπισκόπου λ.χ. ὁ ἡγούμενος τῆς ὀνομαστῆς μονῆς Ρίλας στὴ Νότια Βουλγαρία.

43. Ἀναστασίου Ὁρλάνδου, Μοναστηριακὴ ἀρχιτεκτονικὴ, σ. 53.

44. Στὰ τυπικὰ τῶν μονῶν ἁγίου Μάμαντος, Εὐεργέτιδος κ.ἄ. ἀναφέρεται ὅτι σὲ περίπτωσι πού δὲν ἐπαρκοῦσε ἡ τράπεζα νὰ ἐξυπηρετήσῃ ὅλους τοὺς ἀδελφούς τῆς μονῆς, ἀκολουθοῦσε μετὰ τὴν πρώτη καὶ δευτέρη ἐν συνεχείᾳ ἐστίασι γὰ τοὺς ὑπολοίπους. Φυσικὰ οἱ περιπτώσεις αὐτὲς σπανίζουν.

45. Βλ. τυπικὸν ἁγίου Δημητρίου τῶν Κελλιβάρων, Β.Ζ. 4 (ἔκδοσις 1895), σ. 46.

πνευματικότητας και του άκραιφνούς όρθοδοξου ήθους του Έλληνικού Βυζαντίου.

8. ΚΟΓΧΕΣ ΚΑΙ ΑΡΙΘΜΟΣΟΦΙΑ ΤΩΝ ΒΥΖΑΝΤΙΝΩΝ

Στους τοίχους των μακρών πλευρών της τραπέζης (βορείου και νοτίας) έχουν άνοιξη αντίστοιχα δύο έσωτερικές κόγχες όρθογώνιες⁴⁶ σε όριζόντια τομή. Και οι δυο του ίδιου περίπου μεγέθους. Έχουν ύψος 1,22μ. ή μία και 1,15μ. ή άλλη. Άνοιγμα δε 0,75μ. Βάθος 0,42μ. και 0,39μ. Παρόμοιες κόγχες συναντούμε σε όλες σχεδόν τις τράπεζες των βυζαντινών και μεταβυζαντινών μονών. Το ίδιο παρατηρούμε άλλωστε και στα Φωτανάματα. Και γενικά σε όλα σχεδόν τα κελιά του μοναστηριού. Ίδιαίτερα στα κοινής χρήσεως (τράπεζες, έστιας, άρχονταρίκια κ.λ.π.). Χρησίμευαν δε για να άποθέτουν εκεί οι πατέρες άντικείμενα που είχαν κυρίως σχέση με την προσευχή (βιβλία, θυμιατά, κανδήλια κ.λ.π.).

Υπάρχει και μία άλλη μικρότερη κόγχη στην ανατολική στενή πλευρά. Δεξιά της άψίδας. Σε ύψος 1,17 μ. από το δάπεδο. Οι διαστάσεις της είναι 0,63X 0,39X 0,29μ. Άπολήγει σε όξεία γωνία. Προφανώς μεταγενέστερη δυτική επίδρασι, κατά την διάρκεια κάποιας νεώτερης επισκευής του θαλάμου. Τέλος κάτω από την άψίδα, προς το δεξιά άκρο της, υπάρχει (σε ύψος 0,60μ. από το δάπεδο) μικρό κογχάριο. Έχει διαστάσεις 0,25X 0,16X 0,20μ. Κατασκευάσμα διακοσμητικό μάλλον, παρά πρακτικής χρήσεως.

Κατά τα άνωτέρω έχουμε σύνολο κογχών, μικρών και μεγάλων, τέσσερες. "Όσοι είναι και οι έεροί Εύαγγελιστές, για να θυμηθούμε την προσφιλή στους βυζαντινούς μας προγόνους άριθμοσοφία⁴⁷. "Αν μάλιστα προσθέσουμε και την μεγάλη κόγχη της άψίδας σχηματίζεται τότε ο άριθμός πέντε, που συμβολίζει τον Κύριο με τους τέσσερες Εύαγγελιστές!

Βλέπουμε λοιπόν ότι και σ' αυτήν άκόμη την μικρή λεπτομέρεια του άριθμού των κογχών της τραπέζης ο άγνωστος αλλά άληθινά σπουδαίος εκείνος βυζαντινός άρχιτέκτονας του 14ου αιώνας χρησιμοποίησε με έπιτυχία καθιερωμένες στην έποχή του μορφές.

Τέλος στην βορεινή πλευρά είναι έντοιχισμένη (σε ύψος 1,25μ. από το δάπεδο) άρχαία ήμικατεστραμμένη μαρμάρινη έπιγραφή. Άποτελείται από πέντε στίχους (ο πρώτος δέν διακρίνεται καν). Σε

46. Σε όρισμένες τράπεζες οι κόγχες αυτές έχουν ήμικυκλικό σχήμα.

47. Περί άριθμοσοφίας των Βυζαντινών βλ. μετὰξ άλλων Κωνσταντίνου Ξενογιάννη, Το καθολικόν της μονής Προδρόμου Γαρδικίου Μεσσηνίας (14ος αιώνας), έκδοσις του Συλλόγου προς Διάδοσιν των Γραμμάτων, Καλαμάτα 1977, σσ. 17-27. Άγγέλου Προκοπίου, Ίστορική εισαγωγή στη θεωρία της τέχνης, Άθήνα 1963. Μιχαήλ Γκητάκου, "Ο διά χαραξέων άποκαλυπτός μινος συμβολισμός. Έφαρμογή εις το καθολικόν της παρὰ το Δυρράχιον μονής Ρεζίτσας, έν Άθήναις 1972 κ.ά.

μεγαλογράμματη γραφή⁴⁸. Το κείμενο άτυχώς είναι τελείως δυσανάγνωστο. Μόλις διακρίνονται τα γράμματα:

«.....
ΤΩ ΕΠΕΜΟΥ
ΓΡΑΦΟΜ... Ε
ΛΑΚΕΔΑΙΜ
ΤΑΙΠΟ»⁴⁹

Άναμφίβολως η έπιγραφή δέν έχει καμμία σχέση με την τράπεζα της μονής. Είναι πολύ άρχαιότερη. Έχει προφανώς άποσπασθή, κατά την κακή συνήθεια των Βυζαντινών, από έρείπια άρχαίου μνημείου των Λακεδαιμονίων, στους όποιους και άναφέρεται άλλωστε το κείμενο.

Έτσι το καθαρά βυζαντινό αυτό κτίσμα περικλείει, ως μη ώφελε φυσικά, και ένα πενιχρό αλλά πάντως άθθεντικό άρχιτεκτονικό μέλος, κατάλοιπο του άρχαίου Έλληνισμού. Για να μαρτυρή ίσως, έστω και με τον άνορθόδοξο αυτό τρόπο, την άδιάσπαστη ένότητα του Έλληνισμού...

Αυτά σε γενικές γραμμές για την μνημειακή τράπεζα της βυζαντινής μονής των άγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Σπάρτης. Άπό άποψι έσωτερικής βεβαίως θεωρήσεως του μνημείου. Ένός μνημείου που πραγματικά άποτελεί, παρὰ τις άλλουώσεις και την φθορά του χρόνου, ένα από τα ώραιότερα και άθθεντικώτερα δείγματα τέχνης των τελευταίων δραματικών εξάρσεων και άναλαμπών του δύνοντος Έλληνικού Βυζαντίου.

(Τέλος)

ΚΩΝ)ΝΟΣ ΞΕΝΟΓΙΑΝΝΗΣ

48. Η μικρογράμματη γραφή έμφανίζεται και χρησιμοποιείται παράλληλα προς την μεγαλογράμματη (την διά κεφαλαίων δηλ. γραμμάτων που ήταν η άρχική γραφή και στην όποια είναι γραμμένοι οι άρχαίοι κώδικες) από τον 9ον αιώνα και έξως. Πάντως οι έπιγραφες εξακολουθούν μέχρι σήμερα να γράφονται σε μεγαλογράμματη γραφή.

49. Η πρώτη δημοσίευσι της άρχαίας αυτής ήμικατεστραμμένης έπιγραφής έγινε το 1921 από τον μητροπολίτη Μεσσηνίας Μελέτιο Σακελλαρόπουλο. Έτσι διαπιστώνεται ότι και πριν από 65 χρόνια βρισκόταν στην ίδια κατάστασι.

50. Η έξωτερική θεώρησι της τραπέζης θα άκολουθήσει σε ιδιαίτερη μελέτη. Θα πρόκειται κατ' ούσίαν για ένα τρίτο τεύχος (το πρώτο ήταν το Φωτανάμα της μονής που δημοσιεύθηκε το 1980), με το όποιο και θα ολοκληρωθή η έπιστημονική παρουσίασι των βυζαντινών κτισμάτων της Β. πτέρυγας της Ιστορικής αυτής Σπαρτιατικής μονής. Στο τεύχος αυτό θα περιληφθή, εκτός από την έξωτερική εξέταση της βυζαντινής πτέρυγας, και η Έστια, καθώς και οι ύπόγειες άποθήκες της μονής που μαζί με την τράπεζα άποτελούν το άρχαίο βορεινό συγκρότημα του περιφήμου αυτού Σπαρτιατικού κοινοβίου.

Παρακαλούνται όσοι άποστέλλουν ταχυδρομικές έπιταγές προς τα περιοδικά «Θεολογία», «Έκκλησία» και «Έφημέριος», να σημειώνουν και την αίτία της άποστολής.

Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ ΕΝΟΠΙΟΣ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ

(Κατὰ τὸν Σπυρίδωνα Ζαμπέλιο)*

Ἐπανερχόμενοι διαπιστώνουμε ὅτι ὁ Ζαμπέλιος ἐπικρίνει τὴν στάση καὶ τῶν ὑπολοίπων εἰκονομάχων αὐτοκρατόρων ἀπέναντι στὸν Ἑλληνισμό, πάλι στὰ «Ἄσματα δημοτικά»⁷⁴. Μὲ τὴν κατάπαυση τῆς εἰκονομαχικῆς ἔριδας, ὁ Ἑλληνισμὸς θριαμβεύει. Ἡ ἐκκλησία καὶ ὁ λαὸς σταματοῦν νὰ ὑποσκάπτουν τὸν σὲ μεγάλο βαθμὸ ἐλληνοποιηθέντα θρόνο καὶ νὰ ἀντιπολιτεύονται μὲ δξύτητα τὴ μοναρχία⁷⁵. Ὁ Ζαμπέλιος ἀποδίδει μεγάλη σπουδαιότητα στὴν ἀναστήλωση τῶν ἱερῶν εἰκόνων καὶ ὑποστηρίζει ὅτι αὐτὴ ἐνέχει σημαντικὴ βαρύτητα στὴν ἱστορία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ⁷⁶. «Ἡ Ἑλλάς ὀφείλει μὲ χρυσὰ γράμματα νὰ ἐξιστορήσῃ τὸ γεγονός τῆς Ἀναστηλώσεως» γράφει ὁ ἱστορικός⁷⁷. Καὶ γιὰ τὴν Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας ἀναφέρει ὅτι «χωρίζει τὴν Ἱερὰν ἄμα καὶ τὴν κοσμικὴν Ἱστορίαν τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος εἰς δύο σχεδὸν ἴσα τμήματα, ὧν τὸ μὲν πρῶτον ἐμπεριέχει τὴν ὑπερσχύουσαν ἠθικὴν ἐνέργειαν καὶ ἔλλαμψιν τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ στοιχείου ἐπὶ πᾶν ἄλλο· τὸ δὲ, διαλαμβάνει τὴν προΐουσαν ἀνάπτυξιν τοῦ Λαϊκοῦ. Ὅθεν ἀρχαῖος μεσαιωνισμὸς, καὶ νέος μεσαιωνισμὸς»⁷⁸.

Ἀπ' τὴν Εἰκονομαχία, λοιπόν, ὁ Ἑλληνισμὸς θγαίνει κερδισμένος, γιὰτὶ ἐπικρατεῖ ἡ θρησκευτικὴ παράδοσή του, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ οὐσιαστικὸ παράγοντα σύστασης καὶ διατήρησης τῆς ταυτότητας καὶ τῆς ἰδιοπροσωπίας του.

Κατὰ τὸ Ζαμπέλιο ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἱταλίας ὀφείλει τὴ δημιουργία του σὲ φυγάδες μοναχοὺς εἰκονόφιλους, ποὺ τὸν Ἡ' αἰῶνα ἐγκατέλειψαν τοὺς τόπους τους καὶ τὰ μοναστήρια τους καὶ ἐποίκισαν περιοχὰς τῆς Ἱταλίας⁷⁹. Σθεναρὰ καὶ μὲ ντοκουμέντα ὑποστηρίζει ὁ Ζαμπέλιος αὐτὴ τὴν ἀποψή του ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς τῆς Ἱταλίας δὲν εἶναι ἀπόρροια τοῦ πρεσβύτερου ἰταλοελληνικοῦ δωρισμοῦ, οὔτε κἂν συνέπεια τῆς γενομένης ἀπ' τὸν Ἰουστινιανὸν κατάκτησης τῆς Ἱταλίας, «ἀλλ' εἶναι καρπὸς ἐλληνικῆς τινος ἐπενεργείας ἔτι μεταγενεστέρας, εἶναι προῖον τῆς ἐποχῆς καὶ τῆς ἱστο-

ρίας αὐτῆς, εἰς ἃς καὶ ἡ νεωτέρα Ἑλλάς ἀναγράφει τὰς πηγὰς τῆς ἀνακαινισεῶς τῆς»⁸⁰, δηλαδὴ τῶν Ἡ', Θ' καὶ Ι' αἰῶνων.

Στὴ Βυζαντινὴ Αὐτοκρατορία ὁ Ἑλληνισμὸς ὀφελεῖται καὶ μέσα ἀπ' τὶς διαμάχες τῆς Ἀνατολικῆς μὲ τὴν Ρωμαιοκαθολικὴ ἐκκλησία. Ἰδιαίτερη θέση, σύμφωνα πάντα μὲ τὸ Ζαμπέλιο, στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατέχει ἡ Σύνοδος τοῦ 879 —Ἡ' Οἰκουμενικὴ τὴν ὀνομάζει ὁ ἱστορικός— ποὺ συγκλήθηκε ἀπ' τὸν Πατριάρχην Φῶτιο, γιὰ νὰ ἐπιλύσει τὸ ζήτημα τῆς προσθήκης τοῦ FILIOQUE στὸ Σύμβολο τῆς Πίστεως. Τὸ ψήφισμα τῆς Συνόδου αὐτῆς θεωρεῖται ἀπ' τὸ Ζαμπέλιο «καινὴ... διαθέκη τῆς ἐλληνικῆς ἐνότητος», ἡ ὁποία «ἐπιζῆ, ἐπικρατεῖ, ἡγεμονεύει, καὶ τὸ γένος μας θωρακίζει ἐπὶ χιλίους ἐνιαυτούς»⁸¹. Τὸν Φῶτιο, ποὺ πρωτοστάτησε στὴ Σύνοδο, ὁ Ζαμπέλιος τὸν ἀναγορεύει σωτήρα τοῦ ἔθνους, ἐγκαινιστὴ τῆς νεοελληνικῆς ἐθνότητος⁸² καὶ ἀφιερώνει ἀρκετὰς σελίδες στὸ ἔργο του⁸³ γιὰ νὰ ἐξάρει τὴν προσωπικότητα τοῦ «ἱστορικωτέρου τούτου τῶν μεσαιωνικῶν ἡμῶν ἀνδρῶν»⁸⁴. Ἐκτὸς ἀπ' τὸ Φῶτιο καὶ ὁ Πατριάρχης Κηρουλάριος διεδραμάτισε σπουδαῖο ρόλο στὴν ἱστορία τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Στους χρόνους τῶν δύο αὐτῶν Πατριαρχῶν, τὸ δόγμα σφυρηλατεῖ τὸν ἐλληνικὸ ἐθνισμὸ⁸⁵ καὶ τὸ Πιστεύω διαμορφώνει τὸ νεοελληνικὸ Ἐγὼ⁸⁶.

Οἱ ἀντιθέσεις μὲ τοὺς Δυτικούς ἐκπηγάζουν ἀπὸ μία οὐσιαστικὴ διαφορά: ἐνῶ ἡ Ἀνατολὴ ἔχει ἐθνικὴ θρησκεία, ἕνα καὶ τὸ αὐτὸ δόγμα, μία καὶ τὴν αὐτὴ πίστη, ἡ Δύση ἔχει ἀτομικὴ θρησκεία⁸⁷. Αὐτὸ ἐξηγεῖται ἀπ' τὸν ἱστοριογραφικὸ κανόνα ποὺ ἀναφέρει ὅτι ἡ ἀτομικότητα στὴν Ἑλλάδα «ἔσον καὶ ἂν ἦναι ἰσχυρά, δὲν δύναται νὰ καθυποτάξῃ... καὶ ἐλαττώσει τὴν ἐθνι-

80. Ἱταλοελληνικά σ. 186. Βλ. Σπ. Λάμπρου ὁ.π. σ. 321, Φ. Μιχαλόπουλου, Σπυρίδων Ζαμπέλιος, ΑΓΓΛΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ, σ. 45. Ἀντίκρουση τῶν ἀπόψεων τοῦ Ζαμπέλιου βλ. Κ[ων/νου] Π[απαρηγόπουλου], ΠΑΝΔΩΡΑ, τόμ. ΙΣΤ', σ. 99-100. Ἐπίσης σχετικὰ βλ. Γ. Γ. Τυπάλδου, Σημειώσεις τινές..., ΠΑΝΔΩΡΑ, τόμ. ΙΖ', σ. 277.

81. Βυζαντινὰ μελέται σ. 488.

82. Βυζαντινὰ μελέται σ. 454.

83. Ἄσματα δημοτικά σ. 323-325 κ.ἀ.

84. Ἄσματα δημοτικά σ. 324.

85. Σπ. Ζαμπέλιου, Λόγοι καὶ γλώσσαι..., ΠΑΝΔΩΡΑ, τόμ. Ζ', σ. 151.

86. Βυζαντινὰ μελέται, σ. 60.

87. Ἄσματα δημοτικά, σ. 143.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 503 τοῦ ὑπ' ἀρ. 12 τεύχους.

74. Ἄσματα δημοτικά σ. 306 κ. ἐξ.

74. Ἄσματα δημοτικά σ. 319.

76. Βυζαντινὰ μελέται σ. 449.

77. Ἄσματα δημοτικά σ. 312.

78. Ἄσματα δημοτικά σ. 317.

79. Ἱταλοελληνικά σ. 186.

κὴν οὐτότητα, χωρὶς νὰ ἀντιθῆ εἰς τὸν ἀπαραβίαστον νόμον τῆς ἰσονομίας, καὶ νόμον ἐθνικῆς ὑπάρξεως»⁸⁸, πρᾶγμα ποὺ δὲν συμβαίνει στὴ Δύση. Γιατί, ὅπως γράφει ὁ Ζαμπέλιος, «ἐὰν ἔτι αὕτη ἡ φύσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ δὲν ἦτο προσὸν φυλῆς ἀλλ' ἦτο δῶρημα διασήμων τινῶν ἀτομικότητων, ἀναμφιδόλως τὰ θαυμαστότερα Ἑλληνικὰ ἀριστουργήματα ἤθελον ἔχει πολὺ διάφορον χαρακτήρα τοῦ ὃν σήμερον παρουσιάζουσι· καὶ πρῶτον μὲν ἤθελον εἶσθαι ταῦτα προϋόντα εἰς τινὰς ἐξόχους διανοίας ἀπλῶς ἀναγόμενα, οὐχὶ γνήσια προϋόντα καὶ κτήματα ἔθνους, ἐπομένως μᾶλλον ἢ ἦττον δυσάριστα τῷ ἐθνικῷ πολιτισμῷ· δευτέρον δέ, ταῦτα, καθὼς φιλῶς ἀτομικότητων γεννήματα, ἐπὶ τοσοῦτον μόνον καιρὸν ἤθελον διαρκέσει, ἐφ' ὅσον ἀπῆται ἢ προκλήσασα αὐτὰ πρόσκαιρος ἀνάγκη»⁸⁹.

Ταυτοχρόνα σχεδὸν πραγματώνονται ἀπ' τὴ μιὰ ἢ ἀνάληψη τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας στὴ Δύση ἀπ' τὸν Πάπα καὶ ἀπ' τὴν ἄλλη ἢ ἀναγόρευση τῆς νεοελληνικῆς ἐθνότητος⁹⁰. Μὲ τὸ σχίσμα τῶν ἐκκλησιῶν σχηματίζονται, προσδιορίζεται καὶ ἀποκτᾶ κάποια θασιακὰ χαρακτηριστικὰ ἢ ταυτότητα καὶ ἰδιοπροσωπία τοῦ νέου Ἑλληνισμοῦ⁹¹. Τὸ ζήτημα τῆς ἔνωσης τῶν ἐκκλησιῶν, ποὺ τίθεται ἀναγκαστικὰ γιὰ νὰ ἀντιμετωπισθεῖ ὁ τουρκικὸς ἐπεκτατισμὸς, εἶναι οὐσιαστικὰ ζήτημα ὑπαρξῆς τῆς ἐλληνικῆς ἐθνότητος. Γιατί «ἐὰν ἡ Ὁρθοδοξία κύψῃ τὸν αὐχένα κατέναντι τοῦ Παπισμοῦ, θεδαίως ὁ Ἑλληνισμὸς ἐκλείπει»⁹². Ἔτσι, ἡ ἔνωση γίνεται ἕνα παιγνίδι τῶν Παλαιολόγων, γιὰ νὰ δελεάσουν τοὺς Φράγκους καὶ νὰ τρομοκρατήσουν τοὺς Τούρκους⁹³.

Μετὰ τὴν ἄλωση τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἀπ' τοὺς Φράγκους τὸ 1204, οἱ ὑπόδουλοι Ἕλληνες καταφεύγουν στὴν ἐκκλησία τους καὶ γι' αὐτὴ ἀγωνίζονται. Στὸν ξεσηκωμὸ τους ἐναντίον τῶν Φράγκων δὲν ἔχουν σαφὴ γνώση τῆς ἐθνικότητάς τους, γιατί κατ' ἐκείνη τὴν ἐποχὴ δὲν εἶχε ἀναφανεῖ τόσο ἔντονα ὁ ἐθνισμὸς. Εἶχαν, ὅμως, γνώση τῆς Ὁρθοδοξίας τους καὶ ἀγωνιζόμενοι γι' αὐτὴ —καὶ διαμέσου αὐτῆς— ὑπερμάχονταν τοῦ ἔθνους τους⁹⁴. Κληρικοὶ καὶ μοναχοὶ συντάσσονται μὲ τὸ λαὸ στὸν κοινὸ ἀγῶνα. Ἰδιαίτερα αὐτὴ

τὴν περίοδο⁹⁵, τὰ μοναστήρια γίνονται ἄσυλα τῶν ἀγωνιστῶν, οἴκοι εὐκτήριοι, ὑψώνουν δεήσεις σωτηρίας τοῦ γένους καὶ γενικὰ περιθάλπουν καθεστὶ τὸ ἐλληνικόν⁹⁶. Ὁ Ζαμπέλιος ὑποστηρίζει ὅτι, ὅση χάρις ὀφείλει ὁ Ἑλληνισμὸς στὴ δογματοθεσία καὶ στὰ ψηφίσματα τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, τόση ὀφείλει καὶ στὸ μοναχισμό, αὐτὸν τὸν «φυγάνθρωπο» καὶ «φιλάνθρωπο» Ἑλληνισμό⁹⁷, ποὺ συνέβαλε στὸν ἐξελληνισμὸ τῆς πίστεως καὶ στὴ σύνδεση αὐτῆς μὲ τὸ πατριωτικὸ αἶσθημα τοῦ ἔθνους⁹⁸. Γιὰ τὴ διοργάνωση τοῦ μοναχισμοῦ, «σύστημα, ὅπερ μέλλει πολλαχῶς νὰ τροπολογησῆ τὰς ἀκολούθους τύχαις τοῦ Ἑλληνισμοῦ», εἶχε φροντίσει ὁ Μέγας Βασίλειος, τὸν ὁποῖο ὁ Ζαμπέλιος θεωρεῖ ὡς πρῶτο θεσμοθέτη τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ φαινὸ φωστήρα τῆς μεσαιωνικῆς Ἑλλάδος⁹⁹. «Ποῦ ὁ ἐθνισμὸς, καταπιεσμένος εἰς τὰς πόλεις καὶ ἐπὶ τόσους αἰῶνας ὑποβεβλημένος ἀπανταχοῦ ὑπὸ τὸ ἄχθος τῆς ξενοκρατίας, ποῦ ἤθελον ἄρα γε καταντήσῃ, ἐὰν Θεῖα χάριτι, δὲν ἐγείροντο κατ' ὅλην τῆς Ἑλλάδος τὰ ἄσυλα ταῦτα τῆς ἐλευθερίας, τῆς πίστεως καὶ τῆς φιλοξενίας;»¹⁰⁰ ἀναρωτιέται ὁ ἱστορικός.

Ὁ Ζαμπέλιος θέτει τὸ οὐσιῶδες ἐρώτημα ποῖα θὰ ἦταν ἡ τύχη τοῦ Ἑλληνισμοῦ, ἂν οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, οἱ ὁποῖοι δὲν ὑπηρετοῦσαν μόνον αὐτὴ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἔθνος καὶ ἀγωνίζονταν γιὰ τὴν ἀνεξαρτησία αὐτοῦ σὲ βαθμὸ τέτοιο, ποὺ νὰ παρομοιάζονται μὲ τοὺς ἀνδρείους καὶ φιλόπατριες στρατηγούς ποὺ ἀγωνίζονταν γιὰ τὸ ἔθνος στὰ πεδία τῶν μαχῶν¹⁰¹, εἶχαν ὑποταχθεῖ στὴ Λατινικὴ ἐκκλησία¹⁰² καὶ δὲν ἐξεγείρονταν μαζί μὲ τὸ λαὸ ἐνάντια στὴ φραγκικὴ κατοχὴ. Ὅπως μάλιστα ἀναφέρει ὁ Ζαμπέλιος, τὸ ὀρθόδοξο ἐλληνικὸ πνεῦμα, ποὺ ἐμφώλευε στοὺς κατακτημένους ἀπ' τοὺς Φράγκους Ἕλληνες, ἦταν τόσο ἰσχυρὸ ποὺ ἀρκετὲς φορὲς ἐπηρεάσε καὶ τοὺς Λατίνους ἀκόμα, ἔτσι ὥστε αὐτοὶ νὰ ἐγκαταλείψουν τὸ δόγμα τους καὶ νὰ ὁμολογήσουν τὸ ἐλληνικόν. Στὴν Κρήτη, ἡ ὁποία βρισκόνταν ὑπὸ ἐνετικὴ κατοχὴ, ὀλόκληρες οἰκογένειες λατινικῆς ἀρνήθηκαν (αὐτὸ ἔσχαν στὴν ἐσχάτην ἐποχὴ τῶν Λατίνων), τὸ FILIOQUE, καὶ παραδέχθηκαν τίς παραδόσεις τῆς Ὁρθοδοξίας¹⁰³.

(Συνεχίζεται) ἸΩΑΝΝΗΣ ΖΑΧ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΔΗΣ

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 503 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους

88. Ἄσματα δημοτικά, σ. 148.

89. Ἄσματα δημοτικά, σ. 146.

90. Βυζαντινὰ μελέται, σ. 350.

91. Βυζαντινὰ μελέται, σ. 463.

92. Ἄσματα δημοτικά, σ. 496.

93. Ἄσματα δημοτικά, σ. 507.

94. Ἄσματα δημοτικά, σ. 453: «Ὁ αἰὼν δὲν ἐγίνωσκεν ἀκόμη τὴν ἐθνικότητα· αὕτη ἐγκυμονεῖτο κρυφίως ἔτι: εἰς τὰ στήθη τῶν πιστῶν. Ἐγίνωσκεν ὅμως τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας ὀφείλεν ὁ λαὸς νὰ διαθῆ, ἵνα ἔλθῃ πρὸς τὸ ἔθνος».

95. Πρὸς βλ. Σκέψεις περὶ ἐλληνικῆς ποιήσεως, σ. 57. Ἐπίσης βλ. τὸ ρόλο ποὺ διεδραμάτισαν οἱ μονῆς καὶ οἱ μοναχοὶ στὴς Κρητικὲς ἐπαναστάσεις στὰ «Ἱστορικὰ σηματογραφήματα».

96. Ἄσματα δημοτικά, σ. 439.

97. Ἄσματα δημοτικά, σ. 69.

98. Βυζαντινὰ μελέται, σ. 166 - 167.

99. Ἄσματα δημοτικά, σ. 70.

100. Ἄσματα δημοτικά, σ. 71.

101. Ἄσματα δημοτικά, σ. 300.

102. Ἄσματα δημοτικά, σ. 323 - 324.

103. Ἱστορικὰ σηματογραφήματα, σ. 123 - 124.

ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ ΚΑΙ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΤΑΥΤΟΤΗΣ

5. Ὁ ρ θ ό δ ο ξ ο ν κ λ ῖ μ α κ α ι π α ρ ά δ ο σ ι ς .

Ὡστόσο απαιτείται γὰ τετῆ ἕνα ἐρώτημα διατι ἡ Ὁρθοδοξία συγκδέεται μὲ τόσην ἐνάργειαν, μὲ τόσην δύναμιν καὶ μὲ τόσους ἀκαταλύτους δεσμούς μὲ τὸν Ἑλληνισμόν;

Πῶς ἐνδείκνυται γὰ ἀντιμετωπίζωμεν τὸ πρόβλημα, ἂν εἶναι ὄντως πρόβλημα; Χρειαζέται γὰ ἐπιχειρηθῆ ἢ ἀπάντησις μολοντί ἔχουν ἀναπτυχθῆ ἱκανοὶ λόγοι.

1) Εἶναι ἡ παράδοσις καὶ τὸ παρελθόν.

Ἀποτελεῖ ἀξίωμα ὅτι τὸ παρελθὸν ἀσκει πιέσεις εἰς τὸ παρόν. Εἶναι πλούσιοι τὸ παρελθὸν τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰς διώματα θρησκευτικὰ. «Ἡ ζωὴ τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος εἶναι θεοκεντρικὴ ἢ πνοὴ τῆς θρησκευτικῆς ἰδέας καὶ τοῦ πνευματικοῦ ιδεώδους δίδει ρυθμὸν καὶ τάξιν εἰς πολιτιστικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐκφράσεις τῆς ποικίλης πνευματικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς δημιουργίας τῶν Παλαιῶν Ἑλλήνων. Ὁ Χριστιανισμὸς δένεται μὲ τὸν Ἑλληνισμόν παρὰ τὰς διαφορὰς, ποὺ χωρίζουν τὰ μεγέθη αὐτά. Ὁ Χριστιανισμὸς εὐρίσκει τὰ σπέρματα καὶ τὰ ψήγματα τοῦ αἰωνίου καὶ τοῦ ἀοράτου»¹⁴. Ὁ Χριστιανισμὸς συναντᾷ καὶ ἀξιοποιεῖ τὰ σπέρματα αὐτὰ καὶ τὰ χρησιμοποιοεῖ ἐπ' ὠφελείᾳ τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ὁ Κ. Παπαρρηγόπουλος σημειώνει εὐστόχως ὅτι: «Ὁ ἀνατολικὸς ἑλληνισμὸς ἐνόησεν ἐκ πρώτης ἀφετηρίας ὅτι τὸ κήρυγμα τοῦ Εὐαγγελίου παρουσιάζει νέαν τινὰ καὶ μεγάλην ἐν τῷ κόσμῳ δύναμιν, εἰς ἣν οὐδ' ἡ παντοκρατορία τῆς Ρώμης δὲν ἐπέπρωτο τὰ ἀνθέξῃ. Ὅθεν συνεμάχησεν ἀμέσως μετὰ τοῦ Χριστιανισμοῦ... καὶ ἐταύτισε μετ' αὐτοῦ τὴν ἰδίαν τύχην»¹⁵.

Τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα καὶ ἡ ἑλληνικὴ πατρις εὐρίσκουν τὴν ὀριστικὴν ταυτότητά των μέσα εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἐδέχθη τὴν λυτρωτικὴν ἐπίδρασιν τοῦ Ναζωραίου. Δοξάζεται καὶ διαπλάσσει τὸ φρόνημά του μέσα εἰς τὸ Ὁρθόδοξον κλῖμα. Ὁπισθοδρομήσεις ἀπὸ τὴν βίωσιν αὐτὴν δὲν νοεῖται. Οἰαδήποτε ἀπόπειρα περὶ τοῦ ἀντιθέτου θά φέρει ἀκριβῶς

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 505 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

14. Δ. Ν. Παπαθανασοπούλου: «Χρόνος καὶ Εὐθύνη» (Μαρτυρίες Ἱστορίες) ἐκδόσεις «Τῆνος», Ἀθήναι 1983, σελ. 173.

15. Κ. Παπαρρηγόπουλου: «Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἔθνους» τόμ. Β'. μέρ. Β'. σελ. 265.

ἐκεῖνο τὸ ἐπακόλουθον τὸ ὅποῖον ἐδημιούργησε τὸ ἀπονενομημένον διάβημα Ἰουλιανοῦ καὶ Πλήθωνος. Ἡ Ὁρθοδοξία χωρὶς γὰ ἀπορρίψη τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν διανόησιν τῆς κλασσικῆς Ἀρχαιότητος, διασώζει τὸν Ἑλληνισμόν ὡς παράδοσιν καὶ ὡς ταυτότητα. Αἱ μορφαι τῶν σοφῶν τοῦ παλαιοῦ κόσμου κοσμοῦν τοὺς νάρθηκας τῶν ναῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους καὶ τῶν μοναστηρίων: «Αὐτὴ ἡ ἀλληλοπεριχώρηση, ἔστω καὶ ἂν δὲν θίγει τὴν ἰδιαιτερότητα τῆς θείας ἀποκαλύψεως, εἶναι ὡστόσο μάρτυρας τοῦ ἀμοιβαίου διαποτισμοῦ τῶν δύο μεγάλων μεγεθῶν ποὺ ἐρευνούμε καὶ τῆς ἐξάντλησής του σὲ ὅλες τὶς μορφές τῆς ζωῆς μας»¹⁶.

2) Δὲν ἰσχύουν μόνον οἱ ἀνωτέρω λόγοι, οἱ ὁποῖοι στοιχειοθετοῦν τὴν ἱστορικὴν αἰτιολόγησιν τοῦ συνδέσμου Ἑλληνισμοῦ καὶ Ὁρθοδοξίας.

Ἐπάρχουν καὶ ἄλλα στοιχεῖα, μὲ τὰ ὅποια ἡμπορεῖ γὰ ἀνιχνεύσῃ κανεὶς τὸ διατι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι εὐεργέτις καὶ μητέρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ. Ἐρμηνεύονται κατὰ δύο μορφάς· κατὰ τὸ ὕψος καὶ τὴν βᾶσιν.

Τὸ ὕψος τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι ἡ λύτρωσις, ἡ θέωσις κατὰ χάριν τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ἀνάτασις καὶ ἡ ἀνύψωσις. Ἡ ἀρχαία Ἑλλάς μὲ τοὺς φιλοσόφους καὶ τοὺς συγγραφεῖς, τὰ ἔξοχα ἔργα καὶ τὰ ἐξαιρετὰ καλλιτεχνήματα ἀποδεικνύει καὶ φανερώνει τὴν λαχτάρα του γὰ ἀνέλθη ὑψηλά, γὰ ψαύσῃ τὸν οὐρανὸν καὶ ἐκεῖ ὁ Χριστιανισμὸς ἔρχεται γὰ χειραγωγῆσῃ τὸ Ἑλληνικὸν πνεῦμα εἰς αὐτὴν του τὴν ἀναζήτησιν¹⁷.

Τοῦτον τὸν μεταφυσικὸν χαρακτῆρα δηλ. τῆς νοσταλγίας τοῦ Οὐρανοῦ ἐμφανίζει τὸ Βυζάντιον καθ' ὅλους τοὺς τομεῖς: τὴν λογοτεχνίαν, τὴν φιλοσοφίαν, τὴν τέχνην. Ἡ τέχνη τῶν Ἑλλήνων, ὅσον καὶ ἂν ἦτο πεπερασμένη, ἀνεζήτει κάποιαν ἀνωτέραν καὶ τελειότεραν μορφήν. Διὰ τοῦτο εἶχε σιωπήσει ἀρκετὸν χρόνον, διότι ἔπρεπε γὰ εὕρη τὸν χρόνον γὰ

16. Χ ρ. Παρρασκευαῖδης: «Νεοελληνικὴ παιδεία καὶ ἑλληνορθόδοξη ἀγωγή» Ἀθήναι 1983, σελ. 10.

17. Εἰς Πλάτωνος Ἀπολογία Σωκράτους (d, 1), χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ ἀποστροφή τοῦ φιλοσόφου αὐτοῦ πρὸς τοὺς δικαστὰς του: «Ἀλλὰ καὶ ὑμᾶς χρὴ ὦ ἄνδρες δικασταί, εὐέλπιδας εἶναι πρὸς τὸν θάνατον, καὶ ἐν τι τοῦτο διανοεῖσθαι ἀληθές, ὅτι οὐκ ἔστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ κακὸν οὐδὲν οὔτε ζῶντι οὔτε τελευτήσαντι, οὐδὲ ἀμελεῖται ὑπὸ θεῶν τὰ τούτου πράγματα». Λόγοι ἐκφραστικοὶ καὶ δηλωτικοὶ τῆς νοσταλγίας τοῦ θείου ὑπάρχουν εἰς τὰ κείμενα Ὁμήρου, Ἡσιόδου, Πινδάρου, Σοφοκλέους, Εὐριπίδου, Ξενοφῶντος καὶ ἄλλων.

ἐκφρασθῆ διὰ τῆς νέας θρησκείας. Τὸ ὀρθόδοξον θρησκευτικὸν συναίσθημα συναντᾷ μετὰ ἀπὸ μακρᾶν διαλεκτικῆν πορείαν τὸ καλλιτεχνικὸν πνεῦμα τῶν Ἑλλήνων Π.χ. εἰς τὸν τομέα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς. Ἐκφράζεται τὸ αἶσθημα τοῦ Ὑψηλοῦ εἰς τὸν Βυζαντινὸν Ναόν. Καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς τύπος τῆς Βασιλικῆς καὶ οἱ ρυθμοὶ τῶν περικέντρων κτιρίων παρέχουν καὶ ἀποκρυσταλλώνουν τὴν ιδέαν τῆς ἡρεμίας καὶ τῆς συγκεντρώσεως καὶ ἔτσι παρουσιάζουν μείζονα ἀνάτασιν. Τὸ κυριώτερον ἔκφρασμα τῆς Χριστιανικῆς ἀρχιτεκτονικῆς εἶναι ὁ Ναὸς τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας, ὅπου εἰς πεπερασμένον ἄνωρον ἐκφράζεται τὸ τέλειον, τὸ ἄπειρον, ὁ Θεὸς ὁ ἄπειρος καὶ ὁ αἰδιός. Εἶναι τὸ ἀνοιγμα πρὸς τὸ αἰώνιον καὶ τὸ ἄπειρον. Αὐτὸ τὸ αἶσθημα δοκιμάζει ἐκεῖνος, πού εἰσέρχεται εἰς τὸν ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Ἡ τέχνη τῶν ψηφιδωτῶν καὶ τῶν μωσαϊκῶν ἀποτελεῖ ἀποκορύφωμα τῆς ἐκφράσεως τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ πνεύματος, πού εἶναι τὸ ὑψηλόν, τὸ αἰώνιον, τὸ ἄπειρον μετὰ τὰ χρώματα ὑπερούσια καὶ μεταφυσικά, δημιουργοῦντα νοεράν μέθην καὶ μεταρσίωσιν διὰ τὸν θεώμενον καὶ σιωπῶντα πιστόν. Ὁ Βυζαντινολόγος καθηγητῆς Charles Delvove σημειώνει ἐπιγραμματικῶς: «Ὅσο ὁ Θεὸς ἀποκαλυπτόταν μετὰ τὸ λόγον, θὰ ἦταν ἱεροσυλία νὰ τὸν ἀπεικονίσουν. Ἀλλὰ κατόπιν ὁ Λόγος ἐνσαρκώθηκε. Μετὰ τὴν μεσολάβησιν τῆς θρησκευτικῆς τέχνης ὁ πιστὸς φθάνει εἰς τὴν γνώσιν τῶν νοητῶν καὶ ἀοράτων ἀρχετύπων. Αὐτὸ τὸ ὄραμα τοῦ θεϊκοῦ κόσμου οἱ πιστοὶ τὸ μεταφέρουν μέσα στὸ ναὸν, πού ὁ τροῦλλος τοῦ δεσπύοντος πάνων σ' ἓνα τετράγωνον εἶναι ἡ εἰκόνα τοῦ Βασιλείου τοῦ Θεοῦ, κατὰ τὸν συμβολισμὸν πού τοῦ εἶχε ἀποδοθῆ ἤδη εἰς τὴν παλαιοχριστιανικὴν ἐποχὴ. Ὁ εἰκονιστικὸς διάκοσμος τοῦ κτιρίου πρέπει νὰ ὑμνῆ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ. Καὶ αὐτὸ γίνεται σύμφωνα μετὰ μιὰ αὐστηρὴ ἱεραρχία, παρόμοια εἰς τὸ πνεῦμα μ' ἐκείνη πού διεῖπε τὸν διαχωρισμὸν τῶν κοινωνικῶν τάξεων, τὴν διαδοχὴν τῶν αὐλικῶν τίτλων ἢ ἀκόμα τὴν ὑποτακτικὴν σχέσιν τῶν ἀγγελικῶν ταγμάτων»¹⁸.

Ὡς λαμπρὸν παράδειγμα ἐσωτερικοῦ καὶ ἐξωτερικοῦ κάλλους, πού ὑψώνει τὸ ἑλληνικὸν πνεῦμα εἶναι ἡ Μονὴ τῆς Χώρας, τοῦ Ὁσίου Λουκά κ.λ.π.

Οἱ ἐμπνευσμένοι ὕμνοι τῆς Ὀρθοδοξίας ὀδηγοῦν πέραν ἀπὸ τὸ πρόσκαιρον καὶ τὸ ἐγκόσμιον εἰς ἀνύψωσιν καὶ μεταρσίωσιν. Οἱ ὕμνοι: «Φῶς ἱλαρόν, ἁγίας δόξης», οἱ ἄλλοι τῶν ἁγίων, τροπάρια καὶ ἀπολυτικά, ὁ Ἀκάθιστος ὕμνος, οἱ χαιρετισμοὶ τῆς Θεοτόκου, οἱ ὕμνοι τῶν παθῶν καὶ τῆς ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου — μνημεῖα φιλολογικὰ ἄρτια — ὄλα παρηγοροῦν, ἐνθαρρύνουν, ἀνυψώνουν, μεταρσιώνουν τὸν ὑπόδουλον λαόν κατὰ τοὺς ζοφεροὺς χρόνους τῆς Τουρκοκρατίας. Διαλάμπει καὶ προσέχει ἡ νοσταλγία ἢ μεταφυσικὴ τῆς Ἄνω Ἱερουσαλήμ, ἢ δίψα τῆς ἐλευθερίας.

Ἡ ὅλη ἀνοδικὴ ἠθικὴ πορεία τοῦ Ἑλληνισμοῦ

τῶν χρόνων ἐκείνων ἀποσαφηνίζεται ὅταν συγκριθῆ μετὰ ἐκείνους τοὺς παραλλήλους χρόνους τῆς Νεωτέρας Εὐρώπης. Ἡ νοσταλγία τῆς αἰωνιότητος ἐξέρχεται μέσα ἀπὸ τὴν κάμινον τοῦ ἔθνους κατὰ τὴν δουλείαν τῶν 400 χρόνων.

Εἰς τὴν Εὐρωπαϊκὴν ἠπειρὸν ἐσημειώθησαν πολλὰ φαινόμενα καὶ καταστάσεις: Ἀνακαλύψεις νέων χωρῶν, ἢ Ἀναγέννησις, ἢ θρησκευτικὴ μεταρρυθμίσις, ἢ ἀντιμεταρρυθμίσις κ.λ.π. Ἐξάγονται ὡς σπουδαῖα συμβάντα ἐπίσης, κοινωνικὰ καὶ πνευματικά, αἱ Διακηρύξεις τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀνθρώπου, τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1776, τῆς Γαλλικῆς τοῦ 1789, ὁ ὀρθολογισμὸς, ὁ ἐγκυκλοπαιδισμὸς, τὸ κίνημα τοῦ Διαφωτισμοῦ. Βεβαίως εἰς αὐτὰ διαπιστώνονται τάσεις προσδευτισμοῦ ἀλλὰ καὶ παρῆφρονήσις τῆς ιδέας τοῦ αἰωνίου, ἐπιδοκιμασία τοῦ ἐγκοσμίου, κατάφασις τῆς νοστροπίας τοῦ κόσμου, τοῦ εὐδαιμονιστικοῦ ιδεώδους καὶ ὑλιστικοῦ πνεύματος.

Παρόμοια γνωρίσματα ἐπισυμβαίνουν εἰς τοὺς καιροὺς μας, ὅπου ἡ Ἑλλάς ὑφίσταται τὰς συνεπείας μιᾶς γηρασμένης ἠθικῆς Εὐρώπης.

6. Ὀρθοδοξία, θεμέλιον ἐλευθερίας.

Τὸ δεύτερον στοιχεῖον κατὰ τὸ ὅποιον συνέχεται καὶ συνάπτεται ὁ Ἑλληνισμὸς μετὰ τὴν Ὀρθοδοξίαν εἶναι ἡ βᾶσις καὶ τὸ θεμέλιον τῆς ἐλευθερίας. Ἡ Ὀρθοδοξία εἶναι ἐλευθέρη, φιλευθέρη· οὐσιώδης εἶναι ἡ δημοκρατικὴ βᾶσις τῆς. Τὸ πραγματικὸν νόημα τῆς Ἑλληνικῆς ἐλευθερίας εὔρε τὴν μεγάλην ἀνταπόκρισιν καὶ ἐναρμόνισιν εἰς τὸν Χριστιανικὸν πυρῆνα: «Ὅστις θέλει ὀπίσω μου ἐλθεῖν, ἀπαρνησάσθω ἑαυτὸν καὶ ἀράτω τὸν σταυρὸν αὐτοῦ καὶ ἀκολουθεῖτω μοι» (Ματθ. ιστ' 24).

Ἡ ἐλευθερία αὐτὴ, πού προσφέρει ἡ Ὀρθοδοξία, ἀποβαίνει εὐθύνη. Κήρυγμα ὑπευθύνου ἐλευθερίας εἶναι ἡ Χριστιανικὴ Ἀποκάλυψις. Καὶ εἶναι γεγονός ἀδιαφιλονείκητον ὅτι οἱ Ἕλληνες προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν μετὰ γνώμονα τὴν ἐλευθέρην θέλησιν των ὄχι ἀμέσως αὐτε ὁμαδικῶς καὶ συλλήβδην. Ἐγιναν κατὰ συνείδησιν χριστιανοί, προσωπικῶς καὶ ἐδῶ ἐνσαρκώνεται ὁ λόγος τοῦ Κυρίου: «Ὅστις θέλει...». Εἶναι γνωστὸν ὅτι οἱ Ρῶσοι προσῆλθον εἰς τὸν Χριστιανισμὸν — ἐερτάσθηκε (1988) ἢ χιλιετηρὶς τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ των — ὁμαδόν, διότι ὁ ἄρχων εἶχε παραγγεῖλει τοῦτο. Εἰς τὸν ἑλληνικὸν ἄνωρον ἐξελείχθησαν διαφοροτρόπως τὰ πράγματα.

Ὁ Ἄπ. Παῦλος εἰς τὴν περιώνυμον δημηγορίαν του ἐνώπιον τῶν Ἀθηναίων ὠμίλησε καταγγέλλων τὸν «Ἄγνωστον Θεόν» «...ἐν αὐτῷ γὰρ ζῶμεν, κινούμεθα καὶ ἐσμεν» τοὺς εἶπε· ὠμίλησε περὶ τοῦ ὅτι ὁ Θεός: «ἔστησεν ἡμέραν ἐν ἧ μέλλει κρίνειν τὴν οἰκουμένην ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀνδρὶ ᾧ ὤρισεν, πιστὴν παρασχόντων πᾶσιν ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ νεκρῶν» (Πράξ. ιζ' 31). Πολλοὶ Ἀθηναῖοι ἐζήτησαν διάλογον, νὰ συζητήσουν τὸ θέμα... ἀκουσόμεθα σου πάλιν περὶ

18. Charles Delvove, «Βυζαντινὴ Τέχνη», Μετάφραση Μαντῶ Β. Παπαδάκη ἐκδ. (Παπαδήμα). Ἀθήναι 1988, σελ. 353-354.

τούτου...»). Δηλ. όσοι έγιναν χριστιανοί, τούτο έπραξαν κατά συνείδησιν.

Κατ' αντίθεσιν πρὸς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν, ἡ ὁποία διὰ τῶν κακοδοξιών της ἔγινε πιεστικὴ καὶ δυναστικὴ, ἡ Ὁρθοδοξία ἐκράτησε τὴν διδαχὴν τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς τὰ μέτρα τοῦ ἐλευθέρου ἀνθρώπου. Ἡ Ὁρθοδοξία δὲν ἐθεοποίησε κανένα ἄνθρωπον. Δὲν ἐθεώρησε κανένα λειτουργὸν της ἀλάθητον· δὲν ἀνέδειξε «πάπα». Ἀνέδειξε πατέρας, ἁγίους, ὁμολογητάς, ὁσίους, ὄχι φυσικὰ λειτουργοὺς ἀλαθῆτους. Τὸ πολίτευμά της φυσικὰ ὑπῆρξε γνησίως φιλελεύθερον καὶ δημοκρατικόν. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία περιεβλήθη κοσμικότητα καὶ ὑπεδούλωσε τὸν ἄνθρωπον. Ἐξ αὐτῆς προῆλθεν ὁ Προτεσταντισμὸς, ποὺ ἐκαλλιέργησε τὴν ἄκρατον ἐλευθερίαν καὶ ἀπέληξεν εἰς πλήθος αἰρέσεων καὶ κακοδοξιών.

Ἡ Ὁρθοδοξία δι' αὐτὸ συνυφάνθη μὲ τὸν Ἑλληνισμόν, διότι ἦτο θρησκεία τῆς ἐλευθερίας. Καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἦτο δυνατὸν ἡ θρησκεία τῆς ἐλευθερίας νὰ μείνῃ ἀδιάφορος διὰ τὴν μακρὰν δοκιμασίαν τῶν τέκνων της. Ὁ Ὄθωμανὸς δυνάστης ἦτο πολέμιος τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τοῦ Γένους. Τούτο ἴσως τὸ γεγονός, νομίζουσι τινές, ἔτι ἀφῆρεσε τὸν οἰκουμενικὸν χαρακτήρα τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλὰ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἔγινε δακρυβρεκτος, πονοῦσα, θυσιαζομένη καὶ σώζουσα. Ὁ παπᾶς καὶ ὁ δάσκαλος ὑπῆρξαν οἱ ἀχώριστοι συνεργάται μῆδ' εὐγενεστάτης συνωμοσίας, ἡ ὁποία λέγεται Ἑθνικὴ Ἀνάστασις. Ἐγένετο ἡ Ἐκκλησία ὁ ἠθικὸς προστάτης τοῦ δούλου Γένους. «Καὶ ἐδῶ φαίνεται ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας, γράφει ὁ ἀείμνηστος Α. Τσιριντάνης, ὅτι α) Διατηρεῖ ἓνα κατάλειμμα συνοχῆς, μῆδ' ὑπὸ ζυγὸν ἐξουσίας· ἡ Ἐκκλησία ἔχει ἓνα imperium, ποὺ διατηροῦσε σὲ συνοχὴ τοὺς ραγιαδες.

β) Τὸ Πατριαρχεῖο στάθηκε γιὰ τὸ ραγιᾶ ἓνας τόπος καταφυγῆς. Μ' αὐτὸ τὸ καταφύγιο ὁ ραγιᾶς ὑπέφερε, ἐπόνεσε, ἐμαρτύρησε, ἀλλὰ δὲν ἐξαφανίστηκε. Αὐτὸ δὲν μπορούμε νὰ τὸ ἀρνηθοῦμε. Τὸ φωνάζουν καὶ οἱ πέτρες. Καὶ ἀκόμη, στὴν Τουρκοκρατία ξαναρχίζει πάλι ἡ σπουδὴ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων. Νὰ ποὺ συναντῶνται πάλι ὁ Ἑλληνισμὸς καὶ ὁ Χριστιανισμὸς μὲ συνδετικὸ κρίκο — ποῖος θὰ τὸ πιστεῦσε; — τὴν σκλαβιά... Ἀρχίζουν σιγά-σιγά οἱ Ἀρχαῖοι Ἑλληνες συγγραφεῖς καὶ ἐκδίδονται. Ὅσοι ἔχουν διαβάσει τὸ ὠραιότατο διήγημα τοῦ Κοραῖ «Ὁ Παπατρέχας», βλέπουν μὲ τὴν συγκινητικὴν τρόπον ὁ ὑπόδουλος χριστιανικὸς κλῆρος δίνει ἀπὸ τὸ ὑστέρημά του γιὰ νὰ χρηματοδοτηθῇ μία ἐκδοσις τοῦ Ὁμήρου¹⁹. Τὰ ἀνωτέρω ἐκφράζουν τὴν νεοελληνικὴν ταυτότητα, ποὺ ἀνανεώνεται μέσα εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν.

7. Διάστασις ἐσωτερικὴ καὶ μεταφυσικὴ.

Εἰς τὸ πανόραμα τοῦ σημερινοῦ Ἑλληνισμοῦ πολλὰ προβλήματα σωρεῦνται· ὑπάρχουν τάσεις

19. Ἀ. Ν. Τσιριντάνης: «Ἐμεῖς οἱ Ἑλληνες», ἐκδός. «Συζήτησις», Ἀθήναι 1978, σελ. 99-100.

κατεδαφιστικαὶ καὶ ἐπικρατεῖ ἡ σκοταδιστικὴ προοδευτικότης. Ἐπικρατεῖ ἓνα ἀντιεκκλησιαστικὸν φρόνημα καὶ μένος. Ὁ νέος ἄνθρωπος ἀποκόπτεται ἀπὸ τὸ δένδρον τῆς παραδόσεως καὶ τῆς ζωῆς. Ἀπειλεῖται νὰ ἀλωθῇ ἀπὸ τὸ κοσμικὸν καὶ ἀντιχριστιανικὸν πνεῦμα. Οἱ ἐργάται τῆς «ψευδωνύμου γνώσεως» ὀδηγοῦν πρὸς τὸν μηδενισμόν καὶ τὴν ἀθεΐαν. Ἀνθρώπινα δικαιώματα καταπατοῦνται· ἡ βία, ἡ νοθεία, ὁ παραλογισμὸς, ἡ ὑποκρισία τείνουν καὶ ὑψώνουν προκλητικῶς τὴν κεφαλὴν των. Μερικοὶ δὲ θέτουν τὸ δίλημμα, ποὺ εἶναι ψευδοδίλημμα: «Ὁρθοδοξία ἢ Ἑλληνισμὸς». Ἄν ὑποθεθῇ ὅτι ἤθελε ἐφαρμοσθῇ τότε θὰ ἔχωμεν ἀπόλυσιν τῆς Νεοελληνικῆς ταυτότητος. Εἶναι ἀναμφισβήτητον γεγονός ὅτι ἡ νεοελληνικὴ ζωὴ χωρὶς τὸ ζητούμενον τῆς Ὁρθοδοξίας, ποὺ εὐρέθη, ὑφίσταται, μένει μετέωρος, ἀστεγῆ, ἀφρήτωρ». Ἄν γαθῆ ἡ Ὁρθοδοξία χάνεται καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς. Διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, ποὺ διασώζει τὴν προσωπικότητά του, τὴν συνείδησίν του, ὑπάρχει τὸ ζητούμενον καὶ αὐτὸ εἶναι τὰ ριζώματά του, ἡ παράδοσίς του, ἡ Ὁρθοδοξία του. Ὑπάρχουν πολλὰ τὰ ζητούμενα καὶ σήμερον διὰ τὸν Ἑλληνικὸν Λαόν: ἡ τεχνολογικὴ προκοπή του, ἡ οἰκονομικὴ ἀνάπτυξις του, ἡ βιομηχανικὴ ἐξέλιξις, ἡ ἐπιστημονικὴ καλλιέργεια, ἡ ἐργασία, ἡ ἀσφάλισις, ἡ παιδεία ἡ υγεία καὶ ἄλλα. Σημαντικὰ, σημαντικώτατα ζητήματα. Ἀλλ' αὐτὰ δὲν διακαθορίζουν τὴν ταυτότητά του· τὴν βελτιώνουν καὶ καὶ τὴν συντηροῦν. Ἡ πλήρης ἀποσαφήνισις καὶ ἀξιοποίησις παρέχεται διὰ τῆς Ὁρθοδοξίας. Εἰς τοὺς πολυκινδύνους καιροὺς ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθοδοξίας: Τουρκοκρατία, Φραγκοκρατία, Μακεδονικὸν ἀγῶνα, Κρητικόν, Κυπριακόν, Βορειοηπειρωτικὸν ἔπος, λογίζεται καὶ εἶναι ἀδιαφιλονείκητος. Καὶ σήμερον αἱ Ὁμογένειαι Ἀμερικῆς, Αὐστραλίας καὶ ὀποῦδήποτε γῆς, διὰ τὰς ὁποίας σεμνυνόμεθα καὶ ὑπερφηανεύομεθα, σφύζουν ἀπὸ παλμὸν καὶ σφρῖγος χάρις εἰς τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν Ὁρθοδοξίαν. Ἀποδεικνύεται τὸ ζητούμενον ποῖον εἶναι. Περιγράφεται εἰς μερικὰς λέξεις: «Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν»... «Εὐρομεν πίστιν ἀληθῆ»... «Εὐρομεν τὴν ἀλήθειαν»...

Πράγματι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι μία διάστασις μὲ οἰκουμενικότητα καὶ παγκοσμιότητα. Εἶναι μία ἁγία, καθολικὴ, ἀποστολικὴ Ἐκκλησία. Ἀλλ' αὐτὴ στοιχειοθετεῖ τὴν ἑλληνικὴν ταυτότητα. Διὰ τοῦ Ἑλληνισμοῦ εἰσῆλθεν εἰς τὸν κόσμον καὶ μὲ τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν ἔφθασε εἰς τὰ πέρατα τῆς Γῆς.

Τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως εἶναι ἔργον Ἑλλήνων Χριστιανῶν καὶ ἑλληνιστῶν διευτυπώθη. Σύμφωνον μὲ τὴν γνώμην ἐγκύριων μελετητῶν ἐχρειάσθησαν τρεῖς ἢ τέσσαρες αἰῶνες διὰ νὰ διατυπωθῇ· εἶναι ὁ καρπὸς τῆς πάλης τριῶν αἰῶνων.

Ἀλλὰ ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι διάστασις ἐσωτερικὴ καὶ ἐξωτερικὴ. Ἀπευθύνεται εἰς κάθε ἀνθρωπίνην ὑπαρξίν, συνιστᾷ αἰωνίαν κλῆσιν καὶ δὲν ἀπαίτεῖ ἐγκρατικὰ προγυμνάσματα, οὔτε φιλοσοφικὸν στοχασμόν. Ὁ κοινὸς τόπος ὅτι ἡ βᾶσις τοῦ Νέου Ἑλληνισμοῦ εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία μᾶς ὑποχρεώνει,

ΤΟ Δ' ΘΕΟΛΟΓΙΚΟ ΣΥΝΕΔΡΙΟ ΤΗΣ Ε.Θ.Ε.Β.Ε.*

Ἀπὸ τὶς 6 ὠς τὶς 9 μ.μ. ἔγινε ἡ πρώτη συνεδρία τοῦ Συνεδρίου, ποῦ εἶχε ὡς θέμα «**Η ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΩΣ Η ΚΑΤ' ΕΞΟΧΗΝ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΝΟΤΗΤΟΣ**».

Πρόεδρος - συντονιστής τῆς συνεδρίας ἦταν ὁ αἰδεσιμολογιώτατος πρωτοπρεσβύτερος π. Δημήτριος Κωνσταντέλος, καθηγητῆς τοῦ STOCTON STATE COLLEGE POMONA, NEW JERSEY, U.S.A.

Εἰσηγητὲς στὴν πρώτη συνεδρία ὑπῆρξαν οἱ ἐξῆς κατὰ σειράν:

1) Ὁ καθηγητῆς τῆς Πατρολογίας στὸ Ποιμαντικὸ Τμήμα τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Θεόδωρος Ζήσης, ποῦ εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «**Ἡ Ἐκκλησία ὡς ἡ κατ' ἐξοχὴν κοινωνία**».

2) Ὁ καθηγητῆς τῆς Λειτουργικῆς στὸ ἴδιο Πανεπιστήμιο κ. Ἰωάννης Φουντούλης, ποῦ εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «**Τὸ ἐνοποιητικὸ ἔργο τῆς Ὁρθόδοξης Λατρείας**».

3) Ὁ καθηγητῆς τῆς Ἱατρικῆς Σχολῆς τοῦ ἰδίου Πανεπιστημίου κ. Σταύρος Μπαλογιάννης, ποῦ εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «**Ἡ διάσπαση καὶ ὁ διχασμὸς στὸν ἄνθρωπο καὶ στὴν κοινωνία τῆς ἐποχῆς μας καὶ ἡ ἐν Χριστῷ σωτηρία**».

Μετὰ τὶς εἰκοσάλεπτες τρεῖς εἰσηγήσεις ἀκολούθησε μακρὰ συζήτηση, ποῦ πρόβαλε τὴ θέση ὅτι ἡ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία ὡς θεανθρώπινος ὀργανισμὸς εἶναι ἡ κατ' ἐξοχὴν κοινωνία στὸν κόσμο καὶ μὲ τὸ κήρυγμα καὶ τὴ Λατρεία Τῆς ἀποτελεῖ τὴν ἐλπίδα τῆς διασπασμένης καὶ διχασμένης ἀνθρωπότητος.

Στὶς 9 μ.μ. ὅλοι οἱ Σύεδροι παρακάθησαν σὲ πλούσιο δεῖπνο ποῦ παρέθεσε ὁ Σεβασμιώτατος στὸν τελευταῖο ὄροφο καὶ τὴν μεγάλη θεράντα τοῦ κυρίου τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας τῆς Καβάλας.

Ἡ δευτέρα μέρη τοῦ Συνεδρίου δ.δ.89

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 512 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους

μᾶς δημιουργεῖ χρέη. Νὰ φέρωμεν εἰς ἐπικοινωνίαν τὸν πυρῆνα τῆς ψυχῆς μὲ τὸ Ὁρθόδοξον πνεῦμα. Ἡ ἀπομάκρυνσίς μας ἀπὸ τὴν βάσιν καὶ τὸ θεμέλιον συνιστᾷ ἀπειλὴν καὶ κίνδυνον. Δὲν εἶναι ὑπερβολὴ αὐτό, εἶναι πραγματικότης. Ὡρα τοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ὥρα τῆς Ὁρθοδοξίας πρέπει νὰ σημάνουν μέσα εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον. Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλλάς ὀφείλει νὰ ἔχῃ ἀνοικτὰ τὰ μάτια πρὸς τὴν παράδοσιν καὶ τὸν κόσμον. Νὰ κρατηθῇ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον παρακαταθήκην. Ἀπαιτεῖται ἡ σημερινὴ Ἑλλάς νὰ καλλιεργῆσιν τὴν φιλοδοξίαν καὶ ἀναδειχθῇ ὑπεράνω τῶν ἄλλων ἐθνῶν. Ἐχει τὰς δυνάμεις νὰ τὸ πράξῃ.

ἦταν τὴν Παρασκευὴ τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς. Ἄρχισε μὲ τὴν θεία λειτουργία ποῦ τέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Φιλίππων στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ἔπου προσῆλθε καὶ ὁ Μητροπολίτης Δρυινοπούλεως κ. Σεβαστιανός. Στὴ θεία λειτουργία προσῆλθαν ὅλοι οἱ Σύεδροι καὶ πολλοὶ ἐκωνώνησαν τῶν ἀχράντων Μυστηρίων. Τὸν θεῖον λόγον ἐκήρυξε ὁ Θεολόγος τ. Γυμνασιάρχης κ. Δῆμος Ματσακίδης μὲ θέμα «**Ἡ ἀναστάσιμη Λειτουργία τῆς Ζωοδόχου Πηγῆς καὶ γενικὰ ἡ Ὁρθόδοξη Λατρεία**», ποῦ ἔχει ὡς κέντρο τῆς τὴν ἀνάσταση τοῦ Κυρίου καὶ εἶναι ἡ ἀσφαλὴς πυξίδα γιὰ τὴν ὀρθόδοξη πίστη μας, γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ κηρύγματός μας καὶ γιὰ τὴ φώτιση τῶν Συνέδρων στὶς ἐργασίες τους. Μετὰ τὴ θεία Λειτουργία στὴν αἴθουσα τελετῶν τοῦ Ναοῦ προσφέρθηκε στοὺς συνέδρους πρωϊνὸ, καφές κ.λπ.

Στὶς 10 π.μ. ἄρχισε ἡ Δεύτερη Συνεδρία τοῦ Συνεδρίου, ποῦ εἶχε θέμα «**Η ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΟΜΗ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ**».

Πρόεδρος - Συντονιστής ἦταν ὁ Καθηγητῆς τῆς Λειτουργικῆς κ. Ἰωάννης Φουντούλης.

Εἰσηγητὲς καὶ τὰ ἐπὶ μέρους θέματα τοῦ Συνεδρίου ἦταν τὰ ἐξῆς:

1) Ὁ Πρωτ. π. Γεώργιος Μεταλληνός, καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν εἰσηγήθηκε τὸ θέμα «**Ἡ κοινωνικὴ δομὴ, τὴν ὀργάνωση καὶ τὸ ἦθος τῆς τοπικῆς καὶ τῆς καθόλου Ἐκκλησίας**».

2) Διαβάστηκε ἡ εἰσήγησις τοῦ κοσμητοροῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης καθηγητοῦ κ. Βασίλειου Γιούλτση, ποῦ ἀπουσίαζε ἐκτὸς Ἑλλάδος, μὲ θέμα: «**Ἡ κοινωνικὴ διάσταση τοῦ γάμου καὶ τῆς οἰκογένειας στὴν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία**».

3) Ἡ πρεσβυτέρα κ. Βαρβάρα Μεταλληνοῦ, θεολό-

Κλῆρος καὶ λαὸς ἀς θελήσουν νὰ παρακινήθοῦν εἰς παροξυσμὸν πίστεως καὶ ἐλπίδος καὶ ἀγάπης. Ἀναγκαῖα ἡ συνεργασία ὄλων. Ἡ νέα γενεὰ τὸ θέλει, τὸ ἐπιζητεῖ. Ἡ ζωντανὴ πραγματικότης, ποῦ διέγραψεν ἡ παρουσία δύο χιλιάδων χρόνων εἰς τὸν Ἑλλαδικὸν χώρον ἡ Ὁρθόδοξία δὲν παραγράφεται, δὲν καταχωρίζεται εἰς τὸ ἀρχεῖον, ἀλλὰ θέτει τὸν μέγαν στόχον ἐκ νέου τῆς Ἀναπλάσεως τοῦ Ἔθνους.

(Τέλος)

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ
Φιλολόγος - Λυκειάρχης

γος - φιλόλογος καθηγήτρια τοῦ Ἀρσακείου Λυκείου εισηγήθηκε τὸ θέμα: «Ἡ γυναίκα στὴν Ἐκκλησία - Φεμινισμός».

4) Ὁ Πανοσιολογιώτατος Ἱερομόναχος π. Φώτιος, Γρηγοριάτης, διάβασε τὴν εἰσήγηση τοῦ πανοσιολογιώτατου Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Γρηγορίου Ἁγίου Ὁρους π. Γεωργίου Καψάνη, μὲ θέμα «Ἡ κοινωνικὴ διάσταση τοῦ ὀρθοδόξου Μοναχισμοῦ».

Μετὰ τὶς εἰκοσάλεπτες εἰσηγήσεις ἀκολούθησε μακρὰ συζήτηση μεταξὺ κυρίως τῶν Συνέδρων καὶ τῶν εισηγητῶν καὶ διατυπώθηκαν χρήσιμες θέσεις, πού περιέχονται στὰ πορίσματα τοῦ Συνεδρίου.

Στις 1.30' πάλι ὅλοι οἱ Σύεδροι μὲ ἐπικεφαλῆς τοὺς Σεβασμιωτάτους συνεγευμάτισαν στὴν αἴθουσα τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας.

Ἡ τρίτη Σύεδρία ἔγινε τὸ ἀπόγευμα τῆς Παρασκευῆς ἀπὸ τὶς 5.30' ὡς τὶς 8.30' μ.μ.

Θέμα τῆς τρίτης συνεδρίας ἦταν «ΤΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΕΡΓΟ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ».

Πρόεδρος - Συντονιστὴς ἦταν ὁ ὁμότιμος Καθηγητὴς τῶν Θεολογικῶν Σχολῶν Θεσσαλονίκης καὶ Ἀθηνῶν κ. Μᾶρκος Σιώτης.

Εἰσηγητὲς καὶ ἐπὶ μέρους θέματα πού εισηγήθηκαν ἦταν τὰ ἑξῆς:

1) Ὁ π. Δημήτριος Κωνσταντέλος εισηγήθηκε τὸ θέμα «Τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας στὴ σύγχρονη πραγματικότητα». Ὁ π. Κωνσταντῖνος μὲ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα πού ἔκαμε καὶ δημοσίευσε, εἶχε ἐπιχειρήματα μὲ τὰ ὁποῖα ἀπέδειξε ὅτι εἶναι πλάνη ἢ ἀποψη τῶν ἑτεροδόξων ὅτι τάχα ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία δὲν δίνει δημασία στὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο. Ἀπεναντίας ἔδειξε ὅτι ἀνέκαθεν καὶ στὴν ἐποχὴ μας ἡ Ὀρθόδοξη Ἐκκλησία συμπαραστέκεται στὶς βιοτικὲς ἀνάγκες τῶν μελῶν τῆς καὶ τοῦ κόσμου. Φυσικὰ ὁ π. Δημήτριος δὲν παρέλειψε νὰ σημειώσει καὶ μερικὲς παραλείψεις πού παρατηροῦνται, ὠρισμένες φορές, στὸν τομέα αὐτό.

2) Ὁ καθηγητὴς καὶ Πρόεδρος τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. κ. Χρῖστος Κρικιώνης εισηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ ἱεραποστολὴ ὡς κατ' ἐξοχὴν κοινωνικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας».

3) Ὁ θεολόγος καθηγητὴς στὴ Β)θμια Ἐκ)ση κ. Εὐστάθιος Κεκριδῆς εισηγήθηκε τὸ θέμα «Τὸ παιδευτικὸ ἔργο τῆς Ἐκκλησίας ὡς κοινωνικὴ λειτουργία».

4) Ὁ Σύμβουλος τῶν Θεολόγων κ. Πέτρος Γεωργαντζῆς εισηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ συμμετοχὴ τῆς Ἐκ-

κλησίας στοὺς ἐθνικοὺς ἀγῶνες ὡς κοινωνικὴ προσφορά».

Μετὰ τὶς εἰσηγήσεις ἀκολούθησε μακρὰ ἀνταλλαγὴ ἀπόψεων γιὰ τὰ πολὺ σημαντικὰ καὶ ἐνδιαφέροντα θέματα πού ἀναπτύχθηκαν.

Στις 9 μ.μ. πάλι ὅλοι οἱ Σύεδροι μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς Σεβασμιωτάτους Μητροπολίτες ἔλαβαν μέρος στὸ πλούσιο δείπνο, πού παρέθεσε ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη στὴν αἴθουσα καὶ τὶς βεράντες τῆς Πνευματικῆς Ἑστίας.

Ἡ Τρίτη μέρα τοῦ Συνεδρίου ὁ Σάββατο 6.5.1989 ἄρχισε μὲ προσκύνημα στοὺς Φιλίππους. Σ' ἓνα ἐξαίρετο φυσικὸ περιβάλλον, στὶς ὄχθες τοῦ ποταμοῦ, πού συνήνησε ὁ Ἀπόστολος Παῦλος τὴν Λυδία, ἡ Ἱερὰ Μητρόπολη Φιλίππων ἔκτισε ἓνα θαυμάσιο ἐστεγασμένο Βαπτιστήριο καὶ ἀκριβῶς ἐφαπτόμενη τοῦ ποταμοῦ, ὁ Ἅγιος Φιλίππων ἔκτισε μίαν ἀμφιθεατρικὴ ἐξέδρα. Ἐκεῖ, ἀκούοντας τὴν ροὴ τοῦ ποταμοῦ, πού ἄκουε καὶ ὁ εὐαγγελιστὴς τῆς Εὐρώπης, Ἀπόστολος Παῦλος, ἀπολαμβάνοντας τὴν ἀνοιξιὰτικὴ δροσιὰ τοῦ ὑπέροχου τοπίου καὶ ἀφουγκραζόμενοι τὰ κελαδῆματα τῶν ἀγαριθμητῶν πουλιῶν, οἱ σύεδροι γοητευμένοι καὶ κατασυγκινημένοι παρακολούθησαν τὸν Μεγάλον Ἀγιασμό, πού ἐτέλεσε ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυινοπούλεως, Πρωγωνιανῆς καὶ Κονίτσης κ. Σεβαστιανός.

Μετὰ τὸν Ἀγιασμό ὁ Ἅγιος Φιλίππων ἐξήγησε στοὺς συνέδρους τὴν τοπογραφία πού ἀναφέρεται στὶς πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ τοὺς ἐνημέρωσε γιὰ τὸ ἔργο πού συντελεῖται στὸ χῶρο αὐτὸ στὴν ἐποχὴ μας.

Ἦταν πολὺ συγκινητικὸ ὅταν ἀναγνώσθηκαν περικοπὲς σχετικὲς ἀπὸ τὶς Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καὶ ἀπὸ τὴν Ἐπιστολὴ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου πρὸς τοὺς Φιλιππησίους.

Μετὰ, στὸ περίπτερο πού ὑπάρχει ἐκεῖ κοντά, προσφέρθηκε στοὺς συνέδρους πρωινό, καφέδες, ἀναψυκτικὰ κ.λπ.

Ἀκολούθησε ἀπὸ τὸν ἔφορο ἀρχαιοτήτων Καβάλας καθηγητὴ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς Θεσσαλονίκης κ. Μπακιρτζῆ ξενάγηση στὰ χριστιανικὰ κτίσματα τῶν Φιλίππων. Πάλι ἐκεῖ ὁ καθηγητὴς κ. Φουντούλης κατασυγκίνησε τοὺς συνέδρους μὲ τὴν ἔμπνευση νὰ διαβάσει σχετικὴ περικοπὴ ἀπὸ τὴν πρὸς Φιλιππησίους ἐπιστολή. Ἐπίσης ὁ καθηγητὴς κ. Σιώτης ἀνακοίνωσε ὅτι μετὰ ἀπὸ μακρόχρονη ἔρευνα κατέληξε στὸ συμπέρασμα, ὅτι μᾶλλον σχετικὴ μὲ τοὺς Φιλίππους πρέπει νὰ ἦταν ἡ καταγωγὴ τοῦ εὐαγγελιστῆ Λουκά.

Ἡ Τέταρτη σύεδρία τοῦ Συνεδρίου ἔγινε ἀπὸ τὶς 11 ὡς τὶς 2 μ.μ. Θέμα τῆς

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀγωγή ἐνώπιον τοῦ 1992.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ ἐπὶ τῇ ἐνάρξει τοῦ νέου ἐκπαιδευτικοῦ καὶ κατηχητικοῦ ἔτους, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα καὶ ἐξαίρων τὴν σημασίαν τοῦ ἔργου τῶν Κατηχητικῶν Σχολείων καὶ τῶν Ἑνοριακῶν Νεανικῶν Ἑστιῶν, πρόβαλε μερικὰς σκέψεις, ἀναφερομένας εἰς τὸ ὄραμα τῆς Ἠνωμένης Εὐρώπης τοῦ 1992. Τὸ ὄραμα αὐτό, ὡς εἶπεν, «εἶναι καρπὸς μιᾶς ἄλλης ἀντιμετωπίσεως τῶν πραγμάτων καὶ τοῦ κόσμου. Δηλαδή τὸν περασμένο αἰῶνα ὑπῆρχεν ἡ τάση τῆς δημιουργίας ἀνεξαρτήτων ἐθνοτήτων, ἔνω σήμερον ἐπικρατεῖ ἡ τάση ἐνοποιήσεως πολλῶν λαῶν καὶ πολλῶν ἐθνῶν».

Διὰ τὰ μὴ εἶναι ἡ ἐνταξίς εἰς τὴν Ἠνωμένην Εὐ-

ρώπην «ἀλλοτριωτική», πρέπει νὰ ἰκανοποιηθῇ τὸ αἶτημα, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ πορεία πρὸς αὐτὴν ἐπιβάλλεται νὰ «εἶναι κίνησις πρὸς τὴν οἴξιν τῆς ἀνθρωπίνης προσωπικότητος στὴν ἀναζήτησιν ἐσωτερικῆς πληρότητας. Κουρασμένοι οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ τὴν ἐξωτερικὴν κοινωνικὴν ἐξασθήσειν» δεόν νὰ εὖρον «λύσιν στὴν Ὁρθοδοξίαν. Γι' αὐτὸ ὁλόκληρες ὁργανωμέναι κοινότητες μελετοῦν τὴν ὀρθόδοξον ζωὴν, ἐκδίδουν τὰ ἔργα τῶν ἁγίων Πατέρων καὶ πλησιάζουν τὴν Ὁρθοδοξίαν».

Ὅθεν εἶναι ἀναγκαῖον, ὅπως ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἀγωγή τῶν νέων δημιουργήσῃ (πνευματικὰ ἀντισώματα πὸν θὰ διαφυλάξουν τὴν πνευματικὴν ὑγείαν τοῦ λαοῦ μας. Καὶ μὲ αὐτὸν τὸν τρόπο μπαίνοντας στὴν Εὐρώπην, πὸν εἶναι μιὰ πραγματικότητα, τὴν ὅποια δὲν μποροῦμε νὰ ἀποφύγουμε, θὰ μπορέσουμε νὰ διατηρήσουμε τὴν δική μας πνευματικὴν ταυτότητα α

συνεδρίας αὐτῆς ἦταν «Ἡ ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ».

Οἱ εισηγητὲς, πὸν εισηγήθησαν τὰ ἐπὶ μέρους θέματα, ἦταν οἱ ἑξῆς:

1) Ὁ Πρόεδρος τῆς συνεδρίας κατηχητῆς κ. Θεόδωρος Ζήσης ἔκαμε σύντομην τοποθέτησιν γιὰ τὸ θέμα «Ἡ στάσις τῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τοῦ κόσμου - Θεολογικὴ θεμελίωσις», ἐπειδὴ ἀπουσίαζε λόγω πατριαρχικῆς εἰδικῆς ἀποστολῆς στὴ Ρουμανίαν ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνός.

2) Ὁ κ. Ἰωάννης Χατζηφώτης, Φιλολόγος, διευθυντῆς τῆς ἐφημερίδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» εισηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὸ Οἰκολογικὸ Πρόβλημα».

3) Ὁ ὁμότιμος κατηχητῆς κ. Μάρκος Σιώτης εισηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ συμβολὴ τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας στὴν ἀντιμετώπισιν συγχρόνων προβλημάτων».

4) Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως, Πωγωνιανῆς καὶ Κορίνθης κ. Σεβαστιανός εισηγήθηκε τὸ θέμα «Ἡ Ἐκκλησία καὶ τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα». Ὁ Σεβασμιώτατος κατασυγκίνησε τοὺς συνέδρους μὲ τὴν ἀναφορά τὸν στὰ θεινὰ καὶ τὴν δοκιμασίας τῶν ἀδελφῶν μας τῆς Βορείου Ἠπείρου. Οἱ συνέδροι, πλημμυρισμένοι ἀπὸ δάκρυα, ὁμόφωνα ζήτησαν νὰ κλείσῃ τὸ συνέδριον μὲ αὐτὰ τὰ ἱερά αἰσθήματα κοινωνίας τὸν μὲ τοὺς ἀδελφοὺς Βορειοηπειώτες.

Ἔτσι δὲν ἔγινε ἡ προβλεπόμενὴ συζήτησις ἐπὶ τῶν εισηγήσεων.

Ἀκολούθησε ἀνάγνωσις τῶν συνταχθέντων ὡς τό-

τε πορισμάτων ἀπὸ τὴν τέσσαρις συνεδριάσεις τοῦ Συνεδρίου καὶ οἱ σύεδροι ἐξουσιοδότησαν τὴν ὀργανωτικὴν ἐπιτροπὴν καὶ τὸ Δ.Σ. τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. γιὰ τὴν παραπέρα ἐπεξεργασία τὸν καὶ διεκπεραίωσίν τὸν.

Μετὰ ὁ Πρόεδρος τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. κ. Χρῖστος Κρικῶνης πῆρε τὸν λόγο καὶ εὐχαρίστησε τὸν Ἅγιον Φιλίππων γιὰ τὴν συμβολὴν τὸν στὴν ὀργάνωσιν τοῦ Συνεδρίου καὶ γιὰ τὴν πλουσίαν φιλοξενίαν πὸν παρέσχε τοὺς συνέδρους. Ἐπίσης εὐχαρίστησε τοὺς Σεβασμιώτατους Μητροπολίτες καὶ τὴν Ἀρχὴν πὸν ἐτίμησαν τὸν συνέδριον. Ἀκόμα εὐχαρίστησε τοὺς εισηγητὲς τῶν ἐπὶ μέρους θεμάτων, τοὺς συνεργάτες τοῦ Ἁγίου Φιλίππων καὶ τοῦ Δ.Σ. τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. καὶ ὅλους τοὺς συνέδρους πὸν μὲ ζῆλον καὶ ἀφοσίωσιν παρακολούθησαν τὸν συνέδριον καὶ συνετέλεσαν στὴν ἐπιτυχίαν τὸν.

Τέλος, ὁ Σεβασμιώτατος Ἅγιος Φιλίππων, πῆρε τὸν λόγο καὶ κλείνοντας τὸν συνέδριον εὐχαρίστησε ὅλους γιὰ ὅλα καὶ εὐχήθηκε σ' ὅλους τὰ δέοντα. Οἱ συνέδροι μὲ δουρνωμένα μάτια καὶ ἀσπαζόμενοι ὁ ἕνας τὸν ἄλλο ἀδελφικά, πῆραν τὸν δρόμον τοῦ γυρισμοῦ, ἔχοντας τὰ στῆθον τὸν γεμάτα αἰσθήματα ἀγάπης καὶ ἀδελφωσύνης καὶ δίνοντας ὑποσχέσεις γιὰ τὴν συμμετοχὴν τὸν στὸ Ε' Θεολογικὸν συνέδριον τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. Μάλιστα σὲ κάποια ὁμάδα συνέδρων ρίχτηκε ἡ ἰδέα, τὸ Ε' συνέδριον τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε. νὰ γίνῃ στὴν Σχολὴν τῆς Χάλκης ἢ στὸ Πατριαρχικὸν Ἰδρυμα τῆς Γενεύης καὶ νὰ ἔχει ὡς θέμα «Ἡ Ὁρθόδοξὴ Ἐκκλησία στὴν ἐνωμένην Εὐρώπην». Ἐῖθε νὰ δώσει ὁ Θεὸς νὰ καρποφορήσῃ ἡ ἰδέα τὸν.

(Συνεχίζεται)

Διὰ τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας.

Κατὰ τὴν πρόσφατον ἐν Βουδαπέστη Συνέλευσιν τῆς Ὀλομελείας τῆς Ἐπιτροπῆς («Πίστις καὶ Τάξις») τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν, καθ' ἣν Συνέλευσιν ἐξητάσθη, πρὸς τοὺς ἄλλοις, καὶ τὸ ἐτοιμαζόμενον ὑπὸ τῆς Ἐπιτροπῆς κείμενον («Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἡ ἀνακαίνισις τῆς ἀνθρωπίνης κοινωνίας»), ἐν παρεμβάσει ἐκπροσώπου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐτονίσθη ὅτι τὸ σχέδιον τοῦ κείμενου τούτου ἐξ ἐπόψεως περιεχομένου εἶναι ἐλλιπὲς καὶ μονομερές. Ἐνῶ τοῦτο ὀρθῶς ὑποδεικνύει, ὅτι αἱ Ἐκκλησίαι πρέπει νὰ συντελέσουν εἰς τὴν ἐπιγράττησιν τῆς δικαιοσύνης καὶ εἰς τὴν ἐγκατάστασιν ἐν τῷ κόσμῳ τῆς ἀληθοῦς εἰρήνης, παραλείπει νὰ ἀναφερθῆ εἰς ἄλλους τομεῖς, διὰ τοὺς ὁποίους αἱ Ἐκκλησίαι θὰ ἔπρεπε νὰ ἀναλάβουν σταυροφορίαν, ἐὰν θέλουν νὰ συντελέσουν πράγματι εἰς τὴν ἀνακαίνισιν τῆς ἀνθρωπότητος.

Τοιοῦτοι τομεῖς εἶναι λ.χ. — ὡς ἐτονίσθη — τὸ ἰδεῶδες τῆς μορφώσεως τῆς νεολαίας, ὁ σκοπὸς καὶ οἱ στόχοι τῆς ἀγωγῆς, τὸ περιεχόμενον τῶν ἐκπαιδευτικῶν προγραμμάτων, ἡ ἀνύψωσις τοῦ θεσμοῦ τῆς οἰκογενείας, ἡ καταπολέμησις τοῦ παντὸς εἶδους ὀλοκληρωτισμοῦ, ἡ περιοφροσύνη τῆς ἐλευθερίας καὶ τῶν ἄλλων ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ὡς προϋποθέσεις τῆς ἀληθοῦς δικαιοσύνης καὶ εἰρήνης, ἡ ἐξυγιάνισις τῶν ἀνὰ τὸν κόσμον ραδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν προγραμμάτων, διὰ τὰ ὁποῖα ἔχουν καταργηθῆ πλέον τὰ σήνορα, ἡ ἀνύψωσις τῶν μορφωτικῶν καὶ πολιτιστικῶν προγραμμάτων τῆς Ὀνέσκο, τὰ κριτήρια τοῦ ὑγιοῦς ἀξιολογικοῦ προσανατολισμοῦ, τὰ γνωρίσματα τοῦ ἀληθινοῦ πολιτισμοῦ κ.τ.τ.

Διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν διεψεύσθησαν αἱ προβλέψεις τοῦ Μάρξ.

Ἡ ἐν Ἑλλάδι δημοσίευσις προσφάτως ἐντυπώσεων ἐξ Οὐγγαρίας κατέστησε γνωστὸν, ὅτι ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῇ ἐξακολουθοῦν νὰ «παραμένουν» ὀλοζώντανες οἱ θρησκευτικὲς παραδόσεις». Οἱ μακροχρόνιοι διωγμοὶ τῶν πιστῶν, ἡ ἐπὶ ἔτη ἀπαγόρευσις τοῦ θρησκευτικοῦ τύπου, ἡ ὑπὸ τοῦ κράτους κατάργησις τῶν θρησκευτικῶν ἐορτῶν, ἡ καταδίωξις κληρικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν προσωπικότητων, ἡ κρατικοποίησις χιλιάδων ἐκκλησιαστικῶν σχολείων, ἡ διάλυσις ἐκκλησιαστικῶν ἱερατικῶν σχολῶν, ἡ κατάργησις μοναχικῶν ταγμάτων ἢ ἡ διαλυτικὴ μετακίνησις τῶν μελῶν των, ἡ καταδίωξις εἰς ἰσόβιον κάθειρξιν καὶ βραδύτερον ὁ περιορισμὸς τοῦ Καρδινάλιου Mindszenty, ἡ καταδίωξις τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Grosz, ἡ ἐντονος ἀθεϊστικὴ προπαγάνδα — αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα οὐδὲν ἠμπόδισαν τοὺς Οὐγγρούς πιστοὺς νὰ διατηρήσουν ζῶσαν τὴν χριστιανικὴν πίστιν.

Τὸ γεγονός αὐτὸ συνετέλεσεν, ὥστε μετὰ τὴν ἀποσταλινοποίησιν νὰ εὐρεθῆ καὶ ἐν Οὐγγαρίᾳ τρόπος γονίμου συνπαράξεως Ἐκκλησίας καὶ Κράτους.

Ἡ κορύφωσις τῆς νίκης τῆς Ἐκκλησίας ἐφάνη εἰς τὸ ὅτι τὴν 20ὴν Αὐγούστου τοῦ τρέχοντος ἔτους, καθ' ἣν τιμᾶται ἡ μνήμη τοῦ πρώτου Οὐγγρου βασιλέως ἁγίου Στεφάνου (969-1038) ὡς ἐθνικῆ ἐορτῆ, ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ 1948 προβολὴ κατὰ τὴν ἡμέραν ταύτην τοῦ «συντάγματος» τῆς χώρας δὲν ἠδυνήθη νὰ ἐκτοπίσῃ εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ οὐγγρικοῦ λαοῦ τὸ παλαιότερον θρησκευτικὸν περιεχόμενον τῆς ἡμέρας. Δι' αὐτὸ κατὰ τὸν πρόσφατον ἐορτασμὸν ταύτης ἐκπροσώποι τῆς πολιτικῆς ἡγεσίας τῆς Οὐγγαρίας (λ.χ. ὁ ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ Προεδρικοῦ Συμβουλίου τῆς χώρας, ὁ Πρόεδρος τοῦ Κοινοβουλίου καὶ ὁ Δήμαρχος τῆς Βουδαπέστης) καὶ τὰ Διοικητικὰ Συμβούλια τῶν διαφόρων σωματείων καὶ ὀργανώσεων μετὰ τῶν σημαιῶν καὶ λαβάρων των παρέστησαν εἰς τὴν λιτανεῖαν, ἣτις διὰ πρώτην φορὰν μετὰ τὸ 1948 ἐγένετο ἐκτὸς καὶ πέραξ τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου. Μάλιστα καὶ ἡ τηλεόρασις τῆς Βουδαπέστης — πάλιν διὰ πρώτην φορὰν — μετέδωκεν ἐκτενῶς στιγμιότυπα ἐκ τῶν ἐκκλησιαστικῶν αὐτῶν τελετῶν. Κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πάντες οἱ ἱ. ναοὶ τῆς Βουδαπέστης ἦσαν πλήρεις πιστῶν, οἷτινες παρηκολούθησαν πολλὰς ἀλλεπαλλήλους Ἐὐχαριστιακὰς Θ. Λειτουργίας καὶ προσήρχοντο εἰς τὴν Θεῖαν Κοινωνίαν.

Πάντα ταῦτα, ὡς καὶ πολλὰ ἄλλα ἐκδηλώσεως ἀγάπης τῶν Οὐγγρου πρὸς τὴν ἐλευθερίαν, ἀποδεικνύουν ὅτι ἡ Οὐγγαρία εἶναι χαρακτηριστικὸν παράδειγμα πρωτοπορειακῆς περεστρόικα καὶ εὐγλωττος ἀποδείξει, ὅτι διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν διεψεύσθησαν αἱ ἀνεδαφικαὶ προβλέψεις τοῦ Μάρξ διὰ τὴν ἐξάλειψιν τῆς Θρησκείας.

Ἀναγκαῖα ὁ πνευματικὸς ἐξοπλισμὸς καὶ ἡ ἠθικὴ θωράκισις.

Σειρὰ προσφάτων ἄρθρων ἐν τῷ περιοδικῷ («Ἐκκλησία») ἐπεσήμανε τὸν ἀπαράδεκτον τρόπον, κατὰ τὸν ὁποῖον ἡ λεγομένη «σεξουαλικὴ διαπαιδαγώγησις» ἤρχισε νὰ κουῆ τὰς πύλας καὶ τῶν ἐλληνικῶν σχολείων, καὶ ἐπέδειξε τοὺς τρόπους, κατὰ τοὺς ὁποίους θὰ ἠδύνατο νὰ ὀργανωθῆ ἡ ὑγιῆς γενετήσιος ἀγωγῆς.

Αὕτη πρέπει νὰ εἶναι οὐχὶ οὐτοπιστικὴ, ἀλλὰ ρεαλιστικὴ. Δεῖγμα τοιαύτης ρεαλιστικῆς διαφωτίσεως ἦτο ἡ πρό τιμος δοθεῖσα συνέντευξις τοῦ ἐπικόρου καθηγητοῦ κ. Γ. Κρεατσᾶ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἐτονίσθησαν τὰ ἑξῆς: «Οἱ κήσεις κοριτσιῶν στὴ διάρκεια τῆς ἐφηβείας ἀποτελοῦν σήμερον τὸ 12ο |ο τοῦ συνόλου τῶν κήσεων στὴ χώρα μας, ἐνῶ τὸ 1974 τὸ ἀντίστοιχο ποσοστὸ ἦταν 5%. Τὸ 15-16% τῶν συνολικῶν ἐκτρώσεων ἀφοροῦν κοπέλας ἕως 19 ἐτῶν, ἐνῶ οἱ ἐπιπλοκὲς κήσεις σὲ νεαρῇ ἡλικίᾳ εἶναι πολλές. Ἡ τοξιναιμία π.χ. ἐμφανίζεται σὲ νεαρὰ κορίτσια πολὺ συχνότερα ἀπὸ ὅ,τι στὶς ἐνήλικες (ἀντίστοιχα ποσοστὰ 7ο |ο καὶ 2-3ο |ο). Τὰ νεαρὰ κορίτσια στὴ διάρκεια ἐγκυμοσύνης παρουσιάζουν σημεῖα ἀναιμίας, ἐνῶ εἶναι αἰσθητὰ ἀξὴμμένες οἱ περι-

πτώσεις καισαρικής τομής, ἀκριβῶς γιατί ὁ σκελετός τους δὲν εἶναι ἀνεπτυγμένος, γιὰ νὰ δεχθῆ τὸ βάρος τοῦ παιδιοῦ».

Ὡς ἤδη ἔχομεν τονίσει, ἡ γενετήσιος ἀγωγή πρέπει νὰ ἀφορᾷ καὶ εἰς τὸν πνευματικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ εἰς τὴν ἠθικὴν θωράκισιν τῶν νέων καὶ ὄχι μόνον εἰς τὸ πῶς θὰ προληφθοῦν τὸ AIDS ἢ ἡ ἐγκυμοσύνη.

Προσωπογραφία Παναγιώτου Μπρατσιώτου.

Ἡ συμπλήρωσις ἑκατονταετίας ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ σοφοῦ θεολόγου, μαχητοῦ τῆς πίστεως καὶ ἐξαιρέτου φορέως τοῦ γνησίου ὀρθοδόξου πνεύματος ἀειμνήστου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Παναγιώτου Ἱ. Μπρατσιώτου ἐπιβάλλει, ὅπως διὰ μίαν ἀκόμη φοράν ὑπομνησθῆ δι' ὀλίγων τὸ ἐξαιρετικὸν ποιὸν καὶ ἡ μεγάλη σημασία τῆς ὑποδειγματικῆς προσφορᾶς του εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν Θεολογίαν καὶ τὴν καθ' ὅλον πνευματικὴν ζωὴν.

Ὁ Παναγιώτης Ἰωάννου Μπρατσιώτης, υἱὸς εὐσεβοῦς ἱερέως καὶ σύζυγος τῆς Εὐφροσύνης, τὸ γένος Τρεμπέλα, ἀδελφῆς τοῦ μεγάλου Παναγιώτου Τρεμπέλα, ὑπῆρξε διακεκομμένος καὶ διεθνῶς τιμηθεὶς ἐκπρόσωπος τῆς Ἑλληνικῆς Θεολογίας καὶ ἐκλεκτὸν τέκνον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὸ ὁποῖον μετὰ παραδειγματικῆς ἀφοσιώσεως εἰς αὐτὴν ἐχρησιμοποίησε τὸν ἀριώτατον ἐπιστημονικὸν ἐξοπλισμὸν καὶ τὸ λαμπρὸν συγγραφικὸν του τάλαντον πρὸς διακονίαν ἐν αὐτῇ κατὰ τρόπον ὥστε αὐτὴ νὰ βλέπῃ τὸ φωτεινὸν τέρας, πρὸς τὸ ὁποῖον κατευθύνεται, ἵνα ἀποβῆ «ἐνδοξος, μὴ ἔχουσα σπίλον ἢ ρυτίδα ἢ τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' ἵνα ἦ ἁγία καὶ ἁμωμος» (Ἐφ. ε', 27).

Ἡ μεγάλη καὶ ζῶσα χριστιανικὴ πίστις τοῦ Παναγιώτου Ἱ. Μπρατσιώτου ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ του εἰς τὴν λειτουργικὴν καὶ μυστηριακὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας· αἱ λαμπραὶ μεταπτυχιακαὶ σπουδαὶ του ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ· ὁ ὑπὲρ τῆς Ὀρθοδόξου παραδόσεως ζῆλός του· ὁ ἑναρμονισμὸς συντηρητικοῦ πνεύματος καὶ ρηξικελεύθων προοδευτικῶν τάσεων· ἡ σύνδεσις τῆς κατακορύφου καὶ τῆς ὀριζοντίας διαστάσεως τῆς ὑπὸ αὐθεντίας καὶ ἐλευθερίας διεπομένης ὀρθοδόξου εὐσεβείας· ἡ παραγωγή τῶν διακρινόμενων διὰ τὸν μέγαν ἀριθμὸν καὶ τὴν ποιότητα δημοσιευμάτων του, πολλὰ τῶν ὁποίων κοσμοῦν πλῆθος σελίδων τῶν περιοδικῶν («Θεολογία»), («Ἐκκλησία»), («Ἐφημέριος»), («Ἀνάπλασις»), («Ἱερὸς Σύνδεσμος»), («Γρηγόριος Παλαμᾶς»), («Ποιμὴν»), («Νέα Σιών»), («Φάρος») κ.ἄ.· ἡ παράδοσις τῆς ἐξαιρέτου («Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Παλαιὰν Διαθήκην») καὶ ἡ προώθησις τῶν καθ' ὅλον βιβλικῶν σπουδῶν· ἡ μετὰ τόλμης συγγραφή τοῦ («πρώτου ἑλληνιστὶ ἐπιστημονικοῦ ὀρθοδόξου ὑπομνήματος») του εἰς τὴν Ἀποκάλυψιν τοῦ Ἀποστόλου Ἰωάννου· ἡ ἐνημέρωσις του εἰς πάντα τοὺς κλάδους τῆς Θεολογίας· ἡ πεφωτισμένη ἀντίκρουσις τῶν ἀντιχριστιανικῶν ιδεολογιῶν· ἡ ἀγρυπνία καὶ ἀνό-

στακτος παρακολούθησις πάντων τῶν ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων· ὁ ἱεραποστολικὸς ζῆλος καὶ ἡ ἐπιθαρσῆς λήψις θέσεως ἐπὶ πολλῶν συνταρασσόντων τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν πνευματικὴν ζωὴν προβλημάτων· ἡ ἀνάπτυξις καὶ προβολὴ τῆς θεωρίας τοῦ Ὀρθοδόξου Χριστιανικοῦ Κοινωνισμοῦ, ἡ ὁποία ἔσχεν ἀγαθὰς ἐπιδράσεις εἰς πολλοὺς Ἑλλήνας πολιτικοὺς· ἡ πραγμάτωσις τῆς θεωρίας ταύτης ἐν τῇ πράξει (ἴδουσις καὶ ὀργανώσις τῆς Χριστιανικῆς Κοινωνικῆς Ἐνώσεως, τοῦ Χριστιανικοῦ Κοινωνικοῦ Κύκλου, τοῦ Ἑλληνικοῦ Ἀντικαρκινικοῦ Ἰνστιτούτου, νυκτεριῶν ἐξαταξίων γυμνασίων, φροντιστηρίων ἐλευθέρων σπουδῶν κ.τ.τ.)· ἡ ἐμπρακτος ἀγάπη του πρὸς τοὺς φοιτητὰς καὶ ἡ ἐν γνησίῳ ἐκκλησιαστικῷ πνεύματι πρωτοπορητικὴ ἐμφύχωσις ὑπ' αὐτοῦ τῆς ἐν Ἑλλάδι Χριστιανικῆς Φοιτητικῆς Κινήσεως καὶ διαφόρων χριστιανικῶν συλλόγων καὶ σωματείων· ἡ δι' ἀναριθμητῶν δημοσιευμάτων εἰς ξένας γλώσσας καὶ διὰ συμμετοχῆς εἰς διεθνή συνέδρια προβολὴ εἰς τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ τοῦ πατερικοῦ πνεύματος· ἡ λαμπρὰ προτανική θητεία του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ἀθηνῶν καὶ ἡ δρασις αὐτοῦ ὡς μέλους καὶ ὡς Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν· ἡ ὑπ' αὐτοῦ προώθησις καὶ ἀνάπτυξις τῆς διορθοδόξου συνεργασίας· ἡ προβολὴ τοῦ ιδεώδους τοῦ ἑλληνορθοδόξου πολιτισμοῦ· ἡ ἀνάδειξις ἐκλεκτῶν τέκνων, ἐν οἷς καὶ ἐκλεκτοὶ θεράποντες τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης — αὐτὰ καὶ πολλὰ ἄλλα εἶναι ἀδρὰ χαρακτηριστικὰ τῆς φυσιογνωμίας τοῦ ἐκλιπόντος λαμπροῦ διδασκάλου, ὅστις διεκρίετο ἐπὶ πλέον διὰ τὴν ταπεινοφροσύνην, τὴν πραότητα καὶ τὸ καθ' ὅλον ἐξείρετον ἠθὸς του. Δικαίως ὁ μακαριστὸς Παναγιώτης Μπρατσιώτης ἔτυχε πολλῶν τιμητικῶν διακρίσεων τόσον ἐν Ἑλλάδι, ὅσον καὶ ἐν ξέναις χώραις.

Αἰωνία εἴη ἡ μνήμη αὐτοῦ καὶ τὸ φωτεινὸν παράδειγμα του ἃς καθοδηγῆ πάντας τοὺς Ἑλλήνας Θεολόγους καὶ Ἐπιστήμονας!

Ε.Α.Θ.

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΙΣ Ι.Σ.Κ.Ε.

Κατὰ τὸ Καταστατικὸ τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε., τὴν 23ην τοῦ μηνὸς Νοεμβρίου 1989, ἡμέραν Πέμπτην, θὰ διεξαχθοῦν αἱ ἀρχαιρεσίαι πρὸς ἀνάδειξιν νέου Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ὅσοι ἐκ τῶν μελῶν τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε. ἐπιθυμοῦν νὰ συμμετάσχουν εἰς τὸ νέον Διοικητικὸν Συμβούλιον ἢ εἰς τὴν Ἐξελεγκτικὴν Ἐπιτροπὴν, παρακαλοῦνται ὅπως ἐγκαίρως ὑποβάλλουν σχετικὴν περὶ τούτου αἴτησιν (μέχρι 10.10.1989).

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31.8.1989

Ἐκ τοῦ Ι.Σ.Κ.Ε.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσόστομου Θέμελη, *Σεισμικά Σημειώματα*, ἔκδοσις Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἀριθ. 45, Καλαμάτα 1988, σελ. 214.

Μόνον ἢ πρὸς τὸ ἱστοριογραφεῖν ἔφεσις καὶ ἀγάπη τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου θὰ ἦταν ἀρκετεῖς νὰ τὸν παρακινήσουν στὴ σύνταξη καὶ ἔκδοσις τῶν «Σεισμικῶν Σημειωμάτων», σὲ ἡμέρες κατὰ τίς ὁποῖες «παρὰ τὰς ἀγωνιώδεις καὶ ἀγχώδεις φροντίδας καὶ προσπάθειάς» του ὡς Ποιμενάρχου, νὰ ἀνταποκριθεῖ στίς παρουσιασθεῖσες ἔκτακτες πνευματικῆς καὶ ὕλικές ἀνάγκες τῶν σεισμοπλήκτων, «ἀν καὶ στενοχωρημένος καὶ κατάκοπος καθημερινῶς», φρόντισε νὰ συγκεντρῶναι σὲ φακέλλους καὶ νὰ καταγράφει «χρονικά καὶ εἰδήσεις καὶ πληροφορίες καὶ ἔγγραφα καὶ Τύπον ἡμερήσιον καὶ περιοδικόν», ὥστε νὰ παραδώσει στὴ δημοσιότητα τὸν εὐμεγέθη αὐτὸ τόμο, γιὰ νὰ γίνῃ εὐρύτερα γνωστὸ ὅχι μόνον «τὸ ἐπισυμβάν τραγικὸν γεγονός τῶν σεισμῶν», ἀλλὰ καὶ «ἡ μεγάλη καὶ ἀνεκτίμητος προσφορά τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Μεσσηνίας, καὶ γενικώτερον τῆς Μητρὸς ἡμῶν Ἐκκλησίας, πρὸς τὸν δοκιμασθέντα σεισμοπλήκτον χριστιανικὸν πληθυσμόν», ὅπως σημειώνει ὁ Σεβ. συγγραφεὺς στὸν Πρόλογο (σ. 3).

Ἀπὸ τὸν ὑπότιτλο τοῦ ἔργου γίνεταί φανερό καὶ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου. Τὰ «Σεισμικά Σημειώματα» περιέχουν «λεπτομερῆ χρονικά περὶ τῶν ἐν Καλαμάτῃ καὶ εἰς Κοινότητάς πλησίον αὐτῆς ἐπισυμβάντων καταστρεπτικῶν σεισμῶν κατὰ τὴν 13ῃν καὶ 15ῃν Σεπτεμβρίου 1986 καὶ περὶ τῆς στοργικῆς συμπαράστασις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας πρὸς τοὺς σεισμοπλήκτους, γραφέντα τῇ φροντίδι καὶ ἐπιστάσει τοῦ Μητροπολίτου Μεσσηνίας Χρυσοστόμου Θέμελη». Τὰ χρονικά καὶ σημειώματα αὐτὰ δημοσιεύθησαν ἀρχικὰ στὸ μηνιαῖο ἐκκλησιαστικὸ περιοδικὸ τῆς Ἱ. Μητροπόλεως «Διδαχή» (ἀπὸ τὸ 436 ἕως τὸ 451 τεύχος). Στὴν παρούσα μορφή παρατίθενται σὲ 85 παραγράφους μὲ ἰδιαίτερη σὲ κάθε μιὰ ἐπιγραφή, ἔτσι πὺ ὁ ἀναγνώστης νὰ διευκολύνεται μὲ τὸν καλύτερο τρόπο νὰ σχηματίζει δλοκληρωμένη εἰκόνα τῶν Χρονικῶν καὶ μὲ ἀπλή ἀνάγνωσις τῶν ἐπιγραφῶν (σ. 6-13).

Γιὰ τὸ θέμα τῶν καταστρεπτικῶν σεισμῶν τοῦ Σεπτεμβρίου 1986 ὁ Σεβασμιώτατος ἐξέδωκε καὶ ἕτερον βιβλίον, ὑπὸ τὸν τίτλον: «Ὁ φ ε ι λ ο μ ε ν η ἀ-

π ά ν τ η σ ι ε ς, ἦτοι Ἐκθεσις πεπραγμένων ἐν τῇ Ἱ. Μητροπόλει Μεσσηνίας ἀπὸ τῶν ἡμερῶν τῶν φοβερῶν σεισμῶν τῆς 13ῆς καὶ 15ῆς Σεπτεμβρίου 1986 μέχρι τῆς 30ῆς Ἰουνίου 1987», ἐνῶ καθὼς προαναγγέλλει ὁ ἴδιος (σ. 14) καὶ τρίτο βιβλίον θὰ δημοσιευθεῖ προσεχῶς, στίς σελίδες τοῦ ὁποῖου θὰ ἐκτίθεται «ἐν πάσῃ λεπτομερείᾳ καὶ χρονολογικῶς ἢ εἰς χρῆμα προσφορά, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ διάθεσις... διὰ τὴν στερεωτικὴν κτιριακὴν ἀποκατάστασιν τῶν σεισμοπλήκτων Ἐκκλησιαστικῶν κτιρίων».

Καθὼς συμπληρώθηκε ἤδη τριετία ἀπὸ τὴν ἡμερομηνία τῶν σεισμῶν τοῦ Σεπτεμβρίου 1986, ἡ ἀνάγνωσις τῶν «Σεισμικῶν Σημειωμάτων» τοῦ ἁγίου Μεσσηνίας κ. Χρυσοστόμου δὲν φέρει στὴ μνήμη μας μόνον τὸ ἀπαισίας μνήμης γεγονός (τὸ ὁποῖον ἄλλωστε ἀπαθανατίζουν μὲ τὴ «δυσάρεστη εὐγλωττία» τους καὶ οἱ παρατιθέμενες φωτογραφίες πληγέντων Ἐκκλησιαστικῶν κτιρίων, σσ. 191-213), ἀλλὰ ὑπογραμμίζει μὲ τὸν πειστικότερο τρόπο ὅτι καὶ στὴ συγκεκριμένη αὐτὴ περίπτωσι «ἡ Ἱ. Μητρόπολις Μεσσηνίας ἐγένετο ἡ σωτήριος τροφодότις τοῦ σκληρῶς πληγέντος ἐκ τῶν σεισμῶν Χριστεπωνύμου Πληρώματος αὐτῆς» (σ. 14). Καὶ ταυτοχρόνως ἀποστομῶναι ὅλους ἐκείνους οἱ ὁποῖοι, ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ, κατηγοροῦν εὐκαιρῶς ἀκαιρῶς τὴν Ἐκκλησία καὶ τοὺς Ποιμένες Τῆς, ὅτι δὲν τείνουν «εὐήκοον οὖς» στὸν πόνο καὶ τὰ προβλήματα τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Σεβ. ἅγιος Μεσσηνίας, «ἐν ἡμέραις πονηραῖς» ποικίλων σκανδάλων τὰ ὁποῖα συνταράσσουν εἰσέτι τὴν Πατρίδα μας, καὶ ἀδιαφάνειας περὶ τὴν διαχείρισις τῶν κολοσσιαίων ποσῶν πού ἀπὸ κάθε γωνιά τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ προσφέρθησαν γιὰ τὴν ἀνακούφιση καὶ ἀναστήλωσις τῆς Καλαμάτας, χωρὶς νὰ δοθεῖ γι' αὐτὰ μέχρι στιγμῆς πλήρης ἀπολογισμὸς, ἐκεῖνος μὲ ὑπευθυνότητα, πὺ τιμᾶ τὸν ἴδιο ὡς Ποιμενάρχη καὶ ἀντανάκλα καὶ στὴν καθόλου Ἐκκλησία μας, «ἔδωκε λόγον παντὶ τῷ αἰτοῦντι». Τοῦ ἀξιῶν συγγραφεῖς!

ΕΓΓΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΛΕΚΚΟΣ

Π α ν α γ ι ὠ τ ο υ Κ. Χ ρ ῆ σ τ ο υ, Ἐ λ λ η ν ι κ ῆ Π α τ ρ ο λ ο γ ί α Γ'. Περίοδος θεολογικῆς ἀκμῆς, Θεσσαλονίκη 1987, σσ. 600.

Ὁ Γ' τόμος τῆς Ἑλληνικῆς Πατρολογίας τοῦ διαπρεποῦς καθηγητοῦ τῆς Πατρολογίας Παν. Χρήστου εἰσέρχεται εἰς τὴν περίοδον τῆς μεγάλης ἀκμῆς τῆς ἑλ-

ληνικῆς χριστιανικῆς γραμματείας καὶ θεολογίας. Ὅπως καὶ οἱ προηγούμενοι τόμοι, διακρίνεται καὶ αὐτὸς διὰ τὴν ρηξικέλευθον διάταξιν τῆς ὕλης, τὴν πρωτότυπον ἀντιμετώπισιν καὶ ἐπίλυσιν τῶν παρουσιαζομένων ἐκάστοτε προβλημάτων καὶ τὸ ρωμαλέον ὄφος.

Ἀναφέρεται εἰς τὴν περίοδον «ἡ ὁποία ἄρχεται διὰ τῆς ἐκδόσεως τοῦ διατάγματος τοῦ Μεδιολάνου (313), χαρακτηρίζεται δὲ ἀπὸ τὴν ἐργώδη προσπάθειαν τῶν ἡγετῶν τῆς Ἐκκλησίας, νὰ ἰκανοποιήσουν ὅλας τὰς ἀνάγκας ἐνὸς ὀργανισμοῦ αὐξανομένου εἰς ὄγκον, ἔκτασιν καὶ δραστηριότητα καθημερινῶς. Εἶναι ἡ περίοδος τῶν μεγάλων συνόδων, τῶν μεγάλων ναῶν, τῶν μεγάλων θεολογικῶν συστημάτων, τῶν μεγάλων πατέρων. Ἡ ἐποχὴ τῆς ἀκμῆς τῆς Ἐκκλησίας» (σ. 13).

Τὸ πλούσιον γραμματολογικὸν ὕλικόν αὐτῆς τῆς περιόδου ἐξετάζεται εἰς δύο τόμους· εἰς τὸν παρόντα Γ' καὶ εἰς τὸν Δ', ὁ ὁποῖος θὰ ἐμφανισθῆ προσεχῶς. Ὁ Γ' τόμος εἶναι διηρημένος εἰς ἑπτὰ ἐκτενῆ τμήματα, ὅπου ἐξετάζονται τὰ προϊόντα τῆς γραμματείας καὶ θεολογίας κατὰ κατηγορίας.

Εἰς τὸ πρῶτον τμήμα (σσ. 17-74) περιλαμβάνονται τὰ συνοδικὰ κείμενα, αἱ ἐκκλησιαστικαὶ διατάξεις καὶ οἱ κανόνες. Δεδομένου ὅτι «Ἡ σύνοδος ὁμοιάζει μὲ τὰ μυστήρια, εἶναι εἶδος μυστηρίου· ὅπως ἐκεῖνα τελειώνονται μὲ τὴν παρουσίαν τοῦ Πνεύματος, οὕτω καὶ ἡ σύνοδος» (σ. 17), δίδεται ἡ πρέπουσα σημασία εἰς τὰ πρακτικὰ τῶν συνόδων καὶ εἰς τοὺς παρ' αὐτῶν ἐκδοθέντας ὅρους καὶ κανόνες, τόσο τῶν τεσσάρων οἰκουμενικῶν τῆς περιόδου ὅσον καὶ τῶν τοπικῶν. Ἐπειτα ἐξετάζονται τὰ συστήματα τῶν Διατάξεων καὶ δίδεται κυρίαρχος θέσις εἰς τὰς Διαταγὰς Ἀποστόλων, τῶν ὁποίων τὴν σύνθεσιν τοποθετεῖ ὁ συγγραφεὺς εἰς τὸ ἔτος 385.

Τὸ δεύτερον τμήμα (σσ. 75-113) ἀφιερώνεται εἰς ἕν ἄλλο γραμματειακὸν εἶδος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ τὰ πατρολογικὰ ἐγχειρίδια παραμελεῖται ἐξ ἴσου μὲ τὸ προηγούμενον· τὰ λειτουργικὰ καὶ ποιητικὰ κείμενα. Καὶ πρῶτον ἐξετάζονται αἱ σωζόμεναι λειτουργίαι, αἰγυπτιακαί, ἀντιοχειαναὶ καὶ βυζαντιναί. Ἐπειτα ἡ λογία ποιήσις μὲ εἰδικὴν ἀναφορὰν εἰς τὸν Ἀπολινάριον, τὸν Γρηγόριον Θεολόγον, τὴν αὐτοκράτειραν Εὐδοξίαν καὶ ἄλλους ποιητάς. Εἰς αὐτὴν τὴν συνάφειαν ὁ συγγραφεὺς ἐπισημαίνει καὶ τὴν ὑπαρξιν μιᾶς χορικῆς ποιήσεως, ἡ ὁποία ἀνεπτύχθη κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα καὶ συνεχίσθη ἀργότερα. Ἰδιαίτερα ἐμφασίς δίδεται εἰς τὴν λειτουργικὴν ποιήσιν. Ὁ συγγραφεὺς ἀποδεικνύει ὅτι κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα δὲν ἐνεφανίσθη ἡ ἀντιφωνία εἰς τὴν ἑλληνικὴν ὕμνογραφίαν, ὡς ἰσχυρίζονται πολλοὶ ἐρευνηταὶ — ἄρα ἐπηρεασμένη δῆθεν ἀπὸ τὴν συ-

ριακὴν— διότι ἡ ἀντιφωνία ὑπῆρχε ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ δευτέρου αἰῶνος, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Πλινίου. Ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον ἐνεφανίσθη τώρα, ἦτο ἡ στιχολογικὴ ποίησις.

Τὸ τρίτον τμήμα (σσ. 115-264) εἶναι τὸ ἐκτενέστερον ὄλων, διότι περιλαμβάνει ὅλην τὴν πλουσίαν εἰς ποσότητα καὶ ποιότητα ἀσκητικὴν γραμματείαν. Μετὰ σύντομον ἀναφορὰν εἰς τοὺς Μεσσαλιανούς ἐξετάζει ἐν πρώτοις τὰ κείμενα, τὰ ὁποῖα δίδουν συνολικὴν εἰκόνα περὶ τῶν μοναχικῶν προσωπικοτήτων τῆς ἐρήμου, τῶν ἡρώων τῆς ἐρήμου: Ἀγτωνίου, Παχωμίου, Μακκαρίου Αἰγυπτίου καὶ τῶν ἄλλων. Ἐν συνεχείᾳ ἀναλύονται αἱ συλλογαὶ ἀποφθεγμάτων καὶ διηγήσεων τῶν μεγάλων ἀσκητῶν, ἀπὸ τῆς Λαυσαϊκῆς Ἱστορίας μέχρι τῶν Ἀποφθεγμάτων τῶν Γερόντων. Ἀκολουθοῦν οἱ βίοι τῶν ὁσίων. Τέλος παρουσιάζονται τὰ μεγάλα συστήματα ἀσκητικῆς, μὲ πρῶτον τὸ ἀποδιδόμενον εἰς τὸν Μακάριον, διὰ τὸν ὁποῖον λέγεται: «Ἡ ἐκτενὴς ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦ Μακαρίου Αἰγυπτίου παραδιδομένη γραμματεία, περιελθοῦσα εἰς ἡμᾶς εἰς ποικίλας μορφὰς καὶ παραλλαγάς, ἐκτιμᾶται σήμερον τόσο πολὺ ὅσον ἐξετιμᾶτο καὶ κατὰ τὴν ὑστεροβυζαντινὴν περίοδον. Καὶ πολὺ διακαίως, διότι εἰς τὰς σελίδας τῆς ἀνατέμνονται μὲ σπανίαν δξύτητα καὶ περιγράφονται κατὰ τὸν ἐναργέστερον δυνατὸν τρόπον ἡ δομὴ τῆς ἀμαρτίας, ἡ κίνησις τῆς δαιμονικῆς δυνάμεως, ἡ λειτουργία τῆς χάριτος καὶ ὁ ἀγὼν τοῦ ἀνθρώπου πρὸς κατάκτησιν τῆς τελειότητος καὶ ἔνωσιν μὲ τὸν Θεόν» (σ. 191). Μεγάλῃ θέσις φυσικὰ δίδεται καὶ εἰς τὸν Εὐάγγριον «τὸν κορυφαῖον ἐκπρόσωπον τοῦ ἀσκητισμοῦ τῆς ἐρήμου καὶ θεμελιωτὴν τῆς θεωρητικῆς ἀσκητικῆς γραμματείας» (σ. 201). Μὲ δυναμικὴν ἐπιχειρηματολογίαν δίδονται πρωτότυποι λύσεις εἰς τὰ σχετικὰ μὲ τὴν γραμματείαν αὐτῶν τῶν προσώπων προβλήματα.

Τὸ τέταρτον τμήμα (σσ. 265-304) ἀναφερόμενον εἰς τὴν ἐρμηνευτικὴν καὶ τὴν ἀπολογητικὴν γραμματείαν φαίνεται ἀπὸ ἀπόψεως ἐκτάσεως κάπως ἰσχνόν. Καὶ εἶναι πράγματι καθ' ἑαυτό. Διότι τὰ μεγάλα ἐρμηνευτικὰ συγγράματα καὶ τὰ μεγάλα ἀπολογητικὰ ἔργα ἐγράφησαν ἀπὸ τὰς μεγάλας πατερικὰς προσωπικότητας, αἱ ὁποῖαι ἐξετάζονται εἰς ἄλλην ἕκαστος συνάφειαν. Ἐδῶ ἔχουν τὴν θέσιν τῶν τὰ μικρὰ κείμενα ἐρμηνευτικῆς, τὰ ὁποῖα ἐγράφησαν ἀπὸ πρόσωπα περιορισμένης προβολῆς, ὡς καὶ τὰ ἰδιαίτερα ἀπολογητικὰ ἔργα προσώπων κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀγνώστων.

Τὸ πέμπτον τμήμα (σσ. 305-378) περιέχει τὴν ἔκθεσιν περὶ τῶν ἱστορικῶν συγγραφέων τοῦ δ' καὶ τοῦ ε' αἰῶνος, τοῦ Εὐσεβίου Καισαρείας καὶ τῶν συνεχιστῶν του ἐν ἐκτάσει, καὶ τῶν ὑπολοίπων συντομώτερον, μὲ-

χρι καὶ τῶν ὀλιγώτερον γνωστῶν χρονογράφων.

Τὸ ἕκτον τμήμα (σσ. 379-466) ἀναφέρεται εἰς τὸν Ἀρειανισμόν καὶ τοὺς πρώτους ἀντιπάλους του. Μὲ θαυμασίαν ἐνάργειαν περιγράφεται τὸ ἔργον τοῦ Ἀρείου καὶ προσφέρονται αἱ ἀπόψεις τῶν ποικίλων παραφυάδων τοῦ Ἀρειανισμοῦ μέχρι τῆς ὀριστικῆς κάμφσεώς του· τῶν Παλαιοαρειανῶν, τῶν Ἡμιαρειανῶν ἢ Ὀμοιοουσιανῶν, τῶν μέσων Ἀρειανῶν ἢ Ὀμοιανῶν καὶ τῶν Ἀνομοίων. Ἐπειτα ἔρχονται οἱ πρώτοι μεγάλοι Νικαίανοι θεολόγοι, οἱ ὅποιοι ἀντιμετώπισαν τὸν Ἀρειον καὶ τοὺς ὀπαδοὺς του εἰς τὴν Νίκαιαν καὶ μετ' αὐτήν· ὁ Ἀλέξανδρος Ἀλεξανδρείας, ὁ Εὐστάθιος Ἀντιοχείας, ὁ Μάρκελλος Ἀγκύρας, ὁ Μέγας Κωνσταντίνος.

Τέλος τὸ ἕβδομον τμήμα (σσ. 467-587) ἀφιερώνεται εἰς τὸν Μέγαν Ἀθανάσιον καὶ τὸν κύκλον του. Τὸ εἰς τὸν Ἀθανάσιον ἀναφερόμενον μέρος ἀποτελεῖ καθ' ἑαυτὸ μιὰν μονογραφίαν, πρᾶγμα ὀρθὸν καὶ δίκαιον, ὡς δεῖκνυει εἰς τὸν περὶ αὐτοῦ πρόλογον: «Ὁ Γρηγόριος Θεολόγος ἀρχίζει τὸν ἐπιμνημόσυνον λόγον του εἰς τὸν Ἀθανάσιον μετ' τὴν ἀποφθεγματικὴν φράσιν "Ἀθανάσιον ἐπαινῶν ἀρετὴν ἐπαινέσομαι". Πράγματι δὲ πᾶς λόγος καὶ πᾶσα πράξις του ἦτο ἔκφρασις τῆς ἀρετῆς. Μὲ τὴν ἀγιότητα τοῦ βίου του, τοὺς σκληροὺς ἀγῶνας κατὰ τῆς αἰρέσεως, τὴν πλουσίαν συγγραφικὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἐν γένει ἠρωτικὴν πολιτείαν του ἀνεδείχθη εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς οἰκουμενικοὺς διδασκάλους τῆς Ἐκκλησίας καὶ εἰς ἓνα ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἀγίους τῆς» (σ. 467). Τὴν ἀρμόζουσαν θέσιν καταλαμβάνει εἰς αὐτὸ τὸ τμήμα τὸ κεφάλαιον περὶ τοῦ Σεραπίωνος, τοῦ Διδύμου, τοῦ Θεοφίλου καὶ τοῦ Συνεσίου Κυρήνης.

Αἱ παραπομπαὶ παρατίθενται εἰς τὸ περιθώριον τῆς σελίδος· οὕτως ἀντὶ ὑποσημειώσεων γίνονται παρασημειώσεις. Ἡ δὲ πλουσιωτάτη βιβλιογραφία παρατίθεται εἰς τὸ τέλος ἐκάστου κεφαλαίου, ἐπιμελῶς ταξινομημένη, ὥστε καὶ εὐκόλα νὰ εὐρίσκειται καὶ τὴν συνέχειαν τοῦ κειμένου νὰ μὴ διασπᾶ, ὡς συμβαίνει εἰς τὰ ξένα πατρολογικὰ ἐγχειρίδια.

Ἀναμένομεν τὴν ταχεῖαν δημοσίευσιν τοῦ Δ' τόμου, ὁ ὁποῖος εἶναι ἤδη εἰς τὸ τυπογραφεῖον, ὡς πληροφοροῦμεθα. Θὰ περιλαμβάνη ἐξέτασιν περὶ τῶν μεγάλων Καππαδοκῶν, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τοῦ Κυρίλλου Ἀλεξανδρείας καὶ τῶν ἄλλων πατέρων καὶ συγγραφέων μέχρι τὸ 500.

Ὅταν τὸ ἔργον περατωθῇ, μόνον του θ' ἀποτελεῖ ὀλόκληρον βιβλιοθήκην.

Μοναχῆς Ἀνθούσας, Ἐρημίται τῆς Πάτμου καὶ ἐρημητήρια (1088 - 1988)!, Ἐκδ. Ἱ. Κοινοβ. Μονῆς «Εὐαγγελισμὸς Μητροῦς Ἡγαπημένου», Ἀθήναι 1988, σσ. 251.

Σειμὸν καὶ ταπεινὸν τοῦτο τὸ πόνημα τῆς ἀκάματης Μοναχῆς Ἀνθούσας, ἀλλὰ ἀποτελεῖ μιὰ σημαντικὴ συμβολὴ στὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμὸν τῶν 900 χρόνων ἀπὸ τὴν ἵδρυσιν τῆς Ἱ. Μονῆς τοῦ ἁγ. Ἰωάννου Θεολόγου στὴν Πάτμο (1088 - 1988). Στὸν κόσμον ἔγιναν πολλὰ καὶ μὲ πολὺ θόρυβο (ἀκόμη καὶ παρατράγουδα, ποὺμποροῦσαν νὰ λείπουν) καὶ κυκλοφόρησαν καὶ θαυγάδουπα βιβλία, πορφύραν καὶ βύσσον ἐνδεδυμένα, γιὰ θαυμάσια δῶρα ἢ γιὰ διβλιοθήκας σαλονιοῦ. Δὲν πρέπει, ὅμως νὰ προσπεράσουμε καὶ τοὺς πνευματικοὺς παλμούς τοῦ ἑορτασμοῦ, ποὺ χτυποῦν σὲ κατασκευαστικὸν ἤχο καὶ χτύπο στὴν καρδιὰ τῶν ἀπλῶν βιβλίων, σὰν αὐτὸ ποὺ παρουσιάζομε τώρα ἐδῶ.

Ἵστερ' ἀπὸ ἓνα σύντομον πρόλογον τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱ. Μ. τοῦ ἁγ. Ἰωάννου καὶ Πατριαρχ. Ἐξάρχου τῆς Πάτμου, Ἀρχιμ. Ἰσιδώρου, ἡ εἰδικὴ στὴν ἱστορία φιλόλογος συγγραφεὺς, «Ἀνθούσα τάχα μοναχή», ὅπως ὑπογράφεται, μᾶς δίνει σὲ μιὰ δεκασέλιδην Ἐισαγωγὴν ὅλη τὴ σχετικὴ προβληματολογία καὶ τὸ ἱστορικὸν περιγράμμα τῶν περιεχομένων προσώπων καὶ θεμάτων.

Τὸ ὅλο βιβλίον χωρίζεται σὲ δύο μεγάλα μέρη. Τὸ Α' περιέχει τὰ παλαιότερα ἐρημητήρια - καθίσματα στὰ νότια τῆς Πάτμου (σελ. 29 - 68) καὶ τὸ Β' περιλαμβάνει τὰ νεώτερα ἐρημητήρια - καθίσματα στὰ ὄρη τῆς Πάτμου (σελ. 71 - 158). Ἀναλυτικώτατη καὶ στηριγμένη σ' ἐξαντλητικὴ βιβλιογραφία ἢ περιγραφή τῶν ἐρημητηρίων, μᾶς δίνει ὄχι μονάχα τὴν ἱστορία τῶν τόπων καὶ τῶν κτισμάτων, ἀλλὰ καὶ σημαντικὰ λεπτομέρειες ἀπὸ τὴν ὁσία βιοτῆ τῶν ἐρημιτῶν. Στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὑπάρχουν καὶ συστηματικοὶ πίνακες Ἀσκητῶν (χρονολογικοὶ καὶ ἀλφαριθμητικοί), ἐρημητηρίων - καθισμάτων, κτητόρων καὶ ἀνακαινιστῶν, ὁσιομαρτύρων, βιβλιογραφία, Εὐρετήρια, καὶ μιὰ πλούσια συλλογὴ (σελ. 185 - 251) ἀπὸ παλαιότερες καὶ νεώτερες εἰκόνες καὶ φωτογραφίες. Ἐνα βιβλίον - συνέκδημος, γιὰ ὅποιον θέλει νὰ γνωρίσει ἐκκλησιαστικὰ καὶ πνευματικὰ τὴν ἱερὰ νῆσον Πάτμο.

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΠΡΩΤΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους, Μοναχοῦς καὶ Μοναχὰς Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνήλθεν εἰς συνεδρίαν ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὸν Πρεσβύτερον Νικόλαον Καραγιάννην, τοῦ Χρήστου καὶ τῆς Σουλτάνας Πλιάτσκα, Συνταξιοῦχον Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν, κατηγορούμενον ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι καὶ ἐπέβαλεν αὐτῷ τὴν ποινὴν τῆς ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος, καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1/17.5.1989 ἀπόφασιν Αὐτοῦ, ἣτις καὶ δυνάμει τῶν ἄρθρων 134, 139 καὶ 151 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», ὡς ταῦτα ἰσχύουν κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» κατέστη τελεσίδικος, ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Ἄρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Α Ν Α Κ Ο Ι Ν Ω Θ Ε Ν

Τὸ Πρωτοβάθμιον διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους, Μοναχοῦς καὶ Μοναχὰς Συνοδικὸν Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνήλθεν εἰς συνεδρίαν ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὰς Μοναχὰς Μακαρίαν Δρουγούτη, κατὰ κόσμον Παναγιώταν, καὶ Θεοτίμην Κοσκινᾶ, κατὰ κόσμον Σοφίαν, ἀδελφὰς τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεπελενίτισης τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καλαθρῦτων καὶ Αἰγιαλείας, κατηγορουμένας ἐπὶ ἀντικανονικῷ παραπτώματι καὶ ἐπέβαλεν αὐταῖς, τὴν ποινὴν τῆς ἀποβολῆς ἐκ τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Πεπελενίτισης τῆς Ἱ. Μ. Καλαθρῦτων καὶ Αἰγιαλείας, μετ' ἀφαιρέσεως τοῦ Μοναχικοῦ αὐτῶν Σχήματος, διαγραφῆς ἐκ τοῦ Μοναχολογίου τῆς ὡς εἴρηται Ἱερᾶς Μονῆς καὶ ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 2/17.5.1989, ἀπόφασιν Αὐτοῦ, ἣτις καὶ δυνάμει τῶν ἄρθρων 127, 128, 134, 139 καὶ 151 τοῦ Ν. 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», ὡς ταῦτα ἰσχύουν κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρου 44 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Κα-

ταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», κατέστη τελεσίδικος, ὀριστικὴ καὶ ἀμετάκλητος.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Σιδηροκάστρου ΙΩΑΝΝΗΣ
Ὁ Γραμματεὺς
Ἄρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Κ Λ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν Ε Π Ι Κ Ρ Ι Μ Α

Πρὸς τὸν Πρωτοπρεσβύτερον
Γεώργιον Κατινᾶν τοῦ Πολυχρόνη,
Συντ)χον Κληρικὸν τῆς Ἱ. Ἀρχ)πῆς Ἀθηνῶν
(καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς).

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως, ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς, τοῦ ἄρθρου 13 Ν. 5383)1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας», ὡς τοῦτο ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρ. 44 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, συνεδριάζοντος ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κειμένῳ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωάννου Γενναδίου 14, τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1989, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 5ην ἀπογευματινὴν ἵνα δικασθῆς, κατηγορούμενος ἐπὶ ὀκτώ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἅτινα λόγω τῆς φύσεώς των κρίνεται σκόπιμον κατ' ἄρθρον 110 παραγρ. 3 τοῦ Ν. 5383) 1932, ὅπως μὴ ἀναφερθῶσι ἀναλυτικῶς ἐν τῷ παρόντι Κλητηρίῳ Ἐπικρίματι.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὥς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἐρήμην.

Ὁ Πρόεδρος
τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ
Ὁ Γραμματεὺς
Ἄρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Κ Λ Η Τ Η Ρ Ι Ο Ν Ε Π Ι Κ Ρ Ι Μ Α

Πρὸς τὸν Πρεσβύτερον
Παναγιώτην Ζαχαρόπουλον τοῦ Νικολάου
Κληρικὸν τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Φωκίδος
(καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς)

Καλοῦμέν σε, ὅπως ἐμφανισθῆς αὐτοπροσώπως, ἐνώπιον τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους καὶ Μοναχοῦς, τοῦ ἄρθρου 13 Ν. 5383)1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ αὐτῶν διαδικασίας», ὡς τοῦτο ἰσχύει κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἄρθρ. 44 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαστηρίου, συνεδριάζοντος ἐν τῷ Μεγάρῳ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κειμένῳ ἐν Ἀθήναις καὶ ἐπὶ τῆς ὁδοῦ Ἰωάννου Γενναδίου 14, τὴν 5ην Δεκεμβρίου 1989, ἡμέραν Τρίτην καὶ ὥραν 5ην ἀπογευματινὴν ἵνα δικασθῆς, κατηγορούμενος ἐπὶ τέτταρσι ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἅτινα λόγω τῆς φύσεώς των, κρίνεται

σκόπιμον κατ' ἄρθρον 110 παραγρ. 3 τοῦ Ν. 5383) 1932, ὅπως μὴ ἀναφερθῶσι ἀναλυτικῶς ἐν τῷ παρόντι Κλητηρίῳ Ἐπικρίματι.

Προσεπιδηλοῦμέν σοι, ὅτι ἂν μὴ ἐμφανισθῆς τῇ ὡς ἄνω ἡμέρᾳ τε καὶ ὥρᾳ θέλεις δικασθῆ ἑρήμην.

Ὁ Πρόεδρος

τοῦ Πρωτοθαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου
† Ὁ Ν. Ἰωνίας καὶ Φιλαδελφείας ΤΙΜΟΘΕΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς

Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

ΑΠΟΦΑΣΙΣ 191η / 1989

Τὸ Ἐπισκοπικὸν Δικαστήριον τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, συγκείμενον ἐκ τοῦ Προέδρου Αὐτοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μεσσηνίας κ. Χρυσόστομου καὶ ἐκ τῶν Μελῶν Αὐτοῦ Αἰδεσιμωτάτου Οἰκονόμου κ. Γεωργίου Γεωργοπούλου καὶ Αἰδεσιμολογιωτάτου Οἰκονόμου κ. Κωνσταντίνου Κοντούλη. Συνελθὼν εἰς συνεδρίαν τῇ 4ῃ Ἰουλίου 1989, ἡμέρᾳ τῆς ἐβδομάδος Τρίτη καὶ ὥρᾳ 10ῃ π.μ. ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἐν Καλαμάτᾳ, ἐπὶ παρουσίᾳ καὶ τοῦ Γραμματέως Αἰδεσιμωτάτου Ἱερέως κ. Περικλέους Μαγκαφᾶ, ἵνα κρίνῃ καὶ δικάσῃ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ Πρεσβυτέρου Βασιλείου Νικολακοπούλου τοῦ Γεωργίου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, κατηγορουμένου ἐπὶ ἀντικανονικοῦ παραπτώμασι.

Δικάζον ἑρήμην τοῦ κατηγορουμένου, νομίμως κληθέντος δις διὰ τοῦ Περιοδικοῦ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», τῆς 1/15 Μαΐου 1989, Ἀριθμὸς 7, σελίς 303, καὶ τῆς 1ης Ἰουνίου 1989, Ἀριθμὸς 8, σελίς 340, καὶ μὴ προσελθόντος καὶ παραστάτος κατὰ τὴν σημερινὴν δικάσιμον.

Διεξεληθὼν καὶ ἐπισταμένως μελετήσαν ἅπαντα τὰ ἐν τῷ φακέλλῳ τῆς δικογραφίας ἔγγραφα καὶ στοιχεῖα.

Λαθὼν ὑπ' ὄψιν τὴν εἰσήγησιν τοῦ Συνέδρου - Μέλους Αὐτοῦ Αἰδεσιμολογιωτάτου Οἰκονόμου κ. Κωνσταντίνου Κοντούλη.

Σκεφθὲν κατὰ τοὺς Θεῖους καὶ Ἱεροὺς Κανόνας καὶ τοὺς Νόμους τοῦ Κράτους.

Ἐπεὶ δὲ ἡ, ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης τοῦ ὅλου φακέλλου τῆς δικογραφίας ἀπεδείχθη ὅτι ἡ ὑπὸ κρίσιν ὑπόθεσις εἰσάγεται πρὸς ἐκδίκασιν ἐνώπιον Αὐτοῦ, τηρηθειῶν τῶν ὑπὸ τοῦ Νόμου 5383/1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», προβλεπομένων καὶ καθοριζομένων διαδικασιῶν.

Ἐπεὶ δὲ ἡ, ἐκ τῆς ἐπισταμένης μελέτης καὶ ἀξιολογήσεως τοῦ συνόλου τῶν στοιχείων τῆς δικογραφίας, τῶν μαρτυρικῶν καταθέσεων, προσηκόντως ἐν τῷ συνόλῳ ἐκτιμωμένων, ἐν συνδυασμῷ μετὰ τῆς ἐν γένει περὶ τὴν ἀπόδειξιν διαδικασίας, περιλαμβανοῦσης καὶ τὰ στοιχεῖα τῆς προδικασίας, ὡς καὶ ἐκ τῶν ἀναγνωσθέντων ἔγγράφων, κατ' ἐλευθέρην ἐκτίμησιν, δυνάμει τοῦ ἄρθρου 57 τοῦ Ν. 5383/1932 ἀπεδείχθησαν τὰ

κάτωθι πραγματικὰ περιστατικά... ..

Ἐπεὶ δὲ τὰ παραπτώματα τοῦ Κατηγορητοῦ, σαφῶς προβλέπονται καὶ ρητῶς τιμωροῦνται, ὑπὸ τῶν Θεῶν καὶ Ἱερῶν Κανόνων, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Γραφικῶν Λογίων, διὰ τῆς ποινῆς τῆς Καθαρσεως ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, καὶ δὴ

ΔΙΑ ΤΑΥΤΑ

κηρύσσει ὁμοφώνως τὸν κατηγορούμενον πρεσβ. Βασίλειον Γεωργίου Νικολακόπουλον, Κληρικὸν τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Μεσσηνίας, ἔνοχον ἐπὶ ἀντικανονικοῦ παραπτώμασι, καὶ μὴ δυνάμενον κατ' ἄρθροις 10 καὶ 12 τοῦ Ν. 5383/1932, ὅπως ἐπιβάλλῃ αὐτῷ τὴν ὑπὸ τῶν Ἱερῶν Κανόνων προβλεπομένην ποινὴν, κηρύσσει ἑαυτὸ ἀναρμόδιον ἐπὶ τῆς ὑπὸ κρίσιν ὑποθέσεως καὶ παμψηφεί διαβιβάζει αὐτὴν, ἵνα ἐκδικασθῇ, λόγῳ ἀρμοδιότητος, ἐνώπιον τοῦ Πρωτοθαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, καταδικάζον ἅμα εἰς θάρος τοῦ κατηγορουμένου καὶ ὑπὲρ Τ.Α.Κ.Ε. τὴν ἐκ 10.000 δραχμῶν δικαστικὴν δαπάνην. Διατάσσει δὲ τὴν δημοσίευσιν τῆς παρούσης, συνωδᾶ τοῖς ἄρθροις 55 καὶ 122 ἐδ. 3 τοῦ Ν. 5383/1932, δις εἰς τὸ περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» καὶ ἅπαξ εἰς τὴν ἡμερησίαν ἐφημερίδα τῶν Ἀθηνῶν «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», δίχα τῆς ἀναλυτικῆς ἀναφορᾶς τοῦ κατηγορητοῦ καὶ τοῦ αἰτιολογικοῦ αὐτῆς μέρους.

Ἐκρίθη, ἀπεφασίσθη καὶ ἐδημοσιεύθη αὐθημερόν.

Ὁ Πρόεδρος τοῦ Ἐπισκοπικοῦ Δικαστηρίου

Ὁ Μητροπολίτης

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Τὰ Μέλη

Οἰκονόμος Γεώργιος Γεωργόπουλος
Οἰκονόμος Κωνσταντῖνος Κοντούλης

Ὁ Γραμματεὺς

Ἱερεὺς Περικλῆς Μαγκαφᾶς.

Ἱερά Μητρόπολις Χίου

ΚΛΗΣΙΣ ΚΑΤΗΓΟΡΟΥΜΕΝΟΥ

Πρὸς τὸν Ἀρχιμανδρίτην

Ἐφραίμ (κατὰ κόσμον Νικόλαον) Τσακιράκη
τέως Ἐφημέριον Οὐτρέχτης Βελγίου
καὶ νῦν ἀγνώστου διαμονῆς

Ἐνεργούντες κατὰ σοῦ τακτικὰς ἐνόρκους ἀνακρίσεις, συμφώνως πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 402/17.6.1989 ἐντολὴν τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Χίου κ. Διονυσίου, καλούμεν σε ὅπως ἐμφανισθῆς ἐνώπιον ἡμῶν, ἐν Χίῳ καὶ ἐν τοῖς Γραφείοις τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Χίου, τὴν 9ῃν Ὀκτωβρίου 1989, ἡμέραν Δευτέραν καὶ ὥραν 9ῃν π.μ., προκειμένου ὅπως ἀπολογηθῆς ἐπὶ ἀποδιδόμενων σοι κατηγοριῶν.

Ἐν Χίῳ τῇ 19ῃ Ἰουλίου 1989

Ὁ Ἀνακριτῆς

Οἰκονόμος Δημήτριος Κ. Γεόμελος

Ὁ Γραμματεὺς

Πρεσβ. Χριστοφόρος Γ. Γουρλῆς

Ἱερά Ἀρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 ὡς καὶ τὴν ὑπ' ἀριθ. 2899/16.12.1982 Ἀπόφασιν Ἡμῶν «Περὶ κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς Ἐνοριακοὺς Ἱερούς Ναοὺς τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ Ἀγίου Διονυσίου Ἀρεοπαγίτου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ, «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐν Ἀθήναις τῆ 18ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, πρῆγρ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου ἐν τῷ Ἱερῷ Ναῷ α) Ἀγίων Κωνσταντίνου καὶ Ἑλένης - Ὀμονοίας καὶ β) Ἀγ. Ἀθανασίου - Πολυδρόσου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι τὴν Ἐφημεριακὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 25ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερά Μητρόπολις Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Εὐαγγελιστρίας Καρδίτης, 2) Ἀγ. Νικολάου Καρδίτης, 3) Βουναίνων καὶ 4) Ἀγ. Ἀκακίου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καρδίτῃ τῆ 6ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΚΛΕΟΠΑΣ

Ἱερά Μητρόπολις Ἀργολίδος

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων ἐν τοῖς ἱ. ναοῖς 1) Τοῦ Μητροπολιτικοῦ Ἱεροῦ Ναοῦ Ἀγίου Γεωργίου Ναυπλίου, 2) Κοιμησεως Θεοτόκου Ἀργους, 3) Ἀγίου Βασιλείου Ἀργους, 4) Ἀγίου Νικολάου Ἀργους καὶ 5) Τιμίου Προδρόμου Ἀργους, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ναυπλίῳ τῆ 19ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Ἀργολίδος ΙΑΚΩΒΟΣ Β'

Ἱερά Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἄρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν α) Ἀγ. Νικολάου Μονεμβασίας, β) Ἀγ. Γεωργίου Πανηγυρίστρας, γ) Ἀγ. Παντελεήμονος Ἀστερίου καὶ δ) Ἀγ. Δημητρίου Βαρβίτης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Σπάρτῃ τῆ 19ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις: α) τῶν ἄρθρων 38, παραγρ. 2 καὶ 67 τοῦ Ν. 590/1977, β) τοῦ Ν. Δ. 1398/1973, γ) τοῦ Ν. 673/1977 καὶ προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν τῆς κενῆς θέσεως τακτικοῦ Διακόνου ἐν τῷ ἱ. ναῷ Ἀγίου Ἰωάννου Μαρκοπούλου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἵνα καταλάβωσι τὴν Διακονικὴν ταύτην θέσιν καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 34/16 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων» προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Σπάτα, 27ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Μεσογαίας καὶ Λαυρεωτικῆς ΑΓΑΘΟΝΙΚΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μυτιλήνης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει: 1) τὰς διατάξεις τοῦ Ν. Δ. 1398/73 «Περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων

νων παρά τη Ἱερᾷ Ἀρχιεπισκοπῇ Ἀθηνῶν καὶ ταῖς Ἱεραῖς Μητροπόλεσι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», 2) τὴν ὑπ' ἀριθμ. 1342)76 ἡμετέραν ἀπόφασιν, 3) τὰς διατάξεις τῆς ὑπ' ἀριθμ. 2104)76 Ἐγκυκλίου τῆς Ἱεράς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος «περὶ ἀναδιαρθρώσεως τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων», 4) τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 1 τοῦ Ν. 673)77 «περὶ ἀνακατανομῆς καὶ ρυθμίσεως ὀργανικῶν τινῶν θέσεων Διακόνων» καὶ 5) τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 33, 34, 36 καὶ 37 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)69 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, ἐνοριῶν καὶ ἐφημερίων», προκειμένου νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνακήρυξιν ὑποψηφίων Διακόνων πρὸς πλήρωσιν τῶν κενῶν ὀργανικῶν θέσεων τῶν Ἱερῶν Ναῶν: α) Ἁγίου Θεράποντος Μυτιλήνης καὶ β) Ἁγίου Συμεῶν Μυτιλήνης, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν σχετικὴν αἴτησιν μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 27ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Εἰσοδίων Θεοτόκου Μεσοτόπου, 2) Ἁγ. Γεωργίου Λουτρῶν, 3) Ἁγίας Μαρίνης Ἁγ. Μαρίνης καὶ 4) Ἁγ. Παρασκευῆς Ἀκρασίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Μυτιλήνῃ τῇ 27ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

Ἱερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παράγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱεράς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν ἐφημερίων τῶν Ἱερῶν Ναῶν 1) Ἁγ. Τριάδος Ρωμανοῦ Πυλίας, 2) Ἁγ. Νεκταρίου Δρακονερίου, 3) Ἁγ. Δημητρίου Δάφνης, 4) Ἁγ. Νικολάου τοῦ Νέου Βελίκας καὶ 5) Ζωοδόχου Πηγῆς Κουρτακίου,

καλοῦμεν τοὺς βουλομένους καὶ ἔχοντας τὰ κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Περιδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσι τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ διὰ τὴν κατάληψιν τῶν ἀνωτέρω κενῶν θέσεων.

Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 30ῃ Σεπτεμβρίου 1989

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον
ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐθαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Γνωρίσματα ἀληθοῦς ἐθνικῆς συμφιλίωσης.

Μητροπ. Κορίνθου Παντελεήμονος, Ἐπιστολὴ Ἐσωτάτης Συμβουλῆς.

Μητροπ. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνορος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκιον αὐτῆς.

Ἰωάννου Ν. Καρμίρη, Αἱ ὀρθόδοξοι Δηλώσεις εἰς Διασκέψεις καὶ Συνέδρια τῆς Οἰκουμένης Κινήσεως.

Κων. Ν. Ξενογιάδην, Ἡ Τράπεζα τῆς Βυζαντινῆς Μονῆς Ἁγίων Τεσσαράκοντα Μαρτύρων Σπάρτης.

Ἰωάννου Ζ. Οἰκονομίδη, Ἡ Ἐκκλησία ὡς ἐνοποιὸς δύναμις τοῦ Ἑλληνισμοῦ (κατὰ τὸν Σπυρ. Ζαμπέλιο).

Δημ. Ν. Παπαθανασοπούλου, Ὁρθοδοξία καὶ νεοελληνικὴ ταυτότης.

Τὸ Δ' Θεολογικὸν Συνέδριον τῆς Ε.Θ.Ε.Β.Ε.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Παράρτημα.